T.C.
Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Özel Hukuk Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

TÜRK TİCARET ŞİRKETLERİNDE ULTRA VİRES İLKESİ

Fatma GÖRGÜLÜ

Diyarbakır 2016

T.C.
Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Özel Hukuk Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

TÜRK TİCARET ŞİRKETLERİNDE ULTRA VİRES İLKESİ

Fatma GÖRGÜLÜ

Danışman
Doç. Dr. Ali AYLİ

Diyarbakır 2016

KABUL VE ONAY

Fatma GÖRGÜLÜ tarafından hazırlanan **TÜRK TİCARET ŞİRKETLERİNDE ULTRA VİRES İLKESİ** adındaki çalışma, tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda jürimiz tarafından Özel Hukuk Ana bilim Dalı**,** Ticaret Hukuku Bilim Dalında **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak oybirliği / oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

[İ m z a]

Doç.Dr. Ali AYLİ (Başkan)

Doç.Dr. Nihat TAŞDELEN

Yrd.Doç.Dr. Sadullah ÖZEL

TAAHHÜTNAME

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Dicle Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum " Türk Ticaret Şirketlerinde Ultra Vires İlkesi" adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve tez yazım kılavuzuna uygun olarak hazırladığımı taahhüt eder, tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım. Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

□ Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

□ Tezim sadece Dicle Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.

□Tezimin … yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

..../..../.....

Fatma GÖRGÜLÜ

ÖN SÖZ

Ticaret şirketlerinin ehliyetini amaç ve işletme konusuyla sınırlı tutan ve 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu tarafından benimsenen ultra vires ilkesi, üçüncü kişilerin korunması, işlem ve pazar güvenliğinin sağlanması amacıyla 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na taşınmak istenmemiştir. Ancak bu yönde yapılan düzenlemeler yetersiz kalmış; halen ticaret şirketlerinin işletme konularının şirketin esas sözleşmesinde ve ticaret unvanında yazılma zorunluluğunun devam etmesi, yine işletme konusunun yönetime ve temsile ilişkin sınırlandırmalarda belirleyici nitelikte olması, ultra vires ilkesinin inceleme konusu haline gelmesini kaçınılmaz kılmıştır. Ayrıca, ultra vires ilkesinin anlam ve kapsamını belirlenmesi hukuk düzeninde öneme haiz bir konudur. Çünkü, söz konusu ilkeye yüklenen anlam, söz konusu ilkeye aykırı işlemlerin hukuki sonuçlarını belirlemektedir. Anayasa ve idare hukukunda da bir doktrin olarak karşımıza çıkan bu ilke, şirketler hukuku kapsamımda incelenmeye çalışılacaktır.

Tez çalışmamın planlanmasında, araştırılmasında, yürütülmesinde ve oluşumunda ilgi ve desteğini esirgemeyen, engin bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım, yönlendirme ve bilgilendirmeleriyle çalışmamı bilimsel temeller ışığında şekillendiren sayın hocalarım, Doç. Dr. Ali AYLİ'ye, Doç. Dr. Nihat TAŞDELEN'e ve Yrd. Doç. Dr. Necat AZARKAN'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Bu zorlu tez sürecinde benden desteğini bir an için bile esirgemeyen değerli arkadaşlarım, Muhammed MİRHAN'a, Hayriye MİRHAN'a, Esma ERTUĞRUL'a, Sibel ÖZGEN'e, Sevda ŞAHİN ve Sema AYDIN'a, tüm eğitim hayatım boyunca benden maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen her zaman yanımda olan sevgili aileme teşekkürlerimi bir borç bilirim.

ÖZET

Çalışmamızın birinci bölümünde ultra vires kavramı ve değişik hukuk sistemlerinde ultra vires ilkesinin gelişimiyle ilgili tarihsel süreç üzerinde durulacaktır. Ultra vires ilkesi, İngiltere'de ortaya çıktığı ve oradan çeşitli hukuk sistemlerine yayılmış olduğundan tez çalışmamızın bu kısmında özellikle ultra vires ilkesinin İngiliz hukukundaki gelişim süreci ele alınacaktır. Ayrıca bu ilkenin İngiliz hukukundaki yargısal ve yasal gelişimi üzerinde durulacaktır.

Çalışmamızın ikinci bölümünde ultra vires ilkesi kapsamında tüzel kişilerin ve ticaret şirketlerin ehliyeti konusu değerlendirecektir. Ticaret şirketlerin ehliyetinin kapsamı ve sonuçları incelenecek; ultra vires ilkesinin ticaret şirketlerinin ehliyeti üzerindeki etkilerine değinilecektir.

Tez çalışmamızın üçüncü ve son bölümünde, 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu kapsamında ultra vires ilkesine aykırılığın hukuki sonuçları incelenecektir. Ticaret şirketlerinin işletme konusu dışında yaptığı işlemlerin hukuki sonucu konusunda doktrin ve Yargıtay kararları ışığında açıklamalar yapılmadan önce "ultra vires işlem" in ne olduğu açıklanacaktır. Daha sonra ultra vires ilkesinin doktrinde nasıl değerlendirildiği üzerinde durulacaktır.

Anahtar Sözcükler

Ultra vires, ehliyet, işletme konusu, temsil yetkisi, iyiniyet, kötüniyet, şirket sözleşmesi, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu, 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu.

ABSTRACT

In the first chapter of our study first, we will try to discuss the term of ultra vires. then, historical background and development of the term in different legal systems. term of ultra vires, first used in England and from there it spread other legal systems. first we will mention about the development period in english legal system, also the judical and jurisdical development.

In the second chapter, we will discuss the capacity of the legal entities and commercial companies under the ultra vires term, then the scope and the outcomes of the commercial companies capacity.

In the last chapter, legal outcomes of the transactions against ultra vires rule under the 6762 numbered turkish commercial code and 6012 numbered turkish commercial code will be discussed. first we will discuss the definition of ultra vires transactions then the transactions of the commercial companies out of the field of operation will be discussed under the legal opinions and Turkish Supreme Court decisions.

Keywords

Ultra Vires, capacity, objects of company, directors' authority, goodwill, bad faith, the article of association, Turkish Commercial Code numbered 6102, Turkish Commercial Code numbered 6762.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ÖN SÖZ ..... **I**
ÖZET ..... **II**
ABSTRACT ..... **III**
İÇİNDEKİLER ..... **IV**
KISALTMALAR ..... **VI**
GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM

ULTRA VİRES KAVRAMI VE TARİHSEL GELİŞİMİ

1.1.ULTRA VİRES KAVRAMI 4
1.2. ULTRA VİRES İLKESİNİN ÇEŞİTLİ HUKUK SİSTEMLERİNDEKİ TARİHSEL SÜRECİ 6
1.2.1. İngiliz Hukukunda Ultra Vires İlkesi 7
1.2.1.1 İngiliz Hukukunda Ultra Vires İlkesinin Yargısal Gelişimi 8
1.2.1.2. İngiliz Hukukunda Ultra Vires İlkesinin Yasal Gelişimi 10
1.2.2 Amerikan Hukukunda Ultra Vires İlkesi ve Tarihsel Gelişimi 14
1.2.3. İsviçre Hukukunda Ultra Vires İlkesi 15
1.2.4. Avrupa Birliği Hukukunda Ultra Vires İlkesi 16
1.3. TÜRK ŞİRKETLER HUKUKUNDA ULTRA VİRES İLKESİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ 18
1.3.1. 1926 Tarihli Ticaret Kanunu Dönemi 18
1.3.2. 1956 Tarihli Türk Ticaret Kanunu Dönemi 19
1.3.3. 2011 Tarihli Türk Ticaret Kanunu Dönemi 21

İKİNCİ BÖLÜM

TÜZEL KİŞİLERİN VE TİCARET ŞİRKETLERİNİN EHLİYETİ

2.1.GENEL OLARAK 24

2.2. TÜZEL KİŞİLERİN EHLİYETİ 24
2.3.TİCARET ŞİRKETLERİNİN EHLİYETİ 26
2.3.1.Genel Olarak 26
2.3.2.Kollektif ve Komandit Şirketler 29
2.3.2.Anonim Şirketler 31
2.3.2 Limited Şirket 33

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ULTRA VİRES İLKESİ KAPSAMINDAKİ İŞLEMLERE YAKLAŞIM

3.1. 6762 SAYILI TÜRK TİCARET KANUNU'NUN KONU DIŞI İŞLEMLERE YAKLAŞIMI 35
3.1.1. Genel Olarak 35
3.1.2.Ultra Vires İşlem 36
3.1.3.Ultra Vires İşlemlerin Hüküm ve Sonuçları 38
3.2. 6102 TÜRK TİCARET KANUNU'NUN KONU DIŞI İŞLEMLERE YAKLAŞIMI 40
3.2.1. Kollektif, Komandit ve Paylı Komandit Şirketlerde Konu Dışı İşlemler 42
3.2.2.Sermaye Şirketlerinde Konu Dışı İşlemler 45
3.2.3.Limited Şirketler 51
3.3.ÜÇÜNCÜ KİŞİLER BAKIMINDAN İYİNİYETİN BELİRLENMESİ 52
3.4.ŞİRKETLE İŞLEM YAPAN ŞİRKET YÖNETİCİLERİ AÇISINDAN İYİ NİYETİN BELİRLENMESİ 56
3.5.TİCARET SİCİLİNİN İYİNİYETE ETKİSİ 57
3.6.TİCARET UNVANININ İYİNİYETE ETKİSİ 59
3.7. FESİH DAVASI 62
3.8.TURK HUKUKUNDA ULTRA VİRES İLKESİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLER.65
3.8.1.Ultra Vires İlkesini Savunan Görüşler 65
3.8.1.1.Tüm Şirket Türleri İçin İleri Sürülen Ortak Görüşler 66
3.8.1.2. Sermaye Şirketleri Açısından Değerlendirme 67
3.8.2.Ultra Vires İlkesinin Kaldırılmasını Savunan Görüşler 69
3.8.2.1.Hukukumuzda Tescil Sisteminin Benimsenmesi 69
3.8.2.2.Şirket Ortaklarının ve Alacaklılarının Yeterince Korumaması 71
3.8.2.3.Şirketle İşlem Yapan Üçüncü Kişileri Korumaması 73
3.8.2.4. Ticari İşlem Güvenliğine Zarar Vermesi 73
3.8.2.5.Serbest Piyasa Ekonomisin Benimsenmiş Olması 74
3.8.2.6.Avrupa Müktesebatına Uyum Zorunluluğu 75
SONUÇ 78
KAYNAKÇA 86

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı Geçen Eser
a.g.m.	: Adı Geçen Makale
AB	: Avrupa Birliği
AET	: Avrupa Ekonomik Topluluğu
AÜHF.	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi
AÜHFD.	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AY	: Anayasa
b.	: Bent
Bank. K.	: Bankacılık Kanunu
BATİDER.	: Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
Bkz.	: Bakınız
BTHAE	: Banka Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü
C.	: Cilt No.
çev.	: Çeviren
DEÜHFD.	: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
dp.	: Dipnot
E.	: Esas numarası
Ed.	:Edition

EEC.	: European Economic Community
ETK	: 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu
f.	: Fıkra
GTB	: Gümrük Ticaret Bakanlığı
GÜHF	: Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi
HD.	: Hukuk Dairesi
HGK.	: Hukuk Genel Kurulu
HMK	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
K.	: Karar numarası
Karş.	: Karşılaştırınız
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
Koop. K.	: Kooperatifler Kanunu
KVK.	: Kurumlar Vergisi Kanunu
m.	: Madde
MÜHF-HAD	:Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi
No.	: Numara
Örn	: Örneğin
p.	: Page
RG	: Resmi Gazete
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
SDÜHFD	:Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
TBK	: Türk Borçlar Kanunu
TBMM	:Türkiye Büyük Millet Meclisi

TMK	: Türk Medeni Kanunu
TTK	:6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
v.	: Versus
vb.	: Ve benzeri
vd.	: Ve devamı
Vol.	: Volume
vs.	: Ve saire
Y.	: Yıl

GİRİŞ

Ultra vires, Latince kökenli bir kavram olup "yetkilerin aşılması" olarak ifade edilmektedir. Ultra vires kavramı hem şirketler hukukunda hem de anayasa ve idare hukukunda bir doktrin olarak karşımıza çıkmaktadır. Tezimizin amacı ultra vires ilkesinin, başka bir değişle "yetkilerin aşılmasının" şirketler hukuku alanında kapsam ve anlamını belirleyebilmektir. Şirketler hukukunda ultra vires kavramı, şirketin hukuki ehliyetinin ancak şirket sözleşmesinde yazılı işletme konusu ile sınırlı olması anlamına gelip iki farklı biçimde anlaşılıp uygulanmıştır. Ticaret şirketlerin ehliyetinin aşılmasıyla yetki aşımı gerçekleşebileceği gibi organların temsil yetkisini aşmasıyla da yetkilerin aşılması söz konusu olabilir. Ultra vires kavramına yüklenen anlam, ultra vires ilkesine aykırı işlemelere uygulanacak yaptırımın tespiti açısından da önem arz etmektedir.

Ticaret şirketlerinin işletme konusu, 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu döneminde esas sözleşmenin zorunlu unsurları arasındaydı ve ticaret şirketlerinin hak ehliyetinin sınırını belirlemekteydi[1]. Bu nedenle işletme konusu dışındaki işlemler "ultra vires" ti. Hak ehliyetinin işletme konusuyla sınırlandırılması nedeniyle o

[1] Bkz. 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu, m. 279/2.

dönemde ticaret şirketlerinin işletme konuları oldukça geniş bir şekilde düzenlenmiş, bu şekilde ehliyetlerinin kapsamı genişletilmeye ve ultra vires ilkesi aşılmaya çalışılmıştır.

Ultra vires ilkesi, 9 Mart 1968 tarih ve 68/151/AET sayılı Şirketler Hukukuna ilişkin Birinci Konsey Yönergesi dikkate alınarak ve üçüncü kişilerin korunması, işlem ve pazar güvenliğinin sağlanması amaçları ile kaldırılmıştır. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'n 125. maddesi ile ticaret ortaklarının MK m. 48 çerçevesinde bütün haklardan yararlanabileceği ve borçlar üstlenebileceğini düzenlemiştir. 6102 sayılı TTK ile ultra vires ilkesi kuralı terk edildiği söylense[2] de bu kuralın tamamen ortadan kaldırıldığını söylemek güçtür. Halen ticaret şirketlerinin işletme konularının şirketin esas sözleşmesinde ve ticaret unvanında yazılma zorunluluğunun devam etmesi, yine işletme konusunun yönetime ve temsile ilişkin sınırlandırmalarda belirleyici nitelikte olması ultra vires ilkesinin tam olarak kaldırılmadığını göstermektedir[3]. Ancak belirtmek gerekir ki, ultra vires ilkesi tam olarak kaldırılmamasına rağmen TTK 'da ETK[4]'dan farklı olarak "işletme konusunun" şirketin hak ehliyetinin kapsamını belirleme işlevi ortadan kalkmıştır[5].

Bu çalışmada şirketlerin işletme konusu dışındaki işlemlerinin hukuki sonuçlarına da yer verilmiştir. 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda ultra vires işlemlerin hüküm ve sonuçlarına ilişkin bir düzenlemeye yer verilmemişti; ancak doktrinde bu konuda farklı fikirler bulunmaktaydı. Baskın görüş ve Yargıtay'ın görüşü ultra vires işlemlerin "yok" hükmünde olduğuna ilişkindi. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda şahıs ve sermaye şirketi ayrımı yapılmaksızın her bir ticaret şirketinde temsil yetkisinin sınırını, ETK hükümlerine paralel olarak işletme konusu belirlemektedir. Kollektif şirketlerin işletme konusu dışındaki işlemleri, şirket temsilcilerinin görev yetkisi dışında kalmakta ve ilgili işlemler Türk Borçlar Kanunu kapsamında yetkisiz temsil hükümleri uyarınca *askıda geçersizlik* yaptırımına tabi

[2] 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu m. 125 Gerekçesi.
[3] Aynur Yongalık, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'na (m.124-133) Türk Ticaret Kanunu (m.136-145) ile Karşılaştırmalı Bakış ve Değerlendirme, **BATİDER**, Cilt No.26, Sayı:1, s.86. (Değerlendirme)
[4] 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu

tutulmaktadır. Yine anonim ve limited şirketlerde de şirketin işletme konusu dışındaki işlemler şirketin yetkisi dışındadır. Ancak kollektif şirketlerinden farklı olarak Kanun koyucu bu tür şirketlerin işletme konusu dışındaki işlemlerini özel olarak düzenlemiştir. Buna göre anonim ve limited şirketlerin işletme konusu dışında yaptığı işlemler "askıda geçerlidir" . Fakat, üçüncü kişinin kötüniyetli olduğu ispat edildiğinde yapılan işlem şirket açısından bağlayıcı olmayacaktır. Şirket üçüncü kişinin işlemin şirketin işletme konusu dışında kaldığını ticaret sicili dışında farklı bir yolla öğrendiğini ispat ederse işlem şirket açısından bağlayıcı olmayacaktır.

Çalışmamızda ayrıca Ticaret şirketlerinin işletme konusu dışında yaptığı işlemlerin hukuki sonucu konusunda Yargıtay kararlarına ve ultra vires ilkesinin doktrinde nasıl değerlendirildiği üzerinde durulacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ULTRA VİRES KAVRAMI VE TARİHSEL GELİŞİMİ

1.1.ULTRA VİRES KAVRAMI

Ultra vires, Latince kökenli bir kavram olup "yetkinin ötesinde" olarak ifade edilir. Ultra kavramı, ötesinde, dışında, "vires" kavramı ise güç, kuvvet anlamlarına gelmektedir[6]. Ultra vires kavramının karşısında ise **"intra vires"** kavramı yer almakta olup, yetki veya güç dahilini ifade etmektedir.

Ultra vires kavramının farklı kaynaklarda çok değişik tanımları yapılmaktadır. Websters Dictionary Sözlüğünde ultra vires kavramı "... *Bir gerçek yada tüzel kişinin yada mahkemenin hukuk ve anayasaca yetkilerini aşması...*[7]" şeklinde tanımlanmıştır.

A Concise Law Dictionary'de "*Yasalarca tanınmış yetkinin dışına çıkılması ve bu nedenle hükümsüz sayılan eylem ve işlem ...*" şeklinde tanımlanmıştır.[8] Türk Hukuk Lügat'ında ise yetki tecavüzü, salahiyet tecavüzü olarak tanımlanmıştır[9].

Fransızca'da "spécialité" , Almanca'da "prinzip der spezialität" olarak ifade edilen ultra vires kavramı İngiliz hukukuna dayanan bir kavram olup şirketlerin

---

[6]Karamustafaoğlu, Tuncer, İngiliz İdare Hukuku ve Ultra Vires Doktrini, Ord. Prof. Dr. Ernst E. Hirsch'e Armağan, **AÜHF Yayınları**, Ajans-Türk Matbaası, Ankara 1964, s. 55.

[7] Ultra Vires ilkesinin farklı kaynaklarındaki tanımları için bkz. Uğur Mumcu, İngiliz Hukukunda Ultra Vires Kavramı, **AÜHFD.**, Cilt No. 27, Sayı. 1-2, 1970, s.54.('den naklen)

[8] Mumcu**,** a.g.m., s. 54. ('den naklen)

[9] **Türk Hukuk Lügatı**, Ankara 1991, s. 577.

belirli bir konu için kraliyet tarafından verilen imtiyazla kurulduğu zamanlarda rağbet kazanmıştır. Daha sonraları da hisse senedi sahiplerinin iktisadi menfaatlerini korumak amaçlı mahkemeler tarafından uygulanmıştır[10]. Amerika'da modası geçmiş olan[11] ve Almanya hukuk sistemine yabancı olan bu doktrin İngiltere'de de 9 Mart 1968 tarih ve 68/151/AET sayılı Şirketler Hukukuna İlişkin Birinci Konsey Yönergesi'ne uyularak kaldırılmıştır[12].

Ultra vires kavramı hem şirketler hukukunda hem de anayasa ve idare hukukunda bir doktrin olarak çeşitli şekillerde tanımlanmıştır. Kamu hukuku açısından ultra vires kavramı, idarenin işlem ve eylemlerinin yetki unsuru açısından yargısal denetimine ilişkindir. Söz konusu idari işlemi yapan makam, idari işlemi kanunda yer alan yetki sınırları içerisinde kalarak yapmamışsa veya kamu yararı gözetmeden tesis etmişse işlem, ultra vires olarak nitelendirilir[13]. İdari işlem ve eylemlerde kamu yararı gözetilmemişse, yetki amacına uygun kullanılmamış ve temel amaçtan saptırılmış demektir. İdare hukukunda bu durum "yetki saptırması[14]" olarak nitelendirilmiş olup İngiliz idare hukukunda ise ultra vires doktrini olarak karşımıza çıkmaktadır[15].

Şirket sözleşmesinde yazılı olan işletme konusu dahilinde işlemler **intra vires**, bu konu dışındaki işlemler ise **ultra vires** olarak kabul edilir[16].

---

[10] Fahiman Tekil, **Şirketler Hukuku**, Cilt No. 1, İstanbul 1976, s. 154, 155.; Murat Alışkan, İşletme Konusu ve 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa göre Ticaret Şirketlerinin Ehliyeti ve Temsili, **MÜHF-HAD**, Özel Sayı " 6102 sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu'nu Beklerken " 10-11-12 Mayıs 2012- Sempozyum, Cilt No. 18, Sayı. 2, s. 208.; Reha Poroy / Ünal Tekinalp / Ersin Çamoğlu, Ortaklıklar ve Kooperatifler Hukuku, 2003, s. 101.

[11] Hasan Pulaşlı, **Şirketler Hukuku**, Karahan Kitabevi, Adana 2005, s. 55. (Şirketler)

[12] Alışkan, a.g.m., s. 208.

[13] Tufan Erhürmen, Birleşik Krallık İdare Hukukunda Ultra Vires, **AÜHFD**., Cilt No. 7, 2005, s. 616; Mumcu,a.g.m. s. 53.; Selen Serder**, Anonim Şirketlerin Ehliyeti (Özellikle Ultra Vires Doktrini ile Sınırlandırılması)**, Doktora Tezi, T.C. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Ankara 2009, s. 50.

[14] Yetki saptırması, idari işlemlerin, kamu yararı dışında veya kanunun belirlediği amaç dışında, başka bir amaç için kullanılmasıdır. (Şeref Gözübüyük, **Yönetim Hukuku**, Turhan Kitapevi, Ankara 2015, s.413.) Diğer bir ifadeyle yetki saptırması, özel hukuktaki "hakkın kötüye kullanılmas" na benzetilebilir.(Kemal Gözler/ Gürsel Kaplan, **İdare Hukuku Dersleri**, Ekin Basım Yayım Dağıtım, Bursa 2013, s. 366.

[15] Mumcu, a.g.m., s. 53; Serder**,** a.g.e., s. 50.

[16] Araz İsmayılov**,** 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununda Ultra Vires İlkesinin Yeri**, MÜHFD**., Cilt No. 3, Sayı. 2, 2014, s. 381; Alışkan, a.g.m., s. 208.; Tekin, a.g.e., s. 155.; Pulaşlı, Şirketler, s. 55.

Belirtmek gerekir ki ultra vires kavramı iki farklı biçimde anlaşılıp uygulanmıştır. Ultra vires kavramının birinci anlamı, doğrudan doğruya şirketin **ehliyeti** ile ilgilidir ve buna "ultra vires of corporation" denir; ikincil anlamı ise belirli bir olayda hukuki işlemin şirketin işletme konusuna girmekle birlikte işlemi yapan organın, ilgili işlemi yapma yetkisinin olmamasıdır ve buna da ultra vires of direktors denir[17]. Ayrıca, Anglo Sakson Hukuk sisteminde zaman zaman, pay sahiplerinin çoğunluğunun yaptığı işlemler, azınlık pay sahiplerinin menfaatlerini ihlal etmesi halinde de bu tür işlemler ultra vires kabul edilmiştir[18].

Bu doktrine göre, işletme konusuna dahil işlemler ehliyet kapsamında, işletme konusuna dahil olmayan işlemler ise ehliyet dışı kabul edilmektedir. İşletme konusu dışındaki işlemler, şirketi bağlamamakta ve yok hükmünde kabul edilmektedir[19]. Şirket, ultra vires işlemi icazetle dahi geçerli kılamaz. Şirketin işlemi geçerli hale getirmesi için esas sözleşmeyi değiştirip ardından işlemi yeniden gerçekleştirmesi gerekir[20].

1.2. ULTRA VİRES İLKESİNİN ÇEŞİTLİ HUKUK SİSTEMLERİNDEKİ TARİHSEL SÜRECİ

Ultra vires ilkesinin çıkış yeri İngiltere'dir; bu ilke Amerikan ve İngiliz hukukunda yaygın olarak uygulanmış ve gelişmiştir. İngiltere'de de ilk olarak kamu hukuku alanında ortaya çıkmış bu ilke ile idarenin işlem ve eylemlerinin hukuka uygunluğu sağlanmaya çalışılmıştır.

---

[17] Alper Gizem, **Türk Özel Hukukunda Ultra Vires İlkesi (Anlamı Kapsamı),** Vedat Kitapçılık, İstanbul 2013, s. 6.; Turanlı Hüsnü, Yeni TTK ve Ultra Vires İlkesi, **Regesta Dergisi,** Cilt No.2, Sayı. 3, 2012, s. 55.

[18] Alper, a.g.e., s. 6.

[19] Serder, a.g.e., s. 49; İsmayılov, a.g.m., s. 381. Doktrinde büyük çoğunlukla ultra vires ilkesinin yok hükmünde olduğu kabul edilmiş olup hem şirketi hem de karşı tarafı bağlamayacağı görüşü büyük çoğunlukla kabul edilmektedir. İsmail Kırca / Feyzan Hayal Şehriali Çelik, / Çağlar Manavgat, **Anonim Şirketler Hukuku**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Cilt No.1, Ankara 2013, s. 71.

[20] Ünal Tekinalp, "Ultra Vires" , **40. Yılında Türk Ticaret Kanunu**, Beta Yayınevi, İstanbul 1997, s. 47.; Kendigelen, **Hukuki Mütalâalar**, Cilt No. 6, İstanbul 2006, s.90.; (Tartışmalar için bkz. Hüseyin Ülgen, "Ticaret Şirketlerinin Ehliyeti" , **Prof. Dr. M. Kemal Oğuzman'ın Anısına Armağan**, İstanbul 2000, s. 1283.

1960'ların sonlarına gelindiğinde ultra vires ilkesi artık önemini yitirmeye başlamıştır[21]. Şirketlerin ana sözleşmelerinde işletme konusunun oldukça geniş tutulması ve değiştirilmesi konusunda tanınan kolaylıklar, ultra vires ilkesinin uygulanmasını azaltmıştır. Zamanla kanunlarda yapılan değişiklikler sonucunda da ultra vires ilkesi büyük oranda ortadan kalkmıştır.

1.2.1. İngiliz Hukukunda Ultra Vires İlkesi

İngiliz hukukunda ultra vires ilkesi, yukarıda da belirtildiği üzere ilk olarak kamu hukuku alanında ortaya çıkmış bir doktrin olup anonim şirketlerin kraliyet veya devlet tarafından verilen imtiyazlarla kurulduğu dönemlere dayanmaktadır. Esasen İngiliz mahkemelerinin Ortak Hukuk döneminden kalan bu ilke 19. yüzyılda liberal anlayışın etkisiyle, tüzel kişilerin ve kamu kurumlarının güçlenmesi durumunda şahısların haklarının ihlal edebileceği düşüncesiyle kabul edilmiştir[22].

Sanayi devriminin gerçekleşmesi ve buna bağlı olarak ortaya çıkan sosyal ihtiyaçlar, İngiliz Parlamentosunu özel kanunlarla şirket kurma yoluna itmiştir. Genellikle demir yolu inşa etmek amaçlı kurulan bu şirketlere bir takım imtiyazlar tanınmış; ancak bu imtiyazlar şirketlerin tekelci bir kimlik kazanmaların yol açmıştır. Bunun üzerine, mahkemeler, şirket ortakları ile alacaklıların, Kraliyetin ve toplumun menfaatini korumak amacıyla şirketlerin imtiyazlarını ve geniş yetkilerini kısıtlayan kararlar vermeye başlamışlardır[23]. Bu kısıtlayıcı kararlar sonucunda özel kanunlarla kurulan şirketlerin hak ehliyeti, gerçek kişilerin hak ehliyeti gibi sınırsız değil, Parlemento'nun çizdiği sınırlar dahilinde olmuştur. Ayrıca, yukarıdaki bilgiler ışığında ultra vires doktrinin ilk olarak özel kanunlarla (statutory company) kurulan şirketlere uygulandığını söyleyebiliriz[24].

---

[21] Serder, a.g.e., s. 52.

[22] Burçak Yıldız, "AT ve İngiliz Hukuk Sistemlerinde Şirketlerin Ehliyeti" , **BATİDER**, Cilt No. 23, Sayı. 3, 2006, s. 191(AT); Turanlı, a.g.m., s.54.

[23] Stephen Griffin, The Rise and Fall of The Ultra Vires Rule In Corporate Law, http://ssudl.solent.ac.uk/954/1/1998_2_1.pdf (25.06.2015), s. 5; Yıldız, AT, s. 190; Serder, a.g.e., s. 52. ; Turanlı,a.g.m., s. 54.; Alper, a.g.e., s. 8.

[24] Sevilay Uzunallı, **Anonim Şirkette İşletme Konusu**, Adalet Yayınevi, Ankara 2013, s.90; Griffin, a.g.m., s.5.; İngiliz Hukukunda ultra vires ilkesi şirket tiplerine göre farklı uygulanmıştır. İngiltere'de kuruluş usullerine göre özel yetkiyle kurulan şirketler(chartered company), Parlemento'nun çıkardığı özel kanunla kurulan şirketler(statutory company) ve genel kanun niteliği taşıyan Şirketler kanunu kapsamında tescille kurulan şirketler(registered company)

Parlemento tarafından özel kanunlarla kurulan şirketlere ultra vires doktirinin uygulanarak, yalnızca ana sözleşmede yer alan konulara ilişkin işlemlerde bulunma yetkisi tanınmıştır. Şirketlerin konuları dışında kalan işlemler, ultra vires işlem olarak nitelendirilip yok hükmünde sayılmıştır. Söz konusu ultra vires işlemin uygulanması mümkün olmadığı gibi bu işleme karşı dava açılması da mümkün değildi[25].

1.2.1.1 İngiliz Hukukunda Ultra Vires İlkesinin Yargısal Gelişimi

Ultra vires kavramı, *yargısal* olarak ilk kez 19. yüzyılda demiryolu şirketlerinin kanunen kendilerine tanınan yetkileri aşması sebebiyle ortaya çıkmıştır[26]. Ultra vires ilkesi, sınırlı ehliyetli tüzel kişilerin kendilerine tanınan imtiyaz ve hakları kötüye kullanmalarını engellemek amacıyla yargıya yansımıştır. Bu doğrultuda ilk kez Parlemento'nun çıkardığı özel bir kanunla kurulan bir şirketin ehliyetine ilişkin olarak 1846 tarihli ***Colman v. Eastern Counties Railway Company*** (v: versus-karşı) kararında ultra vires ilkesine değinilmiştir. Karara konu olan olayda demiryolu işletmeciliği alanında faaliyet göstermek için kanunla kurulan davalı şirket, demiryolu ile aynı güzergahta denizyolu taşımacılığı yapacak bir başka şirket kurmuştur. Bunun üzerine şirketin pay sahiplerinden biri, böyle bir işlemin mevcut şirketin kuruluş sözleşmesine aykırı olduğu gerekçesiyle men davası açmıştır. Bunun üzerine mahkeme, ortaklığın amacının demiryolu inşaatı ve işletmeciliği ile sınırlı olduğunu belirterek ortaklığın deniz taşımacılığı yapamayacağını hükmetmiştir[27]. Ayrıca kararda, şirketin faaliyetlerini gerçekleştirirken mevcut çerçeveyi

---

bulunmaktadır. Ultra vires ilkesi, genel kanun niteliği taşıyan Şirketler kanunu kapsamında tescille kurulan şirketler ile Parlemento'nun çıkardığı özel kanunla kurulan şirketler bakımından uygulanmıştır; buna karşın Kraliyet tarafından tanınan özel yetkiyle kurulan şirketlere uygulanmamıştır. Yıldız, AT, s. 192.; Serder, a.g.e., s. 52.

[25] Griffin, a.g.m., s. 2.

[26] Mumcu, a.g.m., s. 57.; Serder, a.g.e., s. 55.

[27] Chrispas Nyombi, The Demise of the Ultra Vires Doctrine İn Company Law, http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2066953 (26.06.2015); Alper, a.g.e., s. 8; Serder, a.g.e., s: 56,57; Yıldız, AT, s. 192, 193.

aşamayacağı ve aksine bir düzenleme bulunmadıkça ultra vires işlemin ortakların icazetiyle dahi geçerli hale getirilemeyeceği hükme bağlanmıştır[28].

Ultra vires ilkesinin ana hatları Ashbury ***Carriage Company and Iron Co. v. Riche***[29] kararı ile ortaya konulmuş olup söz konusu kararla birlikte İngiliz hukukunda ultra vires ilkesi tam anlamıyla uygulanmaya başlanmıştır. Bu davaya konu olan olayda, vagon ve benzeri demiryolu araçları üretmek, kiralamak ve makine mühendisliği yapmak amacıyla tescille kurulan şirket, davalı Riche ile demiryolu inşa etmek konusunda bir sözleşme imzalamıştır; ancak ekonomik durumunun bozulması üzerine sözleşmeyi feshetmiş ve bu sözleşmenin ultra vires olduğunu ileri sürerek ifadan kaçınmıştır. Olayla ilgili olarak ilk derece mahkemesi, işlemin yasal olmadığının ileri sürülemeyeceğine karar vermişken istinaf mahkemesi bu kararı reddetmiştir. Şirketin ehliyetinin kuruluş sözleşmesinde açık ve zımni bir şekilde belirtilen konularla sınırlı olduğunu ve şirketin ancak belirtilen sınırlar dahilinde faaliyet göstereceği bir prensip olarak hükme bağlamıştır. Karar,[30] 1962 tarihli Şirketler Kanunu'nun yorumuna dayandırılmıştır. Ayrıca, şirketin ehliyeti dışında kalan işlemlere icazet verilmesinin mümkün olmadığı da hükme bağlanmıştır[31].

1846 yılında verilen kararla, *kanunla* kurulan bir şirketin ehliyetine ilişkin olarak ultra vires ilkesine değinilirken, 1875 tarihli bu kararla da *tescille* kurulan şirketler açısından ultra vires ilkesi tam anlamıyla kabul edilmiştir. Ultra vires ilkesinin çerçevesi 1875 sayılı kararla verilmiş olup şirketin ehliyetine ilişkin uygulama alanı bulmuştur[32].

İngiliz mahkemeleri 1875 tarihli karardan sonra da ultra vires ilkesini katı bir şekilde uygulamaya devam etmiştir. Ayrıca kanunda şirketin yapamayacağı yasak işlemleri de ultra vires olarak nitelendirme yoluna gitmiştir. **Trevor v. Whitworth** kararında şirketin hisse senetlerini satın alma işlemi ana sözleşmede yer almadığı gerekçesiyle ultra vires olarak nitelendirilmiştir. Ancak daha sonra bu karara yapılan

[28] Serder, a.g.e., s. 57.
[29] Mumcu, a.g.m., s. 57.
[30] Uzunallı, a.g.e., s. 901. Griffin, a.g.m., s. 55
[31] Uzunallı, a.g.e.,s. 91; Alper, a.g.e., s. 8; Serder, a.g.e.,s. 57,58; Yıldız, AT, s. 193; Turanlı, a.g.e., s. 55; Griffin, a.g.m., s. 3.
[32] Mumcu, a.g.m., s. 57; Serder, a.g.e.,s. 59.

eleştirilerde işlemin ultra vires işlem olması, işlemin ana sözleşmede yer almaması değil kanunda yasak olan işlemlerden olması gerekçe olarak gösterilmiştir[33].

Daha sonraki tarihlerde ultra vires ilkesi yumuşatılmış ve daha esnek yorumlanmıştır. ***Attorney General v. Eastern Railway*** kararında şirketlerin faaliyetlerinin esas sözleşme ile sınırlı olduğu belirlenmiş[34]; ancak esas sözleşmede yer alan konular dışında, şirketin konusuyla makul surette bağlantılı veya asıl konunun devamı niteliği taşıyan işlemler de intra vires işlem olarak kabul edilmiştir. Böylece *işletme konusu çevresinin* de şirketin konusuna dahil olduğu kabul edilmiştir[35].

Şirketlerin ehliyetinin esas sözleşmede belirtilen konularla sınırlı olması, şirket kurucularını ayrıntılı ve soyut ifadeler içeren esas sözleşmeler hazırlamaya itmiştir. 1918 tarihli ***Cotman v. Brougham*** kararında, ortakların birden fazla konuda faaliyet gösterebilecekleri ve esas sözleşmede yer alan her konunun bağımsız olarak değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır[36]. Bu şekilde hazırlanan ayrıntılı esas sözleşmeler, ultra vires ilkesini gittikçe bertaraf etmiştir; bu da İngiliz hukukunda söz konusu ilkenin kaldırılması konusunda fikirlerin artmasını sağlamıştır[37].

1.2.1.2. İngiliz Hukukunda Ultra Vires İlkesinin Yasal Gelişimi

Ultra vires ilkesi, şirketi, şirket ortaklarını ve şirketle işlem yapan üçüncü kişileri koruyamadığından bu ilkenin kaldırılmasına yönelik çalışmalara başlanılmıştır. Bu çalışmalarda şirketlerin gerçek kişiler gibi sınırsız bir ehliyete sahip olması gerektiği belirtilmiştir.

Ultra vires ilkesine yönelik ilk reform, 1948 tarihli Şirketler Kanunu'nun 5. maddesi ile gerçekleştirilmiştir. Bu kanun hazırlanmadan önce şirketler hukukuna ilişkin kurulan Cohen Komitesi sunduğu raporda üçüncü kişilerin menfaatinin tam

[33] Serder, a.g.e., s. 59; bu karar hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. D. G. McDonald, **The Rule in Trevor v. Whitworth: United States Perspective**, United States 1980.
[34] Nyombi, a.g.m., s.10.
[35] Griffin, a.g.m., s. 3; Yıldız, AT, s.194; Alper, a.g.e., s. 9; Serder, a.g.e., s. 60;
[36] Turanlı, a.g.e., s. 56.
[37] Yıldız, AT, s. 195; Griffin, a.g.m., s.3-4.

anlamıyla korunması için şirketlerin gerçek kişiler gibi sınırsız ehliyete sahip olması gerektiği yönünde görüş bildirmiş ve esas sözleşmede belirtilen konuların, sadece şirketle pay sahipleri arasında hüküm ifade etmesini önermiştir[38].

Şirketlerin ehliyetine ilişkin olarak *Cohen Komitesi*'nin ortaya koyduğu görüşler pek de dikkate alınmadan 1948 tarihli Şirketler Kanunu çıkarılmıştır. 1948 sayılı Şirketler Kanunu ile ortaklıklar ana sözleşmede yer alan konu kısmını değiştirebilme hakkını elde etmiştir. Yapılan bu değişiklikle ultra vires ilkesinin etkilerinin biraz azaldığı söylenebilir; ancak şirketler belirli bir işlemi yapmak amacıyla ehliyetin kapsamını genişletmek için ana sözleşme değişikliğine gitmezlerse ultra vires ilkesine karşı üçüncü kişilerin gidebileceği her hangi bir yol bulunmamaktadır[39]. 1948 tarihli Şirketler Kanunu üçüncü kişilerin menfaatlerini tam olarak korumadığından dolayı eleştirilmiştir[40].

1962 yılında toplanan *Jenkins Komitesi* ise, üçüncü kişiler için öngörülen kapsamlı bilgi sahibi olma kuralının kaldırılması önerisinde bulunmuştur. Böylece, üçüncü kişi makul ve dürüst bir şekilde davranmasına rağmen şirketin işlem ehliyeti konusunda bilgi sahibi olamamışsa yapılan işlem geçersiz kabul edilmemeliydi. Esas sözleşmenin tescili, üçüncü kişilerin şirketin konusunu bilmeleri için tek başına yeterli sayılmamalı ve iyiniyetin varlığı halinde söz konusu işlem şirketi bağlamalıydı. Ancak Jenkins Komitesinin önerileri kanuna dönüşememiştir[41].

İngiliz hukukunda ultra vires ilkesinin kaldırılması konusunda kapsamlı çalışma, Birleşik Krallığın AT'ye üye olmasıyla kabul edilmiştir. 1972 tarihli Avrupa Toplulukları Anlaşmasının 9. bölümü ile 68/151 sayılı Avrupa Ekonomik Topluluğu Direktifini kabul eden Birleşik Krallık, uyumlaştırmayı sağlamak amaçlı 1985 sayılı Şirketler Kanunu'nu kabul etmiştir. Bu kanunun kabul edilmesi ile İngiliz Hukukunda Ultra vires ilkesinin kaldırılmasına yönelik ciddi değişiklikler yapılmıştır.1985 tarihli Şirketler Kanunu'nun 35. maddesi, şirketlerin ehliyet dışı işlemlerinin üçüncü kişilere karşı ileri süremeyeceğini kuralını getirmiştir. Ancak, sadece şirketle işlem yapan iyiniyetli üçüncü kişiler açısından ultra vires ilkesini

[38] Yıldız, AT, s. 19;Turanlı, a.g.m, s. 56; Serder, a.g.e., s. 63.
[39] Turanlı, a.g.m. s.56; Yıldız, AT, s. 195; Serder, a.g.e, s. 63.
[40] Eleştiriler için bkz. Griffin, a.g.m., s.7.
[41] Griffin, a.g.m., s. 7; Yıldız, AT, s. 195; Turanlı, a.g.m., 56-57.

kaldıran bu düzenleme, İngiliz iş çevresini tatmin etmemiş; ultra vires ilkesinin tamamen kaldırılması yönünde görüş bildirmişlerdir. Ayrıca, 1985 tarihli Şirketler Kanunu'nun 35. maddesi 68/151 sayılı Birinci Konsey Yönergesi'ni tam olarak yansıtmadığı da iddia edilmiştir[42].

Sonuç olarak 1985 tarihli Şirketler Kanunu'nun 35. maddesi şirketi korumadığı, yöneticilerin yaptığı tüm işleri kapsadığı ve iyiniyet kavramını tanımlamadığı için eleştirilmiştir[43].

1985 Şirketler Kanunu'nun şirket ehliyetine ilişkin hükümleri, 1989 tarihli Şirketler Kanunu ile yeniden düzenlenmiştir. 1989 tarihli Şirketler Kanunu'na göre; şirketin yaptığı işlemlerin işletme konusu dışında olduğu; bundan dolayı işlemin şirketin ehliyeti dışında bulunduğu yönündeki iddiaların üçüncü kişilere karşı ileri sürülemeyeceği hükme bağlanmıştır[44]. Söz konusu hükmün uygulanması için şirketle işlem yapan üçüncü kişilerin iyiniyetli olma şartı da aranmamıştır[45]. Yöneticiler açısından değerlendirildiğinde, şirket yöneticileri şirket adına üçüncü kişilerle işlem yapmadan önce, bu işlemin şirketin ehliyeti dahilinde olup olmadığını araştırmaları gerekmektedir(madde 35/3). Ancak bu yükümlülüklerine rağmen şirketin işletme konusu dışında bir işlem yapmaları durumunda da söz konusu işlem, geçerli bir işlemin hüküm ve sonuçlarını doğuracaktır.

Ultra vires "iç ilişki" bakımından varlığını sürdürüyordu. Şöyle ki pay sahipleri, ultra vires işlemin uygulamaya başlanmasından ya da şirketin ifa borcu doğana kadar işlemin ortaklığın işletme konusu dışında kaldığını ileri sürüp men davası açabilme imkanına sahipti. Böylece gerekli önlemlerin alınıp ifanın yerine getirilmesi engellenecekti. Ancak pay sahiplerinin yönetici kadrosunda bulunmadıkça ultra vires işlemi öğrenmeleri oldukça zordur. Bu nedenle söz konusu hüküm fiilen uygulama alana bulmasının zorluğu nedeniyle doktrinde

[42] Yıldız, AT, s. 56-57; Serder, a.g.e., 65; Turanlı, a.g.m., s. 57;Uzunallı, a.g.e., s.93.

[43] İnternational Sales & Agencies Ltd. v. Marcus kararında üçüncü kişinin, işlemin ultra vires olduğunu bildiği veya işin niteliğinden bilmemesinin mümkün olmadığı durumlarda, iyiniyet iddiasında bulunamayacağı belirtilmiştir. Serder, a.g.e., s. 65.

[44] 1985 tarihli Şirketler Kanunu m. 35(1)'de yapılan değişiklikler, Yönerge m. 9, b.1, f. 1 ile uyum içindedir.

[45]Burçak Yıldız, TTK Tasarısında Şirketlerin Ehliyeti ve Bu Bağlamda TTK m. 137 Hükmündeki "Ultra Vires" Sınırlamasının Yerindeliğinin Değerlendirilmesi, **AÜHFD**., Cilt No. 55, Sayı. 1-2, 2006, s. 348; Serder, a.g.e., s. 67; Alper, a.g.e, s. 11; Turanlı, a.g.m., s. 57.

eleştirilmiştir[46]. Yine şirket yöneticilerinin şirketin işletme konusu dışında bir işlem tesis etmelerinden dolayı şirket aleyhine bir zarar doğmuşsa, bu durumda şirket, temsil yetkisini aşan şirket yöneticisinden zararı tazmin etmesini talep edebilecektir[47].

Companies Act 2006'nın[48] yürürlüğe girmesi ile 1985 tarihli Şirketler Kanunu yürürlükten kalkmıştır. Bu kanunla yapılan önemli değişikliklerden biri, ortaklıkların esas sözleşmelerinde faaliyet gösterecekleri konuyu belirtme zorunluluğunun kaldırılmasıdır. 1985 Tarihli Şirketler Kanunu'nda ortaklıklar esas sözleşmede işletme konusunu belirtmek zorundaydı. 1989 tarihli Şirketler Kanununda, şirketlerin esas sözleşmelerinde " genel ticaret şirketleri" ifadesine yer vererek konu sınırlaması olmaksızın her türlü ticari işi yapmaları mümkündü. 2006 tarihli Şirketler Kanunu'nda ise, şirketler esas sözleşmelerinde konu sınırlamasına gitmediği sürece her konuda işlem yapabileceği düzenlenmiştir[49]. Ancak şirket esas sözleşmede konu sınırlamasına giderek ultra vires ilkesini sürdürebilir.

2006 tarihli Şirketler Kanunu ile ultra vires ilkesi neredeyse tamamen kaldırılmıştır. Ultra vires ilkesinin etkileri sadece ortakların açacağı men davası acısından varlığını sürdürmektedir. Şirket ortaklarına tanınan bu yetki iç ilişkiye ilişkindir. Çünkü yöneticilerin işletme konusu dışında işlem tesis etmesiyle şirketin sorumluluğu ortaya çıkmışsa, ortakların bu dava hakkını kullanmaları mümkün değildir[50].

Sonuç olarak İngiliz hukukunda son düzenlemelerle, üçüncü kişiler bakımından ultra vires ilkesinin kaldırıldığını söylemek mümkündür. Bunun yerine "iyiniyetli kişilere karşı yetki dahili" denilebilecek "intra vires with third parties in

---

[46] Yıldız, AT, s.198; Serder, a.g.e., s. 68; Alper, a.g.e., s. 11-12.

[47] Stephan J. Leacock, The Rise and Fall of the Ultra Vires Doctrine in United States, United Kingtom, and Commonweath Caribbean Corporate Common Law: A Triumph of Experience Over Logic, **DePaul Business & Commercial Law Journal**, Vol. 5, No.1, 2006, s. 88.; Yıldız, AT, s. 198; Serder, a.g.e., s. 68.

[48] 2006 tarihli İngiliz Şirketler Kanunu'nun tam metni için bkz. http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/46/pdfs/ukpga_20060046_en.pdf (01.07.2015)

[49] Companies Act 2006 hükümlerine açısından hayır amaçlı şirketlerin(charitable company) ultra vires ilkesini terk ettiği söylenemez. Her türlü işlemi yapma ehliyeti, söz konusu şirketler açısından uygulanmayacağı belirtilmiştir. Alper, a.g.e., s. 13.

[50] Serder, a.g.e., s. 73-74.

good faith" ilkesi getirilmiştir[51]. İyiniyetli kişilerle yapılan işlemlerde konu sınırlaması yoktur, her işlem faaliyet alanı içerisindedir; ancak işletme konusunu sınırlandıran şirketler açısından *iç ilişkide* ultra vires ilkesinin etkilerini görmek mümkündür[52].

1.2.2 Amerikan Hukukunda Ultra Vires İlkesi ve Tarihsel Gelişimi

19.yüzyıl ile 20. yüzyılın başlarında, İngiliz hukukunun etkisiyle ultra vires ilkesi, Amerikan hukukunda katı bir şekilde uygulanmıştır[53].

19. yüzyılın başlarında, Amerika'da yoğun bir şirketleşme dönemi yaşanmış ve şirketler devlet tarafından yoğun bir denetime tabi tutulmuştur. Bir şirket, kanunda ve esas sözleşmede belirtilen konuların dışında bir işlem tesis ettiğinde işlem ultra vires olarak nitelendirilip yapılan işlem geçersiz sayılmakta idi. Ultra vires addedilen söz konusu işlemlerin pay sahipleri tarafından onaylanarak geçerli kılınması da mümkün değildi[54].

Ultra vires, şirket sermayesinin belirlenen amaçlar dışında kullanmasını engelleyen bir araç olarak görülmekteydi. 19. yüzyılın sonları ile 20. yüzyılın başlarında ultra vires ilkesinde bazı kırılmalar olmuştur. M.P Railway&Navigation Co. v. Hooper davasında, demiryolu şirketine bir otel kiralanmış ve kiralama sözleşmesinde otelin demiryolu şirketince sigortalanması zorunlu tutulmuştu; ancak demiryolu şirketi sigortayı yaptırmamıştır. Otel, bir yangın sonucunda kullanılamaz hale gelince uyuşmazlık yargıya taşınmıştır. Demiryolu şirketi, otel işletmenin şirketin sözleşmesinde yazan konular içerisinde yer almadığını iddiasında bulunmuştur. Ancak Yüksek Mahkeme, ortaklığın esas sözleşmede yazan amacı gerçekleştirmeye yönelik faaliyetlerde de bulunabileceğini belirtmiştir. Bu şekilde, ortaklığın esas sözleşmesinde yazan işletme konusu yanında "işletme konusu çevresi" de ortaklığın faaliyeti alanına konulmuştur[55].

---

[51] Turanlı, a.g.m., s. 60.
[52] Serder, a.g.e., s. 75; Uzunallı, a.g.e., s. 94.
[53] Ray Garrett, History,Purpose and Summary of The Model Business Corporation Act, **The Business Lawyer**, Vol. 6, 1950-1951, s.9; Serder, a.g.e., s. 84; Alper, s. 13
[54] Alper, a.g.e., s.14.; Turanlı, a.g.m., s. 60;Serder, a.g.e., s. 85.
[55] Turanlı, a.g.m., s. 60; Alper, a.g.e., s.14-15.

Ultra vires ilkesi, yapılan düzenlemeler sonucunda Amerikan hukukunda büyük oranda terk edilmiştir[56]. Günümüzde, Amerikan Birleşik Devletleri'nin şirketleri düzenleyen eyalet kanunlarına göre şirketler her tür hukuka uygun ticari işi yapmak için kurulabilirler. 2000 tarihli Model Ticaret Şirketi Kanunu'na göre şirketler, şirket sözleşmesinde aksi kararlaştırılmamışsa herhangi bir yetki sınırlaması olmaksızın gerçek kişi gibi yetkilere sahiptir[57]. Ayrıca, Şirketin yaptığı bir işlemin yetki yoksunluğu sebebiyle geçersizliğinin iddia edilmesi de mümkün değildir. Ancak Kanunda bu düzenlemenin istisnasına yer verilmiştir. Buna göre pay sahipleri, henüz ifa edilmemiş ve ortaklığın işletme konusu dışında kalan işlemlerin durdurulması için dava açabilir, ultra vires işlemin ifa edilmesini engelleyebilirler. Baş savcı (attorney general), yetki dışı işlem yapan şirketin feshedilmesi için dava açabilir. Bu yaptırım, geleneksel ultra vires ilkesine dayanmaktadır[58]. Son olarak ortaklık ultra vires işlemi yapan yöneticilerden zararın giderilmesini talep edebilir. Bu bilgiler ışığında Amerikan hukukunda ultra vires ilkesinin tamamen kalkmadığını söyleyebiliriz[59].

1.2.3. İsviçre Hukukunda Ultra Vires İlkesi

İsviçre hukukunda ultra vires ilkesi Anglo-Sakson hukukunda olduğu gibi katı bir şekilde yorumlanmamıştır[60]. İlk yıllarda İsviçre Federal Mahkemesi'nin içtihatlarına bakıldığında, anonim ortaklığı temsile yetkili olanların yetkilerinin sınırsız olduğu kabul edilmiştir[61]. İsviçre Borçlar Kanunu'nun yürürlüğe girmesi ile şirket yönetici ve temsilcilerinin şirketin amacı kapsamına giren her türlü hukuki işlemde bulunabileceği kabul edilmiştir. Diğer bir deyişle, İsviçre hukukunda anonim ortaklıklara ilişkin şirket yöneticileri, ortaklığın amacına ulaşmaya yönelik faaliyetlerin tamamında yetkilidir. Şirketin amacı kapsamında olmayan işlemler söz konusu olduğunda da şirketin herhangi bir sorumluluğu gündeme gelmemektedir. Ayrıca amaç kapsamında olmayan işlemlere geçerlilik kazandırmak için şirket

[56] Leacock, a.g.m., s. 94.
[57] Serder, a.g.e., s. 85.
[58] Çünkü eski inanışa göre, şirketler, toplum için tehlike arz ediyordu, bu nedenle faaliyetlerinin kontrol altında tutulması gerekiyordu. Alper, a.g.e., s.17.
[59] Leacock, a.g.m., s. 95.
[60] Fritz Von Steiger, **İsviçre'de Anonim Şirketler Hukuku**, (çev.), Tahir Çağa, Fakülte Matbaası, İstanbul 1968, s. 31.
[61] Alper, a.g.e., s. 23.

ortakları, ana sözleşmeyi herhangi bir izne gerek olmaksızın değiştirip yapılan işlemi şirketin kapsamına alarak işlemi onaylayabilme imkânına sahip kılınmıştır[62]. Dolayısıyla, İsviçre hukukunda hak ehliyeti değil fiil ehliyeti açısından konu ve amaç sınırlandırılmasının söz konusu olduğunu söyleyebiliriz.

İsviçre Federal Mahkemesi'nin sadece bir kararında ultra vires ilkesi ile karşılaşılmıştır. Söz konusu kararda İsviçre Federal Mahkemesi, anonim şirketin amacını gerçekleştirmeye yönelik olmayan işlemlerin geçerliliğinin tartışılabileceğini belirtmiştir. Ayrıca İsviçre içtihatlarında "çok aşırı" veya "uç" işlemlerin yapılması halinde, söz konusu işlemlerin kesin hükümsüz olarak nitelendirildiği ifade edilmiştir. Örneğin şirketi ekonomik olarak yıkıma götürecek bir bağış "uç" işlem olarak nitelendirmiştir[63].

İsviçre hukukunda anonim şirketlerde temsil yetkisinin sınırı İsviçre Borçlar Kanunu'nda belirtilmiştir. Anonim şirket temsilcileri şirketin amacının gerçekleştirilmesi için her türlü faaliyette bulunabilir. Kanunda konu dışı işlemlerin şirket temsilcileri tarafından yapılamayacağı ve konu dışı işlemlere ilişkin sınırlandırmanın iyiniyetli üçüncü kişilere karşı hüküm ifade etmeyeceği belirtilmiştir[64].

1.2.4. Avrupa Birliği Hukukunda Ultra Vires İlkesi

Avrupa Birliği hukukunda ultra vires kavramına idare hukuku ve şirketler hukuku olmak üzere iki alanda değinilmiştir. İdare hukuku bağlamında, Avrupa Birliği kurumlarının yetkilerinin üye devlet mercileri tarafından denetlenmesi ultra vires olarak nitelendirilmiştir[65].

İkinci olarak, Avrupa Birliği şirketler hukukunda ultra vires ilkesine yer verilmiştir. Sınırlı sorumlu şirketlerin faaliyetlerinin üye ülkelerin ulusal sınırlarının ötesine ulaşıyor olması topluluk nezdinde yeknesak bir düzenleme yapılması

[62] Serder, a.g.e., s. 87.
[63] Alper, a.g.e., s.24.
[64] Alper, a.g.e., s. 24.
[65] Alman Federal Mahkemesinin bu yönde verdiği bir karar için bkz. Matthias Mahlman, The Politics of Constitutional Identity and Its Legal Frame-The Ultra Vires Decision of The German Federal Constituonal Court, **German Law Journal**, Vol.11, No.12, 2010, s. 1410 vd.

ihtiyacını doğurmuştur. Avrupa Birliği müktesebatında, şirketler hukuku konusunda ilk düzenleme, "Kurucu Antlaşmanın 58. maddesinin 2. fıkrası kapsamındaki Şirketlerin Ortaklarının ve Üçüncü Kişilerin Menfaatlerinin Korunması için Üye Ülkelerce Söz konusu Nitelikteki Şirketlerden Talep Edilen Güvencelerin Topluluk Çapında Eşdeğer Kılınması Amacıyla Bu Tür Güvencelerin Uyumlaştırılması Konusundaki 68/151 sayılı ve 9 Mart 1968 tarihli Birinci Konsey Yönergesi" dir. Bu Yönerge, pay sahipleri ve şirketle işlem yapan üçüncü kişilerin menfaatlerini korumak amacıyla kabul edilmiş olup sınırlı sorumlu şirket tipleri için uygulama alanı bulmuştur[66].

Birçok konuda düzenlemeye yer veren Birinci Yönerge şirketlerin işletme konusuna ilişkin ultra vires ilkesine de yer vermiştir. Yönerge hükümlerinde, Alman hukukunun da etkisiyle ultra vires konusunda, katı bir tutum izlenmekten kaçınılmıştır[67].

Birinci Konsey Yönergesinin 9. maddesinin 1. bendinde, şirketlerin konu dışı işlemlerinin bağlayıcılığı üzerinde durulmuştur. Söz konusu maddenin 1. fıkrasının 1. bendinde "*şirket organlarının, şirket konuları içerisinde yer almasa bile yapmış olduğu tüm işlemler bağlayıcı olacaktır. Meğerki işbu işlemler kanunun bu organlara tanıdığı veyahut tevdi edilmesine izin verdiği yetkileri aşsın*." şeklindeki düzenleme ile ultra vires ilkesinin şirketler tarafından ileri sürülmesi engellenmiştir. Böylece şirketin işletme konusu dışında yaptığı işlemler, şirketi bağlayacaktır. Ancak dikkat edilmesi gereken husus, konu dışı işlemin şirketi bağlayabilmesi için şirket adına işlem yapan organın kanuni yetkiler dahilinde hareket etmesi gerekir. Organın yaptığı işlem şirketin konusu dışında kalmanın yanında, kanunun organa tanıdığı yetkileri de aşmakta ise işlem ultra vires olarak nitelendirilip üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilir ve ulusal kanun hükümlerine göre ilgili yaptırımlar uygulanır. Örneğin, genel kurulun yetkili olduğu bir konuda yönetim kurulunun işlem yapması halinde, yönetim kurulu kanunun kendisine tanıdığı yetkiyi aşmış olacaktır. Böyle bir durumda, yapılan işlem aynı zamanda şirketin işletme konusu dışında bir işlem ise şirket ultra vires iddiasında bulunabilecektir. Ancak yapılan işlem, şirketin işletme

[66] Yönergenin hangi şirket tiplerine uygulanacağı madde 1'de, her bir üye ülke açısından tek tek gösterilmiştir.
[67] Alper, a.g.e., s. 26.

konusu dışında olmakla beraber, organa tanınan kanuni yetkiler dahilinde ise, işlem şirketi bağlamaya devam edecektir[68].

Yönergenin 9. maddesinin 1. fıkrasının 2. bendi ile üye ülkelere, sınırlı şekilde ultra vires ilkesini iç hukukta uygulama imkanı tanınmıştır[69]. Anılan hükme göre, üye ülkeler Yönerge'yi iç hukuka uyarlarken, konu dışı işlemlerin geçerli sayılmasını üçüncü kişilerin iyiniyetli olması şartına bağlayabilir. Diğer bir değişle, şirketle işlem yapan üçüncü kişiler, söz konusu işlemin şirketin konusu dışında kaldığını bilmeleri ve halin icabından bilebilecek durumda olmaları halinde, söz konusu işlemlerin şirketi bağlamayacağına ilişkin bir yaklaşım benimsenebileceği öngörülmüştür. Ayrıca, esas sözleşmenin konu maddesinin yayınlanmış olması, başlı başına üçüncü kişinin bunu bilecek durumda olması için yeterli sayılmamıştır[70]. Üçüncü kişilerin hangi durumda kötüniyetli sayılacağı ise Yönerge'de belirtilmemiştir. Öğretide, hileli davranış ve aldatma kastı söz konusu olduğunda kötüniyetin bulunduğu kabul edilmiştir[71].

1.3. TÜRK ŞİRKETLER HUKUKUNDA ULTRA VİRES İLKESİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ

1.3.1. 1926 Tarihli Ticaret Kanunu Dönemi

1926 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 122. maddesine göre, ticaret şirketleri, unvanları altında her türlü işlemi yapıp hak ve borç altına girebilir. Aynı Kanun'un 319[72]. maddesine bakıldığında anonim ortaklarda temsilcilerin temsil yetkisi "ortaklık maksadı" ile sınırlandırılmış ve o dönemde anonim ortaklılar açısından izin

[68] Yıldız, AT, s.189;Alper, a.g.e., s. 29; Serder, a.g.e., s.83.
[69] 68/151 sayılı Yönergenin yayınlanmasından sonra ultra vires işlemlerin sonuçlarına ilişkin düzenlemeye giden üye ülkelerin çoğunluğu (örneğin Danimarka, Belçika, Fransa, Lüksemburg, Hollanda ve İtalya) bu olanaktan yararlanmıştır. Yıldız, AT, s. 189.
[70] Yıldız, AT, s. 189-190;Turanlı, a.g.m., s.63; Alper, a.g.e., s. 26-27.
[71] Griffin, a.g.m., s. 11-12; Yıldız, AT, s. 190.
[72] 1926 tarihli ve 865 sayılı eski Ticaret Kanunu'nun 319. maddesine göre: "Meclisi idare şirket namına maksadı şirkete müteallik her nevi umur ve muamelâtı hukukiyeyi icra ve imzayi şirketi istimal hakkını haizdir."

sistemi benimsenmişti[73]. Hal böyle iken, kanun koyucu anonim ortaklıkları temsil eden temsilcilerin temsil yetkisini şirketlerin amacı ile sınırlandırmıştır. Anonim ortaklıların temsil yetkisine ilişkin getirilen bu sınırlanmanın aynı zamanda hak ve fiil ehliyetini de kapsadığı kabul edilmiştir[74]. *Arslanlı*, planlı ekonominin başarılmasında önemli rol aldığı düşüncesiyle yönetim kurulunun şirket sözleşmesinde öngörülen amaç dışında akdedilen hukuki işlemlerin şirketi bağlamayacağını ve üçüncü kişilerin iyiniyetinin şirketin amacı dışındaki işlemler için rol oynamayacağını belirtmiştir[75].

Sonuç olarak, bu dönemde ticaret şirketlerinin ehliyetini işletme konusu ile sınırlayan herhangi bir hüküm bulunmamaktaydı. Ancak, dönemin ekonomik planlamaya dayanan devletçilik ilkesi, işletme konusunda sıkı denetimi amaçlamış ve işletme konusu dışındaki işlemleri, şirketin hak ve fiil ehliyeti kapsamında kabul etmemiştir[76].

1.3.2. 1956 Tarihli Türk Ticaret Kanunu Dönemi

1956 yılında kabul edilen 6762 sayılı ETK'nın yürürlüğe girmesi ile ultra vires ilkesi tüm ticaret ortakları için benimsenmiş[77] ve ETK m. 137. maddesinde "*Ticaret şirketleri hükmi şahsiyeti haiz olup şirket mukavelesinde yazılı işletme mevzuunun çevresi içinde kalmak şartıyla bütün hakları iktisap ve borçları iltizam edebilirler. Bu hususiaki kanuni istisnalar mahfuzdur."* şeklinde düzenlenmiştir. Bu madde ile benimsen ultra vires ilkesi gereği ticaret şirketlerinin hak ehliyeti, şirket sözleşmesinde yazılı işletme konusu ile sınırlı olarak kullanılabiliyordu. Şirketin üçüncü kişilerle işletme konusu dışında yaptığı işlemlere nasıl bir sonuç bağlanacağına ilişkin bir düzenleme bulunmamaktaydı. Ancak, hak ehliyetsizliği nedeniyle işletme konusu işlem yok hükmünde kabul edilmekteydi ve şirketin işletme konusunu değiştirerek dahi yoklukla sakat olan işleme onay vermeyeceği,

[73]Halil Arslanlı, **Türk Hukukunda Devletçiliğin Anonim Şirketlerin Ehliyeti Üzerine Tesiri**, Cumhuriyet Matbaası, İstanbul 1942, s. 60. (Devletçilik)
[74] Alper, a.g.e., s. 38. Çünkü o dönemde hak ehliyetinin muadili temsil yetkisi olduğu ifade edilmiştir.
[75] Arslanlı, Devletçilik,, s. 52, 53.
[76] Uzunallı, a.g.e., s. 101,102.
[77] Bkz. ETK m. 137.

işletme konusu değişikliğinden sonra şirketin işlemi yeniden yapması gerektiği kabul edilmekteydi[78].

ETK m. 137'nin gerekçesinde, ultra vires ilkesinin benimsenmesinin gerekçesi olarak kuruluşta izin sisteminin benimsenmiş olması ve sistemin korunması gösterilmiştir. Fakat, esasında ETK'nın kabul edildiği tarihten itibaren şahıs şirketleri için tescil sistemi benimsenmiştir. Limited ve anonim ortaklıklarda da ETK'nın 273. maddesinde 1995 ve 2003 yılında yapılan değişikliklerle tescil sistemine geçilmiştir. Böylece izin sisteminin korunmasının da gerekçesi ortadan kalkmıştır[79].

TTK m. 137 hükmü, tüzel kişiliğe sahip ticaret şirketlerinin hak ve borç edinmelerini şirket sözleşmesinde yazılı "işletme mevzuu çevresi" içinde kalma koşuluna bağlamıştır. Maddenin şirketin işletme mevzuu içinde kalmak şartıyla değil de işletme mevzuu çevresi içinde kalmak şartıyla şeklinde kaleme alınması tesadüfi değildir, bilinçlidir. Böylece kanun koyucu, şirketin doğrudan işletme konusuna girmemekle birlikte, o şirketin ticari faaliyetleri ile ilişkili olan, kolaylaştıran işlemleri de şirketin işletme mevzuundan saymıştır[80]. Bu kavramın kullanılması,

---

[78]Abuzer Kendigelen, Sermaye Şirketlerinde Ehliyet-Temsil-Butlan ve Kuruluştan Doğan Sorumluluk-Avrupa Birliği Konseyi'nin Şirketler Hukukuna İlişkin 9 Mart 1968 Tarihli Birinci Yönergesi(II ve III Bölümler), **Makalelerim C. 1, 1986-2001**, Arıkan Basım Yayın, İstanbul 2006, s.522. (Ehliyet); Orhan Nuri Çevik, **Uygulamada Şirketler Hukuku**, Yetkin Hukuk Yayınları, Ankara 1989, s. 139. Turanlı, a.g.m., s. 64.; Uzunallı, a.g.e., s. 102: Yıldız, Tasarı, s. 322. ; Alper, a.g.e., s. 39.

[79] Alper, a.g.e., s. 41; Uzunallı, a.g.e., as. 102, 103.;Turanlı, a.g.m., s. 65.

[80]Yıldız'a göre "işletme mevzuu çevresi"; esas sözleşmede belirtilen işletme mevzuunun yanında, işletme konusuna doğrudan girmemekle birlikte, o işlemin ticari faaliyetini kolaylaştıran iş ve sözleşmelerdir. Burçak Yıldız, Şirketlerin Ehliyetine İlişkin Olarak Özellik Arz Eden Bazı Hukuki İşlem ve Sözleşmeler, **Ankara Barosu Dergisi**, Sayı. 2006-2, 2006, s. 57. Kadıköy 4. Asliye Ticaret Mahkemesinin 2003/347 esas sayılı dosyasında M.Z. Ülgen ile davalı Korimpex AB-İsveç şirketi arasında ultra vires ilkesine ilişkin uyuşmazlık gündeme gelmiştir. *Davacı M. Z. Üçdoğan ile dava dışı Mario Kornfilt arasında, Üçdoğan'ın İsviçre'de kurulu bir şirket olan Ferrocell Holding AG'deki % 35 oranındaki hissesinin Kornfilt'e devrini konu edinen 30 Mayıs 1995 günlü bir devir sözleşmesi akdedilmiştir, anılan sözleşmeye paralel olarak kaleme alınan aynı tarihili " Hisse Devir Bedellerini Ödeme Taahhüdü ve Ödemeler Listesi " isimli yazılı belgeye, Ferrocell Holding AG'nin yavru ortaklığı konumundaki davalı Korimpex AB yanında üç ayrı yavru ortaklığı konumdaki davalı Korimpex AB yanında üç ayrı yavru ortaklık da garantör sıfatıyla imza koymuş; yapılan bu hisse devri ile birlikte de dava dışı Mario Kornfilt, ana ortaklık olan Ferrocell Holding AG'de hakim ortak konuma gelmiştir. Mario Kornfilt'in, yapılan hisse devir sözleşmesinden doğan borcunu süresi içerisinde ifa etmemesi üzerine M. Z. Üçdoğan, sözleşmeye garantör sıfatıyla imza koyan davalı Korimpex AB aleyhine, garanti sözleşmesinden doğan borcunun ifasını sağlamak zımnında girişimlerde bulunmuş; bu bağlamda anılan ortağın Türkiye'deki bazı hak ve alacaklarına ihtiyatî tedbir koymuş; ardından da huzurundaki eda davasını açılmıştır.* Davalı Korimpex AB, sözleşmeye garantör sıfatıyla imza atılsa da bir kefalet niteliği taşıdığından kefalet

kanun koyucunun şirketlere ilişkin işletme konusuna oranla daha geniş kapsamlı bir ehliyet tanıma isteğinin sonucudur[81] . Yargıtay kararlarında da işletme konusuna doğrudan girmemekle beraber, ortaklığın faaliyetlerini kolaylaştıran hukuki işlemler, şirketin işletme konusu içinde sayılmıştır. Yargıtay 13. HD 23.03.2009 tarihli kararında[82] şöyle demiştir: "*...bir ticari işletmenin ana sözleşmesinde belirtilen işletme mevzuuna doğrudan doğruya girmemekle beraber, o işletmenin ticari faaliyetlerini kolaylaştıran ticari iş ve ticari sözleşmelerin de o işletme mevzuu içinde bulunduğu doktrin ve Yargıtay kararlarında kabul edilmektedir[83].*"

Ticaret şirketleri, ehliyet engeli ile karşılaşmamak için, esas sözleşmelerin hazırlanması esnasında amaç/konu maddesi, mümkün olduğunca geniş tutularak, ileride muhtemel bir sözleşme değişikliğine gidilmesi baştan itibaren önlenmeye çalışmıştır. Şirket sözleşmelerinde sayfalarca tutan işletme konuları, üçüncü kişilerin işletme konularını incelemesini güçleştirmiştir. Öte yandan, işletme konusunun esas sözleşmede her faaliyeti kapsayacak şekilde öngörülmesi iç ilişkide pay sahiplerini koruma işlevini de etkisiz hale getirmiştir.

1.3.3. 2011 Tarihli Türk Ticaret Kanunu Dönemi

Serbest piyasa ekonomisinin gelişmesi, uluslararası alanda şirketler hukukunda gelişmelerin yaşanması ve ultra vires ilkesinin kaynağı olan Anglo-Sakson hukuk sistemlerinde dahi ultra vires ilkesinin yumuşaması ultra vires

---

verme konusunda hak ehliyeti bulunmadığını ileri sürmüştür. Yapılan işlem ETK m. 137 kapsamında değerlendirildiğinde ticaret şirketlerinin ehliyeti işletme mevzuu ile sınırlıdır. Bu bağlamda şirketin işletme konusu belirlenirken, doğrudan işletme konusuna girmemekle birlikte işletmenin ticari faaliyetleriyle ilişkili olan ve ticari faaliyetleri kolaylaştıran işlemler işletme konusu dışında kabul edilemez. Yine Yargıtay'ın birçok karalarında garanti sözleşmesi gibi teminat sözleşmeleri arasında yer alan kefalet sözleşmesi, şirketin ana sözleşmesinde kefalet vermenin açıkça yer almamasına rağmen, ticari hayatın gereği olarak şirketlerin birbirine kefalet vermelerinin şirket konusu içinde kalan olağan bir işlem olduğu belirtilmiştir. Kendigelen, Mütalâalar, s. 85-94.

[81] Sıtkı Akyazan, " Türk Ticaret Kanununun 137. maddesinin Anlam ve Kapsamı Üzerine Bir İnceleme " , Batider, 1974, C. VII, s. 832. Yıldız, Ehliyet, s. 57.

[82] Y. 13. HD, E. 2008/10689, K. 2009/3770, **Kazancı İçtihat Bilgi Bankası**, Erişim Tarihi: 13.08.2015. Aynı yönde bkz; Y. 11. HD'nin 23.03.1982 tarih ve 1982/851 E. 1982/1225 K. sayılı kararı.

[83] Bkz. Haluk Tandoğan, **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri** Cilt No. 2, Ankara, 1982, s.535, 11.HD. E. 392, K. 981 T. 4.3.1979.

ilkesinin kaldırılmasını gündeme getirmiştir. 2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun 68/151 sayılı Direktifi ve ETK dönemindeki eleştiriler dikkate alınarak ultra vires ilkesi kaldırılmıştır.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 125. maddesiyle tüzel kişilerin hak ve borç ehliyetleri sadece insana özgü niteliklerle sınırlandırılmıştır. Böylece ticaret şirketlerinin işletme konusu dışında da hak ehliyetinin olduğu kabul edilmiş ve işletme konusu dışındaki işlemlerin de şirketi bağlayacağı kabul edilmiştir

Ultra vires ilkesi, 9 Mart 1968 tarih ve 68/151/AET sayılı Şirketler Hukukuna ilişkin Birinci Konsey Yönergesi dikkate alınarak ve üçüncü kişilerin korunması, işlem ve pazar güvenliğinin sağlanması amaçları ile kaldırılmıştır. Kanunun koyucu, TTK'nın genel gerekçesinde ultra vires ilkesinin Türk ticaret ve medeni hukuk öğretilerinde eleştirildiğine ve geçmiş yıllarda kalan merkezi planlama anlayışı ile bağlantılı görüldüğüne değinilmiştir[84].

Türk Ticaret Kanunun 125. maddesinin 2. fıkrasında kanuni istisnalar saklı tutulmuştur. Sigortacılık Kanunu'nun 3. maddesinin 1. fıkrası özel kanunlarda yer alan istisnalara örnek olarak gösterilebilir. Bu kanun maddesine göre *"Sigorta şirketleri ve reasürans şirketleri sigortacılık işlemleri ve bunlarla doğrudan bağlantısı bulunan işler dışında başka işle iştigal edemez."* Böylece sigorta şirketlerinin hak ehliyeti sadece sigortacılık faaliyetleri ile sınırlandırılmıştır[85]. Yine Bankacılık Kanunu'nun 57/2. maddesinde, bankaların 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu kapsamında gayrimenkul ve emtiayı esas alan sözleşmeler ile Kurulca uygun görülecek kıymetli madenlerin alım ve satımı hariç ticaret amacıyla gayrimenkul ve emtianın alım ve satımı ile uğraşamaz[86].

TTK m. 125/2 ile şirketin hak ehliyeti, TMK m. 48`deki insana has özellikler dışında sınırsız kabul edilmektedir. Bu 6103 sayılı Türk Ticaret Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanunu'nun 15. maddesinden anlaşılmaktadır: *"Şirket sözleşmelerinde veya esas sözleşmelerinde 6762 sayılı*

[84]Alper, a.g.e., s. 45.
[85] Turanlı'ya göre tek kanuni istisna, ehliyetin şirketin tasfiye amacı ile sınırlandırılmasıdır ve bunun dışında hiçbir sınırlandırıcı düzenleme yoktur. Turanlı, a.g.m., s. 67.
[86] Uzunallı, a.g.e., s. 106.

Kanunun 137 nci maddesine uygun olarak, şirketin hak ehliyetinin şirket sözleşmesinde veya esas sözleşmesinde yazılı işletme konusu ile sınırlı olduğunu belirten hükümler bulunması halinde, bu hükümler Türk Ticaret Kanununun yürürlüğe girdiği tarihten yazılmamış sayılır." Böylece, esas sözleşmede bu yönde hüküm olsa da TTK'nın yürürlüğü ile birlikte, ticaret şirketlerinin işletme konusu dışında yaptığı işlemler ehliyetsizlik nedeniyle ultra vires olarak değerlendirilmeyecektir.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜZEL KİŞİLERİN VE TİCARET ŞİRKETLERİNİN EHLİYETİ

2.1.GENEL OLARAK

Tüzel kişilere ilişkin temel hususlar Türk Medeni Kanunu'nda yer almaktadır[87]. Türk Medeni Kanunu, tüzel kişiliğin niteliğini, kişilik kazanmasını, hak ehliyetini ve fiil ehliyetini genel olarak düzenlemiştir. Bu kanunda tüzel kişilere ilişkin yer alan hükümler, ticaret şirketleri açısından da uygulama alanı bulmaktadır. Türk Ticaret Kanunu, ticaret ortaklarının ehliyetini 125. maddede TMK m. 48'e yapmış olduğu atıfla düzenlenmiştir.

2.2. TÜZEL KİŞİLERİN EHLİYETİ

Hukuki bir kişiliğe sahip olmaları sebebiyle tüzel kişiler hak ve fiil ehliyetine sahiptirler. Tüzel kişilerin hak ehliyeti TMK m. 48'de belirtilmiştir. Buna *göre "tüzel kişiler, cins, yaş, hısımlık gibi yaradılış gereği insana özgü niteliklere bağlı olanlar dışındaki bütün haklara ve borçlara ehildirler."* Maddeden de anlaşıldığı

[87] RG, 08.12.2001, S. 24607.

üzere tüzel kişiler nitelikleri gereği insanlara özgü olanlar dışında her türlü hakkı edinmek ve borç altına girme iktidarına sahiptirler. Tüzel kişiler, hak ehliyeti kapsamında malvarlığı hakları ve kişilik hakları edinebilir ve borç altına girebilir. Tüzel kişilerin hak ehliyetin sahip olmasının usul hukuku açısından görünümü ise aktif ve pasif dava ehliyetidir[88].

Tüzel kişilerin hak ehliyeti, kendileri ile ilgili özel hükümler uyarınca tüzel kişilik kazanmalarından itibaren başlar[89]. Fiil ehliyeti ise kanuna ve kuruluş sözleşmelerine göre tüzel kişilerin zorunlu organlarının tamamlanmasıyla kazanılır[90]. Şöyle ki, tüzel kişilik kazanmaları ile hak ehliyetini elde eden tüzel kişiler, organlarının oluşturulması ile fiil ehliyetine sahip olurlar.

TMK m. 50'de tüzel kişinin iradesinin organları aracılığı ile açıklanacağı hükme bağlanmıştır. Organ niteliğine haiz kişi veya kişilerin iradesi tüzel kişiliğin iradesi sayılır ve hukuki sonuçlar doğurur. Organlar, hukuki işlemleri ve diğer eylemleri ile tüzel kişiyi borç altına sokarlar[91].

Hak ehliyetini düzenleyen TMK m. 48 kapsamında kanun koyucu, gerçek ve tüzel kişiler bakımından "ehliyet eşitliği" ilkesini benimsemiştir[92]. Bu bağlamda gerçek kişilerde olduğu gibi, tüzel kişilerin de malvarlığı hakları[93], kişiler hukukundan doğan haklar[94] ve dava ile taraf olma hakları bulunmaktadır[95]. Şunu da belirtmek gerekir ki tüzel kişilerde hak ehliyeti ancak kanunla sınırlandırılır[96].TMK m. 48 ile tüzel kişilerin ehliyetinin sınırlandırılmadığı anlaşılsa da ancak belirli amaçlar için belirli tüzel kişiler kurulmaktadır. Tüzel kişinin kanunda belirlenmiş

---

[88] Kırca/Şehirali Çelik/Manavgat, a.g.e., s. 71. Bu konuda geniş bilgi için bkz. Serder, a.g.e. s. 38 vd.
[89] Alper, a.g.e. s. 69.
[90] Ömer Ergün, **Medeni Hukuk Tüzel Kişilerinin Ehliyeti Durumu,** XII Levha Yayınları, İstanbul, 2010, s. 184; Jale Akipek / Turgut Akıntürk / Ateş Karaman, **Türk Medeni Hukuku**, Cilt No.1, Başlangıç Hükümleri-Kişiler Hukuku, Beta Yayınları, İstanbul 2012, s. 549.
[91] Kırca/Şehirali Çelik/Manavgat, a.g.e., s. 74,75.; Alper, a.g.e., s. 72. Pulaşlı, Şerh, s. 95.
[92] Teoman Akünal, **Türk Medeni Hukukunda Tüzel Kişiler**, Filiz Kitapevi, İstanbul 1988, s.37.
[93] Marvalığı hakları, " kişilerin para ile ölçülebilen veya maddi bir değer taşıyan hak ve borçların tümü " olarak tanımlanmıştır. Ergün, a.g.e., s.130.
[94] Tüzel kişilerin yerleşim yeri ve isminin olması, kişiler hukukundan doğan haklar kapsamındadır.
[95] İsviçre Federal Mahkemesi bir kararında, "gerçek kişilerin adli yargıdan ücretsiz olarak yararlanmasına ilişkin yardımın, aynı koşullar altında tüzel kişileri de içine alacak şekilde uygulanmasının, çeşitli durumlarda eşit işlem yapılması anlamına geleceğini" belirterek kabul etmemiştir. Pulaşlı, Şerh, s. 94.
[96] Örneğin, Tapu Kanunu m. 35'de yabancı tüzel kişilerin Türkiye'de taşınmaz edinmesi kısıtlanmıştır.

amacı dışında, başka amaçlar gerçekleştirmek üzere faaliyette bulunması ve hukuki işlem yapmaları ve amaç dışı işlemlerin sürekli bir nitelik arz etmesi, söz konusu işlemlerde bir ehliyetsizlik yaratır.

Tüzel kişilerin fiil ehliyetinin amaçları ile sınırlandırılması, tahsis ilkesi (ultra vires) olarak adlandırılmaktadır[97]. TMK m. 47/1'nin mal toplulukları için kullandığı "belirli amaç ölçütü" bütün tüzel kişiler bakımından ortak özelliktir. Derneklerin[98] "belirli ve ortak amaç" vakıfların[99] ise "belirli ve sürekli amaç" için kurulması *belirli amaç ölçütü*nün sonucudur. Örneğin, amacının gerçekleşmesi imkânsız olan bir vakıf kendiliğinden sona erer. Yine, yasak faaliyetlerde bulunmayı amaç edinen veya yasak faaliyetlerde bulunduğu sonradan anlaşılan vakıflar, mahkeme kararı ile feshedilir. Aynı durum dernekler bakımından da geçerlidir. Bu bağlamda, tüzel kişilerin ehliyetinin, insana özgü olanlar dışında sınırsız olmadığını söyleyebiliriz.

TMK m. 48, tüzel kişilerin ehliyetini gerçek kişilere özgü olanlar dışında bütün haklara ve borçlara ehil olduğunu kabul etse de aynı Kanun, vakıf ve derneklerin amaç dışı faaliyette bulunmasını yasaklamıştır. Sonuç olarak kanun koyucu, gerçek ve tüzel kişilerin hak ehliyeti bakımından "ehliyet eşitliği" ilkesini benimsemiş olsa da fiil ehliyeti açısından tüzel kişilerin ehliyetinin amaçları ile sınırlı olduğunu kabul etmiştir[100].

2.3.TİCARET ŞİRKETLERİNİN EHLİYETİ

2.3.1.Genel Olarak

6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda ultra vires ilkesini hayata geçiren "hükmi şahısların ehliyeti" kenar başlıklı m. 137 hükmü kaldırılmıştır. Bu madde yerine 6102 sayılı kanun ile "Tüzel kişilik ve ehliyet" kenar başlığı altında m. 125/2

[97] Akipek/Akıntürk/ATEŞ Karaman, a.g.e., s.546.

[98] Dernekler, gerçek veya tüzel en az yedi kişinin kazanç paylaşma dışında belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere, bilgi ve çalışmalarını sürekli olarak birleştirmek suretiyle oluşturdukları, tüzel kişiliğe sahip kişi topluluklarıdır (TMK m.56/1)

[99] Vakıflar, gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal topluluklarıdır. (TMK m. 101/1).

[100] Akipek/Akıntürk/ATEŞ Karaman, a.g.e., s. 553.; Metin Topçuoğlu, Ticaret Şirketlerinde Konu Dışı İşlemler ve Sonuçları, **SDÜHFD.,** Cilt No.2, Sayı 2, 2012, s. 52,53.

hükmü getirilmiştir[101]. Bu düzenlemeye göre "*Ticaret şirketleri, Türk Medeni Kanununun 48 inci maddesi çerçevesinde bütün haklardan yararlanabilir ve borçlar üstlenebilir. Bu hususlaki kanuni istisnalar saklıdır*." Bu hükme göre, ticaret şirketleri, yaş, cinsi hısımlık gibi yaradılış gereği insana özgü olanlar dışındaki bütün haklara ve borçlara ehildirler. Böylece TTK m. 125/2 ticaret şirketlerine sınırsız bir hak ehliyeti kazandırmıştır. Şirketlerin konuları kapsamında olup olmadığına bakılmaksızın yaptıkları tüm işlemler kendilerini bağlayacak, hak ehliyeti kapsamında değerlendirilecektir. Sonuç olarak şirketlerin hak ehliyeti işletme konusu çevresi sınırından kurtulmuştur.

Kanun koyucu, TTK m. 125/2 ile şirketlerin hak ehliyetine kanuni istisnalar dışında sınırlama getirmemiştir. Söz konusu "kanuni istisnalar" diğer bazı özel kanunlardan kaynaklanmaktadır[102]. *Kendigelen* ve *Bahtiyar*, Bankalar Kanunundan kaynaklanan istisnaları bu kapsamda kanuni istisna olarak değerlendirmiştir[103]. TTK'da şirketlerin ehliyetini daraltıcı nitelikteki hükümler de "kanuni istisnalar" kapsamında değerlendirilmelidir[104]. Şirketin ehliyetinin tasfiye amacı ile sınırlandırılması ve ortaklığın kendi payını iktisap etmesine ilişkin hükümler TTK'da yer alan istisnalara örnek olarak gösterilebilir. Yine 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nun 3. maddesinin 1. fıkrası özel kanunlarda yer alan istisnalara örnek olarak gösterilebilir. Bu kanun maddesine göre *"Sigorta şirketleri ve reasürans şirketleri sigortacılık işlemleri ve bunlarla doğrudan bağlantısı bulunan işler dışında başka işle iştigal edemez.[105]"* Böylece sigorta şirketlerinin hak ehliyeti sadece sigortacılık faaliyetleri ile sınırlandırılmıştır.

---

[101] Ultra vires ilkesine, AET'nin şirketlere ilişkin 68/151 sayılı 09.03.1968 tarihli birinci yönergenin gereği olarak yer verilmemiştir.

[102] Az sayıda da olsa TTK ve belirli alanlarda faaliyette bulunmak amacıyla kurulan şirketlere ilişkin özel kanunlarda sınırlandırmalar öngörülmüştür. Örneğin, sigorta ve reasürans şirketlerinin faaliyet konularının sigortacılık faaliyetleri ile sınırlandırılması, bankalara ilişkin gayrimenkul ve emtia ticaretine ilişkin yasak ve kısıtlama, tasfiye halindeki şirketlerin ehliyetinin tasfiye amacı ile sınırlandırılması gibi hususlar kanuni sınırlandırmalara örnek gösterilebilir. Topçuoğlu, a.g.m., s. 53, 54.

[103] Mehmet Bahtiyar, **Ortaklıklar Hukuku**, Beta Yayınları, İstanbul 2015 ,s. 48.; Abuzer Kendigelen, **Yeni Türk Ticaret Kanunu-Değişiklikler, Yenilik ve İlk Tespitler**, XII Levha Yayınları, İstanbul 2012, s. 123.

[104] Bahtiyar, a.g.e., s.48.

[105] Ülgen/ Aydoğan, a.g.e., s.177

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile ultra vires ilkesi kuralı terk edildiği ifade edilse[106] de bu kuralın tamamen ortadan kaldırıldığını söylemek güçtür. Halen ticaret şirketlerinin işletme konularının şirketin esas sözleşmesinde ve ticaret unvanında yazılma zorunluluğunun devam etmesi, yine işletme konusunun yönetime ve temsile ilişkin sınırlandırmalarda belirleyici nitelikte olması ultra vires ilkesinin tam olarak kaldırılmadığını göstermektedir[107]. Ancak belirtmek gerekir ki, ultra vires ilkesi tam olarak kaldırılmamasına rağmen TTK'da ETK[108]'dan farklı olarak "işletme konusunun" şirketin hak ehliyetinin kapsamını belirleme işlevi ortadan kalkmıştır[109]. Böylece temsilcinin şirketin işletme konusu dışında işlem yapması durumunda, ultra vires ilkesinin geçerli olduğu zamanlardaki gibi "yokluk" söz konusu olmayacak, yetkisiz temsil hükümlerince şirket bu işlemlere icazet verebilecektir[110].

Ultra vires ilkesi belirli fonksiyonlarını fiil ehliyeti açısından sürdürmektedir. organ temsil yetkisinin kapsam ve sınırları, fiil ehliyeti ile bağlantılı bir kavramdır. tüzel kişinin organlar, kuruluş sözleşmelerinde belirlenmiş amaçları gerçekleştirmek için faaliyette bulunmakta ve kuruluş sözleşmelerinde belirlenmiş amaçları aşarak yaptıkları işlemlerde yetkisiz temsil gündeme gelmektedir[111]. Kollektif şirketlerin ve sermaye şirketlerinin temsili ile ilgili TTK hükümlerine bakarsak burada temsil yetkisinin sadece işletme konusu ile sınırlandırıldığını görebiliriz. Bu kapsamda denilebilir ki, ticaret şirketlerinin hak ehliyeti sınırsız olmasına rağmen fiil ehliyeti açısından aynı durum söz konusu değildir ve şirketin fiil ehliyeti şirketin işletme konusu ile sınırlandırılmıştır.

[106] 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu m. 125 Gerekçesi.
[107] Aynur Yongalık, Değerlendirme, s.86.
[108] 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu
[109] Serdar Kale, Şirketlerin Taraf Ehliyeti, **MÜHF-HAD**, 2012,Cilt No. 18, Sayı. 2.,s. 122. Alışkan, a.g.m. ,s. S.207; Burçak Yıldız, Ultra Vires İlkesinin Kaldırılmasının Ardından İşletme Konusu Unsuru ve Ticaret Şirketlerinin İşletme Konusu Dışındaki İşlemlerinin Hukuki Niteliği, **BATİDER**, Cilt No. 27, Sayı. 3, 2011, s. 111.
[110] Bahtiyar, a.g.e., s. 47.; Yıldız, Ultra Vires İlkesinin Kaldırılması, s. 122. ; Alışkan, a.g.m., s. 210.
[111] Alper, a.g.e. s. 75.

2.3.2.Kollektif ve Komandit Şirketler

Kollektif ve komandit şirketler, şahıs şirketi niteliğine sahiptir[112]. Komandit şirketlere ilişkin şirket sözleşmesinin düzenlenmesi ve temsil konusu, kollektif şirketlere ilişkin hükümlere yapılan gönderme ile düzenlenmiştir[113]. Bu nedenle kolektif şirketlere ilişkin yapılan açıklamalar, komandit şirketler için de geçerli olacaktır.

6102 sayılı TTK m. 125 ile 6762 sayılı TTK m. 137 ile hükmündeki ultra vires ilkesi kaldırılarak tüm şirketlerin dolayısıyla kolektif şirketlerin de hak ehliyeti – gerçek kişilere hasredilenler dışında- sınırsız kabul edilmiş; ancak kolektif şirketlerde temsile yetkili olan kimsenin şirketi temsil yetkisini[114] şirketin işletme konusu ile sınırlayan esaslarda bir değişiklik yapılmamıştır.

TTK m. 213, f.1'in d bendinde kollektif şirketlerin esas sözleşmesinde belirtilmesi gereken zorunlu unsurlardan birisi "*esaslı noktaları belirtilmiş ve tanımlanmış bir şekilde şirketin işletme konusu*" dur. Bu hususun esas sözleşmeye aktarılma zorunluluğu işletme konusunun kollektif şirketlerinin faaliyetlerinde bir sınırlama olacağını göstermektedir. "Şirketlerin ve ortakların üçüncü kişilerle ilişkileri" başlıklı bölümde düzenlenen m. 232/1 hükmüne göre ise; "*Şirketi temsile yetkili olan kimse, şirketin işletme konusuna giren her türlü işi ve hukuki işlemleri şirket adına yapmak ve şirketin unvanını kullanmak yetkisine sahiptir. Bu yetkiyi sınırlayan her şart, iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez*" . Anılan hükümle de, kollektif şirketlerinde temsil yetkisi şirketin işletme konusu ile sınırlandırılmıştır.

Kollektif Şirket yöneticilerinin şirketin işletme konusu dışındaki yaptığı işlemlerin akıbetine anonim şirketlerden farklı olarak kanunda değinilmemiştir[115]. Öyleyse TTK m. 125'in konu sınırlamasını kaldırdığı, bu nedenle konu dışı

---

[112] Bkz. m.124/2.

[113] Bkz. m. 305, 318/1.

[114] Hükümde, "şirketi temsile yetkili kişi"den bahsedilmekte ise de, söz konusu düzenlemenin, organ kavramını ifade ettiği görüşü çoğunlukla kabul edilmiştir. Bkz. Bilge Öztan**, Medeni Hukuk Tüzel Kişilerinde Organ Kavramı ve Organların Fiillerinden Doğan Sorumluluk**, Ankara 1970, s. 91. ; Yıldız, Ultra Vires İlkesinin Kaldırılması, s. 119.

[115] Üçüncü kişilerin işletme konusu dışında yaptığı işlemlerin (üçüncü kişinin iyiniyetli olması kaydıyla) şirketi bağlayacağına ilişkin TTK m. 371/2 sebebiyle, bu ilkenin anonim şirket (TTK m.629/1'in yaptığı atıf sebebiyle) ve Limited şirketlere özgü olduğu sonucuna varılabilir.

işlemlerin şirketi bağlayacağı düşünülebilir. Fakat bu ihtimalde, temsil yetkisinin "kapsamı" açıkça işletme konusu ile sınırlandıran TTK m. 233/1'in var oluş sebebini izah etmek mümkün olmayacaktır[116]. Dolayısıyla, Kanun koyucu bilerek veya sehven anonim şirketlerde konu dışı işlemleri ve ticaret sicilinin üçüncü kişilere etkisini özel olarak düzenleyen TTK m. 371/2'ye benzer bir düzenlemeye yer vermediğinden, kolektif şirketlerde iyiniyet-kötüniyet ayrımı olmaksızın, borçlar hukukundaki yetkisiz temsil hükümleri çerçevesinde bir sonuca varılacaktır. Bu bağlamda, organların işletme konuları dışındaki işlemler "askıda hükümsüz" olup, ancak temsil olunanın onaylaması ile geçerli olur[117]. Bu sonuç, ortakların menfaatini korumakla birlikle sicilin olumlu etkisi sebebiyle üçüncü kişilerin de mağduriyetine sebep olacaktır[118]. Konu dışı işleme şirket ve kendi menfaatlerine uygun olmadığını düşünen ortaklar icazet vermediğinde konu dışı işlem geçersiz olacaktır. Üçüncü kişi konu dışı işlemin geçersiz olmasından dolayı doğan zararının giderilmesini yetkisiz temsilciden isteyemeyecektir. Çünkü sicilin olumlu etkisi[119] sebebiyle üçüncü kişilerin, tescil ve ilan edilen şirketin işletme konusunu ve dolayısıyla konu dışı işlemi bildikleri kabul edilecektir[120].

TTK m. 233'ün gerekçesine bakıldığında 6762 sayılı TTK m. 176'nın tekrarı olduğu açıklamasına yer verilmiştir. Belirtmek gerekir ki; 6762 sayılı TTK m. 176'da şirket temsilcisi "şirketin gayesine dahil" her türlü iş ve hukuki muameleyi şirket adına yapmaya yetkili kabul edilmiştir. Yani, 6762 sayılı TTK m. 137 hükmüne rağmen şirket temsilcilerinin yetki sınırı "şirket gayesi" yle sınırlandırılmıştır. Bu hükümden hareketle de kollektif şirketin hak ehliyetinin işletme konusu ile sınırlı

---

[116] Pulaşlı, kollektif ortaklık sözleşmesinde yazılı işletme konusunun, şirketin medeni haklardan istifade ehliyetinin sınırlarının tayin edilmesinde değil, sadece ortaklar arasındaki sorumluluk açısından bir anlam ifade ettiğini düşünmektedir. Hasan Pulaşlı, **6102 sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Yeni Şirketler Hukuku Genel Esaslar**, Adalet Yayınevi, Ankara 2012, s. 267.; Topçuoğlu, a.g.m., s. 61.

[117] Alper, a.g.e., s. 57.; İsmayılov, a.g.m., s.392.; Topçuoğlu, a.g.m., s. 63;Yıldız, Ultra Vires İlkesinin Kaldırılması, a.g.m., s. 111.; Alışkan, a.g.m., s. 210.

[118] Buna karşın üçüncü kişilerin, bir şahıs şirketinin işlem yapmadan önce şirket sözleşmesindeki işletme konusunun şirketin hak ehliyeti kapsamına girip girmediğini araştırma yükümlülüğü yoktur. Çünkü TTK m. 125, şahıs şirketleri için de hüküm ifade ettiğinden, şahıs şirketlerinin yaptığı işlemlerin şirketin işletme konusu dışında kalsa da şirketin hak ehliyeti kapsamındadır.

[119] TTK m. 36, f. 3'e göre üçüncü kişilerin, kendilerine karşı sonuç doğurmaya başlayan sicil kayıtlarını bilmediklerine ilişkin iddiaları dinlenilmez. 6102 sayılı Kanun'da, kollektif şirketlerde işletme konusuna ilişkin olarak bu kuralın uygulanmayacağını öngören bir düzenleme bulunmamaktadır. Aksi düzenlemeye örnek olarak Bkz. TTK m. 354.

[120]Yıldız, Ulta Vires İlkesinin Kaldırılması, s. 120: , a.g.m., s. 392.

olmadığı savunulmuşken, bu kez 6102 sayılı TTK m. 233/1 ile temsil yetkisi "şirketin işletme konusu" yla sınırlandırılarak daha da geriye gidilmiştir[121].

Kanaatimizce, TTK m. 371/2'de yer alan düzenleme kollektif ve komandit şirketler de dahil, tüm ticaret şirketlerini kapsayacak şekilde, m. 125 içinde yer alması daha uygun olurdu[122].

2.3.2.Anonim Şirketler

İşletme konusunun esas sözleşmede gösterilme zorunluluğu açısından anonim şirketler ile kollektif şirketleri arasında her hangi bir farklılık söz konusu değildir. Aynı şekilde; yöneticilerin temsil yetkisinin işletme konusuyla sınırlandırılmasına ilişkin hususlarda da kollektif şirketleriyle paralel düzenlemeler söz konusudur.

TTK m. 371, f.1'in ilk cümlesine göre: "Şirketi temsile yetkili olanlar şirketin amacına ve işletme konusuna giren her türlü işleri ve hukuki işlemleri, şirket adına yapabilir ve bunun için şirket unvanını kullanabilirler" . Bu nedenle Anonim şirketlerin üçüncü kişilerle işletme konusu dışında yapmış olduğu işlemler kollektif şirketlerinde olduğu gibi temsilcilerin temsil yetkisi dışında kalmaktadır. Anılan hükümle şirketin hak ehliyetine bir sınırlama getirilmemiş, meydana gelen zararın giderilmesine ilişkin şirkete rücu şeklinde bir hak tanınmıştır[123] ve tamamen şirket ile temsilciler arasındaki iç ilişkiden kaynaklanmaktadır. KIRCA'ya göre de anılan hükümle anonim şirketin hak ehliyetine ilişkin bir sınırlamaya yer verilmemiştir. Bir yandan, TTK m. 125/2 ile şirketin hak ehliyetinin işletme konusu ile sınırlı olması ilkesinden vazgeçilmiş olması, diğer yandan ise şirketin temsile yetkili olanların temsil yetkisinin şirketin konusuna giren her türlü iş ve hukuki işlemlerle sınırlı olmasına ilişkin hükümlerin sevk edilmesi bir çelişki olarak değerlendirilmemelidir. İlk husus şirket ile üçüncü kişiler arasındaki dış ilişkiyi, ikincisi ise şirket ile temsile yetkili kişiler arasındaki iç ilişkiyi düzenlemektedir. Yani, şirket temsilcisi, dış ilişkide işletme konusu dışında kalan işlemleri de şirket adına yapmaya yetkisine

[121]Fatih Bilgili/Ertan Demirkapı, **Şirketler Hukuku**, Dora Yayıncılık, Bursa 2013, s. 54.; Alışkan, a.g.m., s. 211.;Yıldız, Ultra Vires İlkesinin Kaldırılması, s. 121.

[122] Sabih Arkan, Türk Ticaret kanunu Tasarısı'na Göre Değerlendirmeler, **Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, Konferans, Bildiri-Tartışmalar BTHAE Yayınları**, Ankara 2005, s. 49.

[123] Sami Karahan, **Şirketler Hukuku**, Mimoza Yayınları, Ankara 2012, s. 111.

sahipken iç ilişkide sadece işletme konusuna giren işlemleri şirket adına yapmaya yetkilidir[124].

TTK m. 371/2'ye göre: Temsile yetkili olanların, üçüncü kişilerle, işletme konusu dışında yaptığı işlemler de şirketi bağlar; meğerki, üçüncü kişinin, işlemin işletme konusu dışında bulunduğunu bildiği veya durumun gereğinden, bilebilecek durumda bulunduğu ispat edilsin. Şirket esas sözleşmesinin ilan edilmiş olması, bu hususun ispatı açısından, tek başına yeterli delil değildir. Anılan hüküm gereğince temsile yetkili olanların üçüncü kişilerle işletme konusu dışında yaptığı işlemler şirketi bağlar. Şirketin yapılan işlemle bağlı olmaması için üçüncü kişinin işlemin şirketin işletme konusu dışında kaldığını bilmesi ve bilebilecek durumda olduğunun ispatı gerekmektedir. Bu hususta ispat yükü şirkete aittir. Şirketin esas sözleşmesinin ilan edilmiş olması, bu hususun ispatı açısından, tek başına delil değildir. Yani şirket, esas sözleşmenin ilan edildiğini öne sürerek üçüncü kişinin kötüniyetli olduğunu ispat edemez; şirket esas sözleşme dışında başka maddi olgulara başvurmak zorundadır. Üçüncü kişinin kötüniyetli olduğu ispat edildiğinde yapılan işlem şirket açısından bağlayıcı olmayacaktır[125]. Bu bağlamda üçüncü kişilerin iyiniyetli olmamaları durumunda konu dışı işlem "yokluk" yaptırımına tabi olmayacaktır. İşlemle bağlı olunmadığı sadece şirket tarafından öne sürülebileceğinden, burada "askıda geçersizlik" yaptırımı düşünülebilir. Ne var ki, şirketin işlemle bağlı olmadığını ileri sürünceye kadar işlem geçerli olmaya devam edecektir. Bu durumda tıpkı irade sakatlıklarında olduğu gibi "askıda geçerlilik" yaptırımının geçerli olduğunu kabul etmek gerekir[126].

Belirtmek gerekir ki, yukarıda yapılan açıklamalar işlemlerin, organ temsilcilerinin organlık yetkisi dahilinde olması halinde geçerlidir. Söz konusu işlemin yapılması konusunda temsilci kanundan doğan yetkiye haiz ise, işlem ultra

[124] İsmail Kırca, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Ticaret Şirketlerinin Ehliyeti ve Birleşmesi, **Bankacılar Dergisi**, 2011, Sayı. 79, s. 72. (Birleşme)

[125]Ünal Tekinalp, **Sermaye Ortaklarının Yeni Hukuku**, Vedat Yayıncılık, İstanbul 2015, N., 12-84(Sermaye) . ;Uzunallı, s. 107.; Turanlı, a.g.m. s, 69; Yıldız, Ultra Vires İlkesinin Kaldırılması, s. 123, 124.; Alışkan, a.g.m., s. 212.;Alper, a.g.e., s. 61.

[126] Turanlı, a.g.m., s. 70;;Yıldız, Ultra Vires İlkesinin Kaldırılması, s. 111,124.; Aksi yönde Alper, a.g.e, s. 60.

vires ilkesine göre değerlendirilecektir[127]. Örneğin, anonim şirketlerde sadece genel kurul kararı ile yapılabilecek bir işlem, yönetim kurulu kararı ile yapılmışsa; yönetim kurulu yönetim yetkisini aşmıştır. Bu durumda, yapılan işlem, aynı zamanda işletme konusu dışında da kalmışsa, işlem TTK m. 371/2'ye tabi tutulmayıp şirketi bağlamayacaktır[128] [129].

Sonuç olarak, Kanun koyucu anonim şirketlerde, şirketin işletme konusu dışında işlem yapması durumunda, işlemin karşı tarafındaki iyiniyetli üçüncü kişilerin menfaatlerini, anonim şirketin menfaatine üstün tutmuştur.

2.3.2 Limited Şirket

Limited şirket sözleşmelerinde "esaslı noktaları belirtilmiş ve tanımlanmış bir şekilde, şirket işletme konusu" nun yer alması anonim şirketlerde olduğu gibi zorunludur[130]. Fakat, anonim şirketlere ilişkin düzenlemenin aksine, limited şirketlerde, işletme konusunun şirket sözleşmesinde belirtilmesi, sicilin olumlu etkisini doğurmaktadır. Çünkü, limited şirketlere ilişkin TTK m. 587/1 hükmünde dikkatsizlik sonucunda, işletme konusu, sicilin olumlu etki doğurduğu hususlar arasında sayılmıştır. Söz konusu TTK m. 587 hükmüne rağmen "müdürlerin temsil yetkilerinin kapsamına, yetkinin sınırlanmasına, imzaya yetkili olanların belirlenmesine, imza şekli ile bunların tescil ve ilanına bu Kanunun anonim şirketlere ilişkin ilgili hükümleri kıyas yolu ile uygulanır." (TTK m. 629/1) hükmü uyarınca, TTK m. 371/2'deki, "Şirket esas sözleşmesinin ilan edilmiş olması, bu hususun ispatı açısından, tek başına yeterli delil değildir." hükmünün limited şirketler bakımından da uygulanması gerekir. Dolayısıyla, işletme konusu dışında yapılan işlemler,

---

[127] Söz konusu husus, TTK m. 371/2'de açıkça ifade edilmemiştir. Hükme kaynak teşkil eden 68/151 sayılı Yönerge m. 9/1 hükmünde ve bu Yönerge'nin yerine kabul edilen 2009/101 sayılı Yönerge m. 10/1 hükmünde söz konusu hususa açıkça yer verilmiştir. Yıldız, Ultra Vires İlkesinin Kaldırılması, s. 124

[128] Alper, a.g.e., s. 62; Yıldız, Ultra Vires İlkesinin Kaldırılması, s. 124.

[129] HGK'nın 26.10.1996 tarihinde verdiği karar bu açıklamayı destekler niteliktedir. HGK'nın T-464/274 sayılı kararına göre: "Bankaların temsili de tüzel kişi tacirlerin temsiline ilişkin genel hükümlere bağlıdır. 7129 sayılı Kanunda (44. madde) açılacak kredilerin miktarına göre belli organların kararına tabi tutulması banka içi münasebetler bakımından hüküm doğurur. Hüsnüniyetli üçüncü şahısları bağlamaz." (**BATİDER**, Cilt No. 4, Sayı. 2, s. 373-377.; Erdoğan Moroğlu/ Abuzer Kendigelen, **İçtihatlı-Notlu Türk Ticaret Kanunu ve İlgili Mevzuat**, XII Levha Yayınları, İstanbul İstanbul, s. 268.

[130] Bkz. m. 576/1, b.

şirketin temsil yetkisi dışında kalsa da şirket işlemle bağlı olacaktır. Şirket ancak üçüncü kişinin kötüniyetli olduğunu ispatlayabildiği durumlarda kaçınabilecektir[131].

Kanaatimizce, TTK m. 587/1 hükmü kanun koyucunun dikkatsizliğinden kaynaklanmaktadır. Çünkü, kanun koyucunun 68/151/AET sayılı Yönerge m. 9/1, f, 2 bağlamında AT müktesebatına uyum sağlama amacı, TTK m. 629/1 'deki atıfa uymayı gerektirir. Diğer yandan, kanun sistemiyle bağdaşmayan ve dikkatsizlik ürünü olan, m. 587/c'deki,"esaslı noktaları belirlenmiş ve tanımlanmış bir şekilde şirketin işletme konusu" kısmının metinden çıkarılarak durumun düzeltilmesi gerektiği açıktır.

[131] Kırca, Birleşme, s.72. Yıldız, Ultra Vires İlkesinin Kaldırılması, s. 130, 131.; Alışkan, a.g.m., s. 213.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ULTRA VİRES İLKESİ KAPSAMINDAKİ İŞLEMLERE YAKLAŞIM

3.1. 6762 SAYILI TÜRK TİCARET KANUNU'NUN KONU DIŞI İŞLEMLERE YAKLAŞIMI

3.1.1. Genel Olarak

6762 sayılı Ticaret Kanunu'nun 137. maddesine göre, "Ticaret şirketleri hükmi şahsiyeti haiz olup şirket mukavelesinde yazılı işletme mevzuunun çevresi içinde kalmak şartıyla bütün hakları iktisap ve borçları iltizam edebilirler." Kanun koyucu, ticaret şirketlerinin hak ehliyetini, esas sözleşmede yer alan yazılı konu ile sınırlandırmış olduğundan, şirketin konu dışında haklar edinmesi ve borç altına girmesi mümkün değildir. Şirketin işletme konusu çevresine doğrudan veya dolaylı olarak girmeyen işlemler "yok" hükmündedir. Yokluk hali hukukumuzda gerek eski gerek yeni Borçlar Kanununda düzenlenen bir hukuki sonuç olmamakla birlikte, hukuki işlemin baştan itibaren hiç varlık kazanmamış olmasıdır[132]. Bu nedenle şirketin ultra vires işlemle bağlı tutulması ve bu işlemi uygulaması mümkün değildir. Ayrıca, ultra vires işlem erteleme, onay, icazet veya zamanla intra vires işleme

[132] Kemal Oğuzman/ Turgut Öz, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2010, s. 137.

dönüştürülmesi mümkün değildir.[133] Dolayısıyla, işlemi geçerli kılmak isteyen şirket, önce esas sözleşmesini söz konusu işlemi kapsayacak şekilde değiştirmeli, ardından işlemi yeniden tesis etmelidir[134].

Doktrinde, şirketlerin işletme konusu çevresi dışında yaptığı işlemlerin hukuki sonucuna ilişkin farklı görüşlere yer verilmiştir. Bir görüş ultra vires işlemlerin "yok" hükmünde olduğunu ileri sürerken bir kısmı da batıl olduğunu ifade etmiştir. Diğer bir görüş ise, bu tür işlemler batıl olsa da hukuken varlık kazanmaları sebebiyle üçüncü kişilerin menfaatleri zarar görmediği sürece bunları geçersiz saymayı amaca aykırı bulmuştur ve bu yalnızca tarafların geçersizliği ileri sürebileceğini savunmuştur[135]. Doktrindeki görüşlere ilişkin daha geniş açıklamalara aşağıda değinilmiştir[136].

3.1.2.Ultra Vires İşlem

Ultra vires işlemin hukuki sonucunun ne olacağını belirleyebilmek için öncelikle hangi işlemlerin ultra vires olduğunun saptanması gerekmektedir.

ETK m. 137'de şirketlerin esas sözleşmelerinde belirtilen işletme konusu çevresi içinde kalmak şartıyla haklar ve borçlar edinebileceği düzenlenmiştir. İlgili hüküm gereğince şirketlerin ehliyetini belirlemedeki kıstas, "işletme konusu çevresi" kavramıdır. Kanun koyucunun "işletme konusu çevresi" kavramı ile ifade etmek istediği şudur: Şirket esas sözleşmesinde belirtilen işletme konusunun yanında, işletme konusuna doğrudan doğruya girmemekle birlikte o işlemin ticari faaliyetlerini kolaylaştıran iş ve sözleşmelerdir. Böylece, esas sözleşmede belirtilmemiş olsa dahi şirketin işletme konusunun gerçekleşmesini sağlayan veya kolaylaştıran yardımcı faaliyetler, intra vires işlemlerdir ve şirketin ehliyeti kapsamındadır.

Bir işlemin ultra vires olup olmadığına karar verirken işlemin soyut niteliğine değil, esas sözleşmede yazılı işletme konusu ile şirketin amacı arasındaki bağlantıya,

---

[133] Thomas Ewan Cain, **Charlesworth's Company Law**, 8. Ed., London 1965, s. 31
[134] Öğretide hakim görüş bu yöndedir. Ömer Teoman, **Yaşayan Ticaret Hukuku, Cilt No. 1: Hukukî Mütalâalar, Kitap 10: 2000-2002**, İstanbul 2003 (Kitap 10), s. 37; Akyazan, a.g.m. ,s 833.
[135] Serder, a.g.e., s. 163, 164.
[136] Bkz. Aşağıda s. 76 vd.

içeriğine ve şirkete menfaat[137] sağlayıp sağlamadığına bakılmalıdır. Bu nedenle, şirketin amacını ve konusunu gerçekleştirmek için gereksinim duyduğu tüm işlem ve sözleşmeleri esas sözleşmede ayrıntılı bir şekilde düzenlemek zorunda değildir. Yapılan işlem, şirketin konusu dışında olsa dahi şirketin konu ve amacını gerçekleştirmeyi kolaylaştırıyor ve şirketin çıkarlarını koruyor ise işlem ehliyet dışı kabul edilmemelidir. Bu itibarla, işletme konusu çevresi belirlenirken her somut olaya göre ayrı değerlendirme yapılmalıdır[138].

Şirket esas sözleşmesinde işletme mevzuu belirlenirken, şirketin yapabileceği işlemlerin çerçevesi çizilmeli ve işletme konusuna giren her bir işlem türüne tek tek değinmek yoluna gidilmemelidir. Çünkü işletme konusu, soyut olarak tüzel kişinin faaliyetlerini ifade etmekte olup, tüzel kişinin faaliyetleri sırasında yapabileceği işlemlerin azami sınırını belirlemektedir. Nitekim, 2013 yılında yürürlükten kaldırılan Ticaret Sicili Tüzüğünün (TST) 19/III. maddesinde de " şirketin ne işle uğraştığının" şirketin ticaret unvanına yazılması gerektiği ifade edilmiştir. Dolayısıyla şirket esas sözleşmesinde yer alan konu unsuru unvana alınabilecek şekilde kısa olmalıdır. Yine, Mülga Sanayi ve Ticaret Bakanlığının 2003/3 sayılı tebliğinin m. 3/A, a, dd hükmünde de her konuyu kapsayacak şekilde esas sözleşme hazırlanmaması gerektiği, şirketin esas sözleşmesine yazılabilecek amaç ve konuların, şirket unvanında gösterilen konu ile sınırlı olması gerektiği belirtilmiştir[139]. Öğretide çoğunluk tarafından savunulan görüş işletme konusunun geniş yorumlaması yönündedir. Yargıtay'ın 1982 yılında vermiş olduğu karar geniş yorumlanmayı destekler niteliktedir. Yargıtay'a göre; "*Bir şirketin işletme konusu (iştigal konusu) demek o şirketin devamlı olarak yapacağı işleri demektir. Bunlar da*

[137] Şirketin kurucular ve pay sahipleri dışında kendine özgü menfaatleri bulunmaktadır. Örneğin şirketin mali gücünün olması, şirkete daha çok pay sahibinin katılmasına yardımcı olarak şirketin menfaatini koruyacaktır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Arslanlı, Devletçilik, 23.

[138] Yıldız, Hukuki İşlem ve Sözleşmeler, s.58.

[139] Doktrinde bu düzenlemenin, Tebliğ hükmünün amacını aştığı ve normlar hiyerarşine aykırılık teşkil ettiği savunulmuştur. Şöyle ki; Tebliğe dayanak teşkil eden 6762 sayılı ETK'da şirketlerin ticaret unvanlarında işletme konularını göstermeleri zorunlu kılınmışken Tebliğ şirket sözleşmesine yazılacak konuları ticaret unvanında gösterilen işletme konuları ile sınırlandırmıştır. Böylece asıl görevi kanunların açıklanması olan bu Tebliğ görevini aşarak Kanunda olmayan bir düzenlemeye yer vermiştir. Dolayısıyla bu düzenleme normlar hiyerarşine aykırılık teşkil ettiği ve hukuki dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle eleştirilmiştir. (Bkz. Abuzer Kendigelen, Sanayi ve Ticaret Bakanlığının İç Ticaret 1995/I Sayılı " Anonim ve Limited Şirketlerin Kuruluş ve Anasözleşme Değişikliği İşlemlerine İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğ'inin Hukuki Açıdan Değerlendirilmesi „ **Makalelerim Cilt No. 1, 1986-2001**, İstanbul 2006, s. 167-213(Tebliğ). Yıldız, Ultra Vires İlkesinin Kaldırılması, s. 127, dp. 44.

o şirketin ana sözleşmesinde belirtilen (şirket maksat ve mevzuu) ile ilgili işlemlerdir. Bununla birlikte bir ticari işletmenin kendi ana sözleşmesinde belirtilen işletme mevzuuna girmemekle beraber o işletmenin ticari faaliyetlerini kolaylaştıran ticari iş ve ticari sözleşmelerin de o işletmenin mevzuu içinde bulunduğunun kabulü zorunludur. Aksi düşüncenin kabulü ticari hayatın normal seyrine ve süratli akışına engel teşkil edebilecektir" [140].

Sonuç olarak, yapılan işlem şirketin konu kapsamı dışında olsa dahi, şirketin konu ve amacını gerçekleştirmeye yönelik ise şirketin ehliyeti kapsamındadır. Yine şirketin esas sözleşmesinde sayılan faaliyetler, yeni bir amaç oluşturmak amacıyla yazılmamış olup mevcut amaç ve konuların gerçekleşmesini kolaylaştırmak amacıyla yazılmışsa söz konusu işlemler ehliyet kapsamında değerlendirecektir[141].

3.1.3.Ultra Vires İşlemlerin Hüküm ve Sonuçları

6762 sayılı Ticaret Kanunu'nda ultra vires işlemlerin hüküm ve sonuçlarına ilişkin bir düzenleme yer almamış olup doktrinde bu konuda farklı fikirler bulunmaktadır. Çoğunluk görüş ve Yargıtay'ın[142] görüşü ultra vires işlemlerin "yok" hükmünde olduğuna ilişkindir.

Bir işlemin "yok" hükmünde kabul edilmesi sonucunda, bu hükümsüzlük herkes tarafından ileri sürülebilecektir. Yine hakim de bunu res'en dikkate almak

[140] Y.11. HD. T: 23.3.1982, E: 1982/231, K: 1982/122 Çağlar, Hayrettin/Çalışkan, Esra, Anonim Şirketlere Ait Taşınmazların Satımında Ehliyet ve Temsil Sorunu, **GÜHF Dergisi**, 2010, Cilt No. 14, Sayı., 1, s. 66, dn.13. ;Aynı yönde, Y. 11. HD, T: 23.3.1982; E: 1982/851, K: 1982/1225 sayılı kararı); Y. 11. HD, T: 7.2.1978, E: 1978/7, K: 1978/354; Y. 11. HD, T: 4.3.1979, E: 1979/392, K: 1979/981 (Moroğlu/Kendigelen, TTK.m. 137 altında yer alan kararlar, s. 159; Y.11. HD. T: 14.5.2004, E: 2004/2206, K: 2004/5413, (www.kazanci. com) Erişim Tarihi(23.10.2015).

[141] Örneğin, kefalet vermek amacıyla kurulmamış bir anonim şirket, esas sözleşmesinde kefalet verilebileceğini belirtmiş olsa bile amaç ve işletme konusu ile bağlantılı olmayan bir kefalet sözleşmesi yapamazlar. Yıldız, Hukuki İşlem ve Sözleşmeler, s.64.

[142] " Ortaklığın iştigal konusu dışında kalan işler, ortaklığı bağlamaz. " Y.İİD.03.03.1962, E. 1260, K. 2790 (Gönen Eriş**, Açıklamalı-İçtihatlı En Son Değişikliklerle Birlikte Türk Ticaret Kanunu, Ticari İşletme ve Şirketler**, Cilt No.2, Ankara 2007, s.1543)(İçtihat); " Ticari şirketin müstahdemi bulunan müdürü için apartman dairesi kiralamış olması ticari muamelatına merbut ve icrasını teshile matuftur. " Tic. D. 20.04.1956, E. 2306, K.2992 (Serder, a.g.e. s. 166 dp.579.; " … ortaklığı idare eden organların, esas sözleşmesinin 4.maddesinde gösterilen konusu dışına çıkarak ortaklığın faaliyet ve menfaatlerini sağlamaya matuf bulunmayan ve aksine mutlak surette ortaklık aleyhine ve zararına olan herhangi bir tasarrufta ve özellikle yüksek bağışlarda bulunmaya hak ve yetkileri kabul edilemez…" HGK., 29.11.1969, E.1966/T1396, K. 847 (Eriş, a.g.e., Cilt No. 2, s. 1543). "Anonim ortaklıklar anasözleşmedeki konular dışında faaliyette bulunamazlar. Eğer, böyle bir tasarrufta bulunmuş iseler, bu işlem geçersizdir." (YHGK. 29.11.1969-E. 1966/T-1396/K. 847)

zorundadır. Ultra vires işlemlerin "yok" hükmünde kabul edilmesi, bu işlemin hukuk dünyasında hiç doğmadığını ve sonradan icazet vermekle geçerlilik kazanmayacağı anlamındadır. Ultra vires işlemin sonuç doğurması için şirket ana sözleşmesinin değiştirip işlemin yeniden yapılması gerekir[143]. Aksi halde söz konusu işlemle şirketi bağlı tutmak mümkün değildir. Ultra vires işlem yok hükmünde kabul edildiğinde işlemin karşı tarafı da bu işlemle bağlı olmayacaktır. Karşı tarafın iyiniyetli olup olmadığı bu işlemin geçerliliği bakımından bir önem taşımamaktadır. Zaten, üçüncü kişinin tescil ve ilan edilmiş bir işlem konusunda iyiniyet iddiasında bulunması söz konusu değildir. Ayrıca, yok hükmünde olan işleme karşı tarafların dava açmaları ve herhangi bir hak talebinde bulunmaları mümkün değildir [144]. Son olarak ultra vires işlem nedeniyle ortaya çıkan edimler karşılıklı olarak ifa edilmişse, bunların da iadesi istenebilir[145].

Kanaatimizce, üçüncü kişilerin ve şirketin menfaati korumak amacıyla ultra vires işlemlere kesin hükümsüzlük (butlan) yaptırımının uygulanması daha uygun olacaktır, doktrinde de bu yönde görüşler bulunmaktadır. Ultra vires işleme kesin hükümsüzlük yaptırımı uygulandığında yokluk ile aynı sonuçları doğurmasına rağmen istisnai durumda konu dışı işlemi ayakta tutmak mümkün olabilmektedir. Kesin hükümsüzlüğün ileri sürmenin hakkın kötüye kullanılmasını teşkil ettiği durumlarda kesin hükümsüzlük (butlan) sonuçları doğmamaktadır[146]. Oysa yok hükmündeki işlemi ayakta tutmak için herhangi bir çıkış yolu bulunmamaktadır. Diğer yandan ultra vires işlemlerin yok hükmünde olması için hükümsüzlüğün hukuki işlemin kendisine ait olması gerekir. Yani ultra vires işlemin kurucu

---

[143] Serder, a.g.e., s.166.; Ali Kaya, Şirketlerin Hukuki Ehliyetlerinin Sınırları II, **Adalet Dergisi**, 1983, Sa.4, s.663. ;Alışkan, a.g.m., s.210.; Yıldız, AT, a.g.m., s.186. TBK m. 47 kapsamında bu işlemlerin sonradan icazetle geçerli hale getirilmesi mümkün değildir. Arslanlı, Devletçilik, s. 6.; Yıldız, AT, s. 186.; Çevik, a.g.e., s. 139.

[144] Yıldız, AT, s. 186.

[145] Serder, a.g.e., s. 168. Ultra vires işlem sebebiyle taraflar, birbirlerine verdiklerini sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre geri isteyebilirler. Tuğrul Ansay, Anonim Şirketlerde Ehliyet Meselesi, **I. Ticaret ve Banka Hukuku Haftası**, Ankara 1960, s.92.

[146] Serder, a.g.e., s. 170. Doktrinde, tahvil kurumu ile de batıl olan işlemi ayakta tutmanın mümkün olduğunu savunan görüşler bulunmaktadır. (Mehtap İpek, Anonim Ortaklığın Temsili, **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2002, Y.1, Sayı. 2, s. 322.) Ancak tahvil kurumunun ultra vires işlemler bakımından geçerli olması mümkün değildir; çünkü tahvil müessesi şekil eksikliği sebebiyle geçersiz olan hukuki işlem ve sözleşmeleri ayakta tutmak için kabul edilmiştir. (Turhan Esener, Hukuki Muamelerde Tahvil, **AÜHFD**., Cilt No. 16, Sayı. 1-4, 1959, s. 234,235). Ultra vires işlemlerde geçersizlik sebebi şekil eksikliği değildir; kanuna ve esas sözleşmeye aykırı olduğu için geçersizdir.

unsurlarında bir eksiklik varsa bu işlem yok hükmündedir. Oysa ultra vires işlem tamamlanmıştır ve kurucu unsurlarında bir eksiklik söz konusu değildir. Bu nedenle ultra vires işlemler batıl kabul edilmeli ve esas sözleşme değişikliği veya kollektif şirketlerinde alınacak bir oybirliği kararıyla yeniden vücut bulmalıdır[147]. Yine ultra vires işlemlere yaptırım uygulanmasındaki amaç kamu düzeni değil, ticaret şirketlerinin, şirket ortaklarının ve şirketle işlem yapmış üçüncü kişilerin menfaatini korumaktır. Bu nedenle ultra vires işlem yapıldıktan sonra geçersiz sayılmasında korunacak bir menfaat söz konusu değilse geçersiz kabul edilmesinde bir mana yoktur.

3.2. 6102 TÜRK TİCARET KANUNU'NUN KONU DIŞI İŞLEMLERE YAKLAŞIMI

Kanun koyucu, TTK m. 125 ile ticaret ortaklarının MK m. 48 çerçevesinde bütün haklardan yararlanabileceği ve borçlar üstlenebileceğini düzenlemiştir. Bu nedenle, doktrin ve Yargıtay içtihatlarında ultra vires ilkesinin en azından yüklenen anlam açısından terk edildiğini söyleyebiliriz. Ancak, TTK'nın bazı hükümlerinde hala ultra vires ilkesinin izlerine rastlamaktayız. Çünkü, ticaret ortaklıkların işletme konusu dışında işlem tesis etmeleri durumunda Gümrük Ticaret Bakanlığına fesih davası yetkisinin tanınması ve kollektif şirketler dahil tüm ticaret şirketlerinin ehliyetini konu ile sınırlanması ultra vires ilkesinin gölgesinde gerçekleşmiştir.[148] Yine TTK ile konu sınırlamasına ilişkin şirket sözleşmesi kayıtlarında ETK'ya göre daha belirgin ifadelere yer verilmiştir. Şahıs ve sermaye şirketi ayrımı yapılmaksızın her bir ticaret şirketinin sözleşmesinde konunun "esaslı noktaları belirlenmiş ve tanımlanmış" şekilde gösterilmesi zorunludur.

TTK'da yönetim organın yetkisi de konu ile sınırlandırılmıştır. Şahıs ve sermaye şirketi ayrımı yapılmaksızın her bir ticaret şirketinde temsil yetkisinin sınırını, ETK hükümlerine paralel olarak, şirketin işletme konusu belirlemektedir[149].

---

[147] Eriş, a.g.e., Cilt No.2, s.1215.;Serder, a.g.e., s.169. Sözleşmesi her an ortakların oy birliği ile alabilecekleri bir kararla değişebilecek olan kollektif şirketlere ultra vires ilkesinin uygulanmasının hiçbir anlamı yoktur. (Oğuz İmregün, **Kara Ticareti Hukuku Dersleri**, İstanbul 1991, s. 176.

[148] Bkz. TTK m. 210/3

[149] Komandit ve kollektif şirketi "temsile yetkili olan kimse, şirketin işletme konusuna giren her türlü işi ve hukuki işlemleri şirket adına yapmak ve şirketin unvanını kullanmak yetkisine sahiptir."(TTK m. 233;318;565)[149] Eski Ticaret Kanunu'na göre ise [149] Kollektif şirketi " temsile salahiyetli

Bu düzenlemeler şirketin fiil ehliyetinin sınırını çizmektedir. Organ, ticaret şirketlerinin temsilcisi değil bizatihi kendisidir. Bu nedenle yönetim yetkisinin sınırlandırılması, temsil yetkisi ile ilgili değil, fiil ehliyeti ile ilgilidir[150].

Ayrıca, TTK ile konu ile ilgili esas sözleşme değişikliği kararları, ETK'ya göre daha ağır yeter sayısına bağlanmıştır. TTK m. 431/3.a'ya göre ortaklığın işletme konusunu, tamamen[151] değiştirilmesine ilişkin esas sözleşme değişikliği kararları, sermayenin en az yüzde yetmişbeşini oluşturan payların sahiplerinin veya temsilcilerinin olumlu oyları ile alınır. TTK ile işletme konusunun değişikliğinde ETK'ya göre daha ağırlaştırılmış yeter sayısı aranması kanun koyucunun konu unsuruna özel bir önem verdiğini göstermektedir. Hükmün aradığı yeter sayı, hem toplantı hem de karar yeter sayısıdır. Bu durumda, konu sınırlamasından vazgeçen TTK'nın, konu değişikliği imkânını, konu sınırlamasını esas alan ETK'ya göre daha ağırlaştırılmasının gerekçesini açıklamak mümkün değildir[152].

TTK'da ultra vires ilkesinin izlerini bulabileceğimiz bir diğer hüküm, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nın (GTB) fesih davası açmasına ilişkin olan düzenlemedir. TTK m. 210/3 göre, kamu düzenine veya işletme konusuna aykırı işlemlerde bulunduğu tespit edilen ticaret ortakları aleyhine, GTB tarafından işlemin öğrenilmesinden itibaren bir yıl içinde fesih davası açılabilmektedir[153]. GTB'nin fesih davası açma yetkisi, konu dışı işlemleri yasaklayan ETK anlayışı ile

---

olan kimse, şirketin gayesine dahil olan her nevi iş ve hukuki muameleleri şirket namına yapmak ve şirketin unvanını kullanmak salahiyetine haizdir. (ETK m. 176/1;257/1.)

Anonim ve limited şirketi "temsile yetkili olanlar şirketin amacına ve işletme konusuna giren her türlü işleri ve hukuki işlemleri, şirket adına yapabilir ve bunun için şirket unvanını kullanabilirler. Kanuna ve esas sözleşmeye aykırı işlemler dolayısıyla şirketin rücu hakkı saklıdır. Eski Ticaret Kanunu'na göre Anonim ve limited şirketi "temsile salahiyetli olanlar şirketin maksat ve mevzuuna dahil olan her nevi işleri ve hukuki muameleleri şirket adına yapmak ve şirket unvanını kullanmak hakkına haizdir."(ETK m. 321/1; 542/1)

[150] Topçuoğlu, a.g.m., s. 61.

[151] Şirket konusunun tamamen değiştirilmeden daraltılması ve genişletilmesine ilişkin esas sözleşme değişiklikleri için TTK m. 431/1 esas alınmaktadır. Yani sermayenin en az yarısını temsil eden pay sahiplerinin hazır bulunduğu genel kurulda, mevcut oyların çoğunluğu ile alınabilmektedir. TTK m. 421/3 gerekçesinden hareketle şirket konusunun "tamamen" değiştirilmesi ifadesi ile mevcut işletme konusunun terkedilip farklı bir faaliyet alanına geçildiği kastedilmektedir. Örneğin, gıda sektöründen, tekstil ürünleri ticaretine geçmek. Gerekçede önemli konu değişikliklerinin TTK m. 431/1'e tabi olacağı belirtilmiş de işletme konusunu daraltan işlemelerin hangi ölçüye göre önemli olup olmadığının tespiti tereddütlere yol açacaktır.

[152] Topçuoğlu, a.g.m., s. 60.

[153] TTK m. 210'nın gerekçesinde "işletme konusuna aykırı işlemlerde fesih davasının sermaye şirketlerinde korunmuş olması önemli ve etkili aykırılıklarda boşluk yaratmamak görüşünden kaynaklanmaktadır." denilmektedir.

uyumludur. Fakat ticaret şirketlerinin ehliyeti kısıtlamak istemeyen TTK m. 125'e rağmen GTB'ye fesih davası yetkisi tanınması tutarlı olmamıştır. Kanaatimizce, ticaret ortaklarının işletme konusu dışında yaptığı işlemler nedeniyle GTB'nin fesih davası açma hakkına haiz olması yerinde değildir. Çünkü, ultra vires ilkesinin ancak bir hak ehliyeti hükmü ile bağlantılı olması halinde böyle bir yaptırım öngörülebileceğini düşünüyoruz.

3.2.1. Kollektif, Komandit ve Paylı Komandit Şirketlerde Konu Dışı İşlemler

6102 sayılı TTK m. 125 ile 6762 sayılı TTK m. 137 ile hükmündeki ultra vires ilkesi kaldırılarak tüm şirketlerin dolayısıyla kolektif şirketlerin[154] de hak ehliyeti – gerçek kişilere hasredilenler dışında- sınırsız kabul edilmiş; ancak kolektif şirketlerde temsile yetkili olan kimsenin şirketi temsil yetkisini şirketin işletme konusu ile sınırlayan esaslarda bir değişikliğe gidilmemiştir. Böylece kollektif şirket, kapsamı sınırsız olan hak ehliyetini sadece işletme konusu ile sınırlı olarak kullanabilecektir.

TTK m. 213, f.1'in d bendinde kolektif şirketlerin esas sözleşmesinde belirtilmesi gereken zorunlu unsurlardan birisi "*esaslı noktaları belirtilmiş ve tanımlanmış bir şekilde şirketin işletme konusu*" dur. Bu hususun esas sözleşmeye aktarılma zorunluluğu işletme konusunun şahıs şirketlerinin faaliyetlerinde bir sınırlama olacağını göstermektedir. " Şirketlerin ve ortakların üçüncü kişilerle ilişkileri" başlıklı bölümde düzenlenen m. 232/1 hükmüne göre ise; "*Şirketi temsile yetkili olan kimse, şirketin işletme konusuna giren her türlü işi ve hukuki işlemleri şirket adına yapmak ve şirketin unvanını kullanmak yetkisine sahiptir. Bu yetkiyi sınırlayan her şart, iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez*" . Anılan hükümle de, kollektif şirketlerinde temsil yetkisi şirketin işletme konusu ile sınırlandırılmıştır.

[154] Komandit şirketlerde şirket sözleşmesinin düzenlenmesi ve temsil konusu, kollektif şirketlere yapılan gönderme ile düzenlenmiştir. Bu nedenle, kollektif şirketlere ilişkin yapılan açıklamalar komandit şirketler için de geçerlidir.

Kollektif şirket yöneticilerinin şirketin işletme konusu dışındaki yaptığı işlemlerin akıbetine Anonim şirketlerden farklı olarak kanunda değinilmemiştir[155]. Öyleyse TTK m. 125'in konu sınırlamasını kaldırdığı, bu nedenle konu dışı işlemlerin şirketi bağlayacağı düşünülebilir. Fakat bu ihtimalde, temsil yetkisinin "kapsamı" açıkça işletme konusu ile sınırlandıran TTK m. 233/1'in var oluş sebebini izah etmek mümkün olmayacaktır.

Diğer bir husus, kollektif şirket sözleşmesinin tescil ve ilanı ile birlikte işletme konusu, şirketle işlem yapacak üçüncü kişiler açısından hüküm ifade etmektedir[156]. Bu nedenle şirketle işlem yapacak üçüncü kişiler şirketle işlem yapmadan önce, işlemin şirketin işletme konusuna girip girmediğini belirlemek için şirket sözleşmesindeki işletme konusunu inceleme zorunluluğu bulunmaktadır. Ancak, kollektif şirketleri ile işlem yapan üçüncü kişilerin işlemin şirketin hak ehliyeti kapsamına girip girmediğini araştırma yükümlülüğü yoktur. Çünkü TTK m. 125 hükmü şahıs şirketleri açısından da hüküm ifade etmektedir.

Kanun koyucunun kollektif şirkete ilişkin TTK m. 233'te konuya ilişkin sınırlamayı muhafaza etmesi, kolektif şirketlerin işletme konusu dışında yaptıkları işlemelerin şirketi bağlamasını engellemeden kaynaklanmadığı aşikârdır. Çünkü 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda ultra vires ilkesinin kaldırılma sebebi, şirketlerin ehliyetlerini genişletmekti. Bu durum, 6762 sayılı Kanun'da şirketlerin hak ehliyetin sınırlayan kanun maddesiyle paralel olan yöneticilerin temsil yetkisini sınırlayan eski hükmün (ETK m. 176), TTK'ya –ETK m. 137 kaldırılmış olmasına rağmen- değiştirmeden alınmış olmasından kaynaklanmaktadır. 6762 sayılı Kanun yürürlükte olduğu dönemde bile gereksiz[157] olan temsil yetkisinin sınırlandırılmasına ilişkin hüküm kanun koyucunun öngöremeyeceği bir sonuç doğurmuştur. Bu

[155] Topçuoğlu, a.g.m., s. 62. Üçüncü kişilerin işletme konusu dışında yaptığı işlemlerin (üçüncü kişinin iyiniyetli olması kaydıyla) şirketi bağlayacağına ilişkin TTK m. 371/2 sebebiyle, bu ilkenin anonim şirket (TTK m.629/1'in yaptığı atıf sebebiyle) ve limited şirketlere özgü olduğu sonucuna varılabilir.

[156] Sicilin olumlu etkisini düzenleyen TTK m. 36/3 hükmüne göre: üçüncü kişilerin, kendilerine karşı sonuç doğurmaya başlayan sicil kayıtlarını bilmediklerine ilişkin iddiaları dinlenmez. TTK'da kollektif şirketlerine ilişkin olarak bu kuralın uygulanmayacağına ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır.

[157] Temsil yetkisinin kapsamının sınırı hak ehliyetinin kapsamından geniş olamayacağından ve hak ehliyetine ilişkin ultra vires sınırlaması, temsil yetkisinin kapsamını da evleviyetle sınırladığından gereksiz bir sınırlamadır. Yıldız, a.g.m., s. 122.

nedenle, m. 125'te sözü edilen geniş kapsamlı hak ehliyeti de sadece teoride kalmıştır.

Dolayısıyla, Kanun koyucu bilerek veya sehven Anonim şirketlerde konu dışı işlemleri ve ticaret sicilinin üçüncü kişilere etkisini özel olarak düzenleyen TTK m. 371/2'ye benzer bir düzenlemeye kollektif şirketlerde yer vermediğinden, kolektif şirketlerde iyiniyet-kötüniyet ayrımı olmaksızın, borçlar hukukundaki yetkisiz temsil hükümleri çerçevesinde bir sonuca varılacaktır. Şöyle ki, TBK m. 46, f.1'e göre bir kimse yetkisi olmadan temsilci olarak bir hukuki işlem yaparsa, bu işlem ancak temsil olunan tarafından onandığı taktirde temsil olunanı bağlar. TBK m. 46/2'ye göre yetkisiz temsilcinin kendisiyle işlem yaptığı diğer taraf, temsil olunandan, uygun bir süre içinde bu hukuki işlemi onayıp onamayacağını bildirmesini isteyebilir, eğer temsil olunan işlemi onaylamazsa işlem geçersiz olacaktır. Bu bağlamda, organların işletme konuları dışındaki işlemler "askıda hükümsüz" olup, ancak temsil olunanın onaylaması ile geçerli olur[158]. Bu sonuç, ortakların menfaatini korumakla birlikle sicilin olumlu etkisi sebebiyle üçüncü kişilerin de mağduriyetine sebep olacaktır[159]. Konu dışı işleme şirket ve kendi menfaatlerine uygun olmadığını düşünen ortaklar icazet vermediğinde konu dışı işlem geçersiz olacaktır. Üçüncü kişi konu dışı işlemin geçersiz olmasından dolayı doğan zararının giderilmesini yetkisiz temsilciden isteyemeyecektir[160]. Çünkü sicilin olumlu etkisi[161] sebebiyle üçüncü kişilerin, tescil ve ilan edilen şirketin işletme konusunu ve dolayısıyla konu dışı işlemi bildikleri kabul edilecektir[162].

---

[158] Alper, a.g.e., s. 57.;İsmayılov, a.g.m., s.392.; Topçuoğlu, a.g.m., s. 63;Yıldız, Ultra Vires İlkesinin Kaldırılması, s. 111.; Alışkan, a.g.m., s. 210.

[159] Buna karşın üçüncü kişilerin, bir kollektif şirketin işlem yapmadan önce şirket sözleşmesindeki işletme konusunun şirketin hak ehliyeti kapsamına girip girmediğini araştırma yükümlülüğü yoktur. Çünkü TTK m. 125, şahıs şirketleri için de hüküm ifade ettiğinden, şahıs şirketlerinin yaptığı işlemlerin şirketin işletme konusu dışında kalsa da şirketin hak ehliyeti kapsamındadır.

[160] TBK m. 47, f.1 uyarınca, temsil olunan açık ve örtülü olarak hukuki işlemi onamazsa, bu işlemin geçersiz olmasından doğan zararın giderilmesi yetkisiz temsilciden istenebilir. Ancak, yetkisiz temsilci, işlemin yapıldığı sırada karşı tarafın kendisinin yetkisiz olduğunu bildiğini veya bilmesi gerektiğini ispat ederse, zararın giderilmesinden muaf olur.

[161] TTK m. 36, f. 3'e göre üçüncü kişilerin, kendilerine karşı sonuç doğurmaya başlayan sicil kayıtlarını bilmediklerine ilişkin iddiaları dinlenilmez. 6102 sayılı Kanun'da, kollektif şirketlerde işletme konusuna ilişkin olarak bu kuralın uygulanmayacağını öngören bir düzenleme bulunmamaktadır. Aksi düzenlemeye örnek olarak Bkz. TTK m. 354.

[162] Yıldız, Ultra Vires İlkesinin Kaldırılması, s. 120; İsmayılov, a.g.m., s. 392.

Sonuç olarak, kollektif şirketle işlem yapacak üçüncü kişilerin şirketin işlemle bağlanmaması ihtimalini bertaraf edebilmesi için işlem yapmadan önce şirket sözleşmesindeki işletme konusunu incelemeleri ve işlemin temsilcinin temsil yetkisi kapsamında olup olmadığını incelemeleri gerekmektedir. Ayrıca, şirket sözleşmesinde yer alan işletme konusu, üçüncü kişiler açısından sicilin olumlu etkisi doğurduğundan dolayı kollektif şirketle işlem yapan üçüncü kişilerin işletme konusunu bilmedikleri ya da bilebilecek durumda olmadıkları yönünde iyiniyet iddiaları da engellenmiştir.

3.2.2.Sermaye Şirketlerinde Konu Dışı İşlemler

İşletme konusunun esas sözleşmede gösterilme zorunluluğu açısından anonim şirketler ile şahıs şirketleri arasında herhangi bir farklılık söz konusu değildir. Benzer şekilde; yöneticilerin temsil yetkisinin işletme konusuyla sınırlandırılmasına ilişkin hususlarda da kollektif şirketleriyle paralel düzenlemeler söz konusudur. Ancak ilgili benzerliklere rağmen, anonim ortaklıkların işletme konusu dışındaki işlemlerinin hukuki sonuçları, kollektif şirketlerin işletme konusu dışındaki işlemlere göre farklılık göstermektedir. Çünkü Kanun koyucu TTK'da anonim şirketlerde işletme konusu dışında işlem yapılmasının hukuki sonuçlarını özel olarak düzenlemiştir. Dolayısıyla, anonim şirketlerin işletme konusu dışındaki işlemlerine, yetkisiz temsile ilişkin genel hükümlerdeki "askıda geçersizlik" yaptırımı uygulanmayacaktır[163].

TTK m. 371, f.1'in ilk cümlesine göre: Şirketi temsile yetkili olanlar şirketin amacına ve işletme konusuna giren her türlü işleri ve hukuki işlemleri, şirket adına yapabilir ve bunun için şirket unvanını kullanabilirler. Şöyle ki, anonim şirketlerin üçüncü kişilerle işletme konusu dışında yapmış olduğu işlemler kolektif şirketlerinde olduğu gibi temsilcilerin temsil yetkisi dışında kalmaktadır. Anılan hükümle şirketin hak ehliyetine bir sınırlama getirilmemiş, tamamen şirket ile temsilciler arasındaki iç ilişkiden kaynaklanan bir sınırlandırma getirilmiştir. Bir yandan, TTK m. 125/2 ile şirketin hak ehliyetinin işletme konusu ile sınırlı olması ilkesinden vazgeçilmiş olması, diğer yandan ise şirketin temsile yetkili olanların temsil yetkisinin şirketin

[163] Bkz. TBK m. 46.

konusuna giren her türlü iş ve hukuki işlemlerle sınırlı olmasına ilişkin hükümlerin sevk edilmesi bir çelişki olarak değerlendirilmemelidir. İlk husus, şirket ile üçüncü kişiler arasındaki dış ilişkiyi, ikincisi ise şirket ile temsile yetkili kişiler arasındaki iç ilişkiyi düzenlemektedir. Yani, şirket temsilcisi, dış ilişkide işletme konusu dışında kalan işlemleri de şirket adına yapmaya yetkisine sahiptir. Ancak; iç ilişkide sadece işletme konusuna giren işlemleri şirket adına yapmaya yetkilidir[164].

Anonim şirketlerde temsil yetkisinin kapsamı sınırları TTK m. 371/2'de düzenlenmiştir. Söz konusu TTK m. 371 hükmündeki düzenleme şöyledir: *"Temsile yetkili olanların, üçüncü kişilerle, işletme konusu dışında yaptığı işlemler de şirketi bağlar; meğerki, üçüncü kişinin, işlemin işletme konusu dışında bulunduğunu bildiği veya durumun gereğinden, bilebilecek durumda bulunduğu ispat edilsin. Şirket esas sözleşmesinin ilan edilmiş olması, bu hususun ispatı açısından, tek başına yeterli delil değildir"* . Bu hükme göre temsile yetkili olanların üçüncü kişilerle işletme konusu dışında yaptığı işlemler kural olarak şirketi bağlar. Fakat üçüncü kişinin, işlemin işletme konusu dışında bulunduğunu bildiği veya durumun gereğinden bilebilecek durumda bulunduğu ispat edildiği taktirde işlemle şirket bağlı olmayacaktır. Kanunda, üçüncü kişinin, işlemin işletme konusu dışında bulunduğunu bilmesi veya durumun gereğince bilebilecek durumda olduğunun ispat edilmesi durumunda, ona karşı işlemin şirketi bağlamadığını ileri sürülebilmesinin öngörülmesi, 68/151/AET sayılı Şirketler Hukukuna İlişkin Birinci Yönerge m. 9/no.1, f. 2 hükmünde tanınan imkanın kullanıldığını göstermektedir. Fakat, TTK m. 371/2, c.1'de, "*meğerki, üçüncü kişinin, işlemin işletme konusu dışında bulunduğunu* ***bildiği veya durumun gereğinden, bilebilecek durumda bulunduğu*** *ispat edilsin*" denilerek, hüküm TMK m. 3 uygun bir şekilde düzenlenmesine rağmen, uyum sağlanmaya çalışılan 68/151/AET sayılı Yönerge m. 9/no.1, f.2'de, işlemin faaliyet konusu dışında olduğunun üçüncü kişi tarafından *bilindiğini veya halin icabından bilinmemesinin mümkün olmayacağının* ispat edilmesi ifadesine yer verilmiştir. Yönerge'de yer alan bu ifade TMK m. 3'deki *bilmesi gerekme*'yi içermemektir, "müspet vukuf" [165]a yakındır[166]. İşlemin şirketi

[164] Kırca, a.g.m., s. 72.;
[165] TMK m. 3'de iyiniyet iddiasının ileri sürülemeyeceği haller, bir hususun bilinmesi ya da bilinmesinin gerektiği (TMK m. 3/2'nin ifadesi ile durumun gereklerine göre kendisinden

bağlamadığının ileri sürülmesi açısından-üçüncü kişilerin korunması amacıyla- Yönerge'de TMK m. 3'e nazaran daha dar bir alan söz konusu iken, TMK m. 3'e göre TTK m. 371/1'in düzenlenmesi üçüncü kişilerin korunması ve Yönerge'ye uyum açısından yerinde olmamıştır[167].

Anonim ortaklıklarda temsilcilerin işletme konusu dışında yaptıkları işlemlerle kural olarak ortaklık bağlıdır. Fakat, üçüncü kişinin kötüniyetli olduğu ispat edildiğinde yapılan işlem şirket açısından bağlayıcı olmayacaktır[168]. Bu bağlamda üçüncü kişilerin iyiniyetli olmamaları durumunda konu dışı işlem " yokluk" yaptırımına tabi olmayacaktır. İşlemle bağlı olunmadığı sadece şirket tarafından öne sürülebileceğinden, burada "askıda geçersizlik" yaptırımı düşünülebilir. Ne var ki, şirketin işlemle bağlı olmadığını ileri sürünceye kadar işlem geçerli olmaya devam edecektir. Bu durumda tıpkı irade sakatlıklarında olduğu gibi "askıda geçerlilik" yaptırımının geçerli olduğunu kabul etmek gerekir[169].

İşletme konusu dışında yapılan işlemlere "askıda geçerlilik" yaptırımının uygulamasının istisnası üçüncü kişilerin kötüniyetli oldukları durumlardır. Anonim şirket, kendisi ile işlem yapan üçüncü kişilerin iyiniyetli olmadığını ileri sürerek işlemle bağlı olmadığını iddia edebilecektir. Üçüncü kişinin kötüniyetli olduğunu ispat yükü anonim şirkete aittir[170]. Ayrıca, üçüncü kişinin kötüniyetinin varlığı işlemi kendiliğinden geçersiz kılmamaktadır. Geçersizlik sonucunun doğabilmesi için şirketin işlemle bağlanmama iradesini ortaya koyması gerekmektedir[171] [172]. Diğer

---

beklenen özeni göstermek) durumlardır. İyiniyet kavramının TMK m. 3'teki tanıma göre daha dar yorumlanmasına ve TMK m. 3'te yer alan iki hususta n sadece "bilme"durumuna hukuki sonuç bağlanmasına "müsbet vukuf" adı verilmektedir. (örneğin bkz. 6762 sayılı Kanun m. 321/2, 4) Yıldız, Ultra Vires İlkesinin Kaldırılması, s. 126. Diğer bir ifade ile, sınırlamayı bilmek, sınırlamanın o kişinin bilgisine ulaşmış olması demektir. Bkz. Ünal Tekinalp, **Yeni Anonim Ortaklık ve Limited Ortaklıklar Hukuku ile Kişi Ortaklığın Esasları**, Vedat Yayıncılık, İstanbul 2011, N. 12-78.

[166] Kendigelen, Ehliyet, s. 507 vd.

[167] Reha Poroy/ Ünal Tekinalp/ Ersin Çamoğlu, Ortaklıklar Hukuku I, Vedat Yayıncılık, İstanbul 2014, N. 541.; Alışkan, a.g.m., s. 212.

[168] Uzunallı, a.g.e., s. 107.; Turanlı, a.g.m. s, 69; Yıldız, Ultra Vires İlkesinin Kaldırılması, s. 123, 124.; Alışkan, a.g.m., s. 212.;Alper, a.g.e., s. 61.

[169] Turanlı, a.g.m., s. 70;;Yıldız, Ultra Vires İlkesinin Kaldırılması, s. 111,124.; Aksi yönde Alper, a.g.e, s. 60.

[170] Alper, a.g.e., s. 61; Yıldız, Ultra Vires İlkesinin Kaldırılması, a.g.m., s. 127.; Tekinalp, Tek Kişi AO, s. 12-84.

[171] Yıldız, Ultra Vires İlkesinin Kaldırılması, s. 125.

yandan, TTK'da anonim ortalığın işlemle bağlı olmadığını hangi organın bildireceği belirtilmemiştir. Kanaatimizce, şirketi temsil yetkisine sahip olan yönetim kurulunun, kendi gerçekleştirdiği işlemleri onaması, hukuk mantığı ile bağdaşmadığından söz konusu organ genel kurul olmalıdır[173].

Kanun Koyucu, şirketin üçüncü kişinin kötüniyetli olduğunu ne kadar süre içinde ileri sürebileceğini belirtmemiştir. Doktrinde, şirketin onaması için herhangi bir süre öngörülmemiş olması eleştirilmiştir[174]. Ancak, belirtmek gerekir ki, genel temsil hükümleri çerçevesinde onama için üçüncü kişi tarafından "uygun süre verilebileceği" kanun koyucu tarafından belirlenmiştir.

Anonim ortaklıkların işletme konusu dışında işlem yapması durumunda üçüncü kişiler, işlemin işletme konusu dışında kaldığını biliyor veya durumun gereğinden bilebilecek durumda ise kötüniyetli olacaktır. Kanun koyucu, işletme konusunu esas sözleşmede tescil ve ilanını üçüncü kişinin kötüniyetini ispat etmek için yeterli bulmamıştır[175]. TTK m. 371/2[176] hükmüne göre " ... *Şirket esas sözleşmesinin ilan edilmiş olması, bu hususun ispatı açısından, tek başına yeterli delil değildir."* Yani iyiniyetin belirlenmesi konusunda ticaret sicil kayıtları dikkate alınmayacaktır. Bu şekilde sicilin olumlu işlevi uygulama alanı bulmayacaktır. Şirketlerin, işletme konularını tescil ve ilan etmiş olmaları üçüncü kişilerin bu konuya vakıf olduğu anlamına gelmeyecektir. Ayrıca Kanun gerekçesinde TTK m 371/2'nin son cümlesinin TTK m. 354 ile uyumlu olduğu ifade edilmiştir. Çünkü, TTK m. 354/1'de, TTK m. 339/2,b uyarınca, "esaslı noktaları belirtilmiş ve tanımlanmış bir şekilde şirketin işletme konusu" nu içermesi zorunlu olan esas

---

[172] Şirket tarafından aksi ispat edilmedikçe, üçüncü kişinin iyiniyetli kabul edileceği hususu, 2006 İngiliz Şirketler Kanunu (Companies Act)'nda açıkça belirtilmiştir. (Sec. 40(2), b,ii). [is presumed to have acted in good faith unless the contrary is proved,]

[173] Alper, a.g.e., s. 186.

[174] Kendigelen, şirket tarafından geçersizliğin ileri sürülmesi için her hangi bir sürenin kanunda belirlenmemiş oluşunu eleştirmiştir. Kendigelen, İlk Tespitler, s. 263

[175] Bkz. m. 371/2, c. 2. Aynı yönde bkz. 2009/101 sayılı Yönerge m. 10/1, f.2; Companies Act 2006, Sec. 40(2), b, iii. (is not to be regarded as acting in bad faith by reason only of his knowing that an act is beyond the powers of the directors under the company's constitution.); Bahtiyar, a.g.e., s.47.

[176] Hukukumuz açısından yenilik arz eden bu düzenleme İngiliz hukukundaki düzenlemeden doğrudan alınarak hazırlanmıştır. TTK m. 371/2'nin gerekçesinden naklen: " … İkinci fıkranın son cümlesi, ultra vires kuralını AT'ın Birinci Yönergesi dolayısıyla kaldırmak zorunda kalan İngiliz Companies Act 1986'nın 35 ve 35A hükmünden esinlenerek kaleme alınmıştır." Madde gerekçesinde İngiliz Şirketler Kanunu'nun yılı 1986 olarak yazılmış; ancak atıf yapılmış olan 35 ve 35A hükümleri, 1985 tarihli Şirketler Kanunu'nun düzenlemelerinden tercüme edilmiştir.

sözleşmenin tamamının ticaret siciline tescil ve Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi'nde ilan edileceği belirtilmiş, sonrasında, TTK m. 36/1 deki sicilin olumlu etkisinin tescil ve ilan edilen esas sözleşmeye etkisinin uygulanacağı hususlar sayılmıştır; ancak bunlar içinde işletme konusu sayılmamıştır. Buradan sicilin müspet fonksiyonunun anonim şirketlerin işletme konusu açısından geçerli olmadığını sonucuna varırız[177]. Ayrıca iyiniyete ilişkin bu düzenleme, şirketle işlem yapan kişinin üçüncü kişi olması durumunda geçerlidir[178]. Çünkü, anonim şirketle işlem yapan kişi kendisi başkası adına hareket eden yönetici ise, bu durumda söz konusu kişi üçüncü kişi olmayacaktır. Bu durumda işlemin karşı tarafında yer alan yöneticinin, işlemin anonim şirketin işletme konusu dışında kaldığı konusunda kötüniyetli olduğu kabul edilecektir[179]. Diğer bir husus, konu dışı işlemi bilen ve zarara uğrayan üçüncü kişinin işlemin şirketi bağlamaması sebebiyle maruz kaldığı zararı şirket temsilcilerinden tazmin etmesi mümkün değildir. Çünkü, kötüniyeti ispatlanmıştır.[180]

Tasfiye halinde olan anonim şirketler açısından da konuyu değerlendirmek gerekir. Tasfiye halindeki şirketler, TMK m. 48 kapsamında bütün haklardan yararlanabilir ve borç üstlenebilir[181]. Bu şirketlerin organlarının yetkileri, tasfiye amacıyla sınırlıdır[182]. Bu sınırlama şirketin fiil ehliyetine ilişkin bir sınırlamadır. Tasfiye memurlarının yetkilerini aşarak yapmış olduğu işlemler karşı tarafın iyiniyetli olması durumunda şirket işlemle bağlı olacaktır[183]. TTK m. 539/2, c. 1 göre, *"Tasfiye memurlarının üçüncü kişilerle tasfiye amacı dışında yaptığı işlemler şirketi bağlar; meğerki, üçüncü kişinin işlemin tasfiye amacının dışında olduğunu bildiği veya hâlin gereğinden bilmemesinin mümkün olamayacağı ispat edilsin"* . Tasfiyenin sadece tescil ve ilan edilmesi, bu kötüniyetin ispatı için yeterli delil

[177] Kırca, Birleşme, s. 71,72, 77 dn.5;Yıldız, Ultra Vires İlkesinin Kaldırılması, s. 125, 131 dp. 55.
[178] Alper, a.g.e. s. 61; Yıldız, Ultra Vires İlkesinin Kaldırılması, s. 127, 128.
[179] Turanlı'ya göre konu dışı işlem kapsamında üçüncü kişinin kötüniyetini ispat edip işlemle bağlı olmadığını sonucuna vardığında, üçüncü kişiler, işlemi yapan şirket temsilcilerine karşı ancak haksız fiil hükümlerine dayanabilir. Bu durumda da mahkeme ortak kusurun varlığı nedeniyle tazminattan indirime gidebilecektir(TBK m. 52). Turanlı, a.g.m., s. 69.;Yıldız, Ultra Vires İlkesinin Kaldırılması, s.128.
[180] Hasan Pulaşlı, **Şirketler Hukuku Şerhi, Cilt No.1**, Adalet Yayınevi, Ankara 2015, s. 93 (Şirketler).
[181] TTK m. 125/2 hükmü, tasfiye döneminde şirketin hak ehliyeti bakımından geçerli olmaya devam eder.
[182] Bkz. TTK m. 533/2, TTK m. 535.; Alışkan, a.g.m., s.212,213. ; Oruç Hami Şener, **Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku Ders Kitabı**, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2015, s. 638, 639.
[183] Tasfiye memurlarının tasfiye amacına aykırı işlemlerin şirketi bağlamayacağına ilişkin fikir için bkz. Pulaşlı, Şerh, p.23.

değildir. Şirketle işlem yapan üçüncü kişilerin korunması amacıyla öngörülen hüküm TTK m. 371/2`ye paralel[38] niteliktedir. Bu hükümler limited şirketler açısından da geçerlidir.[184]

Belirtmek gerekir ki, yukarıda yapılan açıklamalar işlemlerin, organ temsilcilerinin organlık yetkisi dâhilinde olması halinde geçerlidir. Söz konusu işlemin yapılması konusunda temsilci kanundan doğan yetkiye haiz ise, işlem ultra vires ilkesine göre değerlendirilecektir[185]. Örneğin, anonim şirketlerde sadece genel kurul kararı ile yapılabilecek bir işlem, yönetim kurulu kararı ile yapılmışsa; yönetim kurulu yönetim yetkisini aşmıştır. Bu durumda, yapılan işlem, aynı zamanda işletme konusu dışında da kalmışsa, işlem TTK m. 371/2'ye tabi tutulmayıp şirketi bağlamayacaktır[186]. Ayrıca, şirketlerin konu dışı işlemlerin hükümsüzlüğü ancak, anonim şirket ileri sürebilir. Çünkü TTK'da konu dışı işlemin hükümsüzlüğünün pay sahipleri veya alacaklılar tarafından ileri sürülmesine ilişkin bir hüküm bulunmamaktadır[187] . Ancak, pay sahipleri, şirketin işletme konusu dışında yaptığı işlemlerin genel kurulda görüşülmesini isteyebilir veya gerekirse işletme konusu dışındaki işlemler sebebiyle yönetim kurulu üyelerini ibradan kaçınabilirler[188].

Yine, işletme konusu dışında yapılan işlemler, anonim şirkete zarar vermiyorsa, şirketin faaliyet konularına aykırı düşmüş sayılmaz. Yargıtay'ın 2005 yılında vermiş olduğu karar bunu destekler niteliktedir. İlgili kararda, davacı pay sahibi bulunduğu davalı şirketin 24.04.2000 tarihli genel kurulunda bilançonun kabulü ile yönetim ve denetim kurullarının ibrasının yasaya ve anasözleşmeye ve iyiniyet kurallarına aykırı olduğunu ileri sürerek, iptalini istemiştir. Mahkeme, şirket faaliyet alanlarının belirlendiği anasözleşmesinde hisse senedi alım satımının yer

---

[184] Bkz. TTK m. 643.

[185] Söz konusu husus, TTK m. 371/2'de açıkça ifade edilmemiştir. Hükme kaynak teşkil eden 68/151 sayılı Yönerge m. 9/1 hükmünde ve bu Yönerge'nin yerine kabul edilen 2009/101 sayılı Yönerge m. 10/1 hükmünde söz konusu hususa açıkça yer verilmiştir. Yıldız,Ultra Vires İlkesinin Kaldırılması, a.g.m., s. 124

[186] Alper, a.g.e., s. 62; Yıldız, Ultra Vires İlkesinin Kaldırılması, s. 124.

[187] Kendigelen, İlk Tespitler, s. 263.

[188] Alper, a.g.e., s. 62. Aynı yönde Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 1964 tarihinde vermiş olduğu karar da bunu destekler niteliktedir. Yargıtay'a göre; "Ticaret şirketleri, ancak işletme konularının çerçevesi içinde kalmak şartıyla haklar edinebilir veya borçlanabilirler. Bu kurala aykırı işlem yapan ilgililerin, muteber bir ibrası söz konusu olamaz" .(YHGK. 01.07.1964-E.836/T-K.500)

almadığı, TTK[189]'nın 137'nci maddesine göre şirketlerin anasözleşme çerçevesinde faaliyet yürütebileceklerini, dava dışı Yaşarbank'a ait hisse senetlerinin devralınmasıyla yönetim ve denetim kurulu üyelerinin kusurlu davrandıkları ve sorumlu olmaları gerektiği, ibralarının yerinde olmadığı gerekçesiyle genel kurul kararının iptaline karar vermiştir. Temyiz edilen kararı Yargıtay, bilirkişilerden alınacak raporla aynı holding bünyesindeki bankanın hisse senedi alınmasının şirket bakımından doğurduğu *somut sonuçlar ve eylemli zarar oluşup oluşmadığı*, böyle bir işlemin ne zaman gerçekleştirildiği, …değerlendirilerek hüküm kurulması gerekirken, bu itirazlar aşılmadan hüküm kurulması nedeniyle yerel mahkeme kararını bozmuştur[190].

Sonuç olarak, Kanun koyucu anonim şirketlerde, şirketin işletme konusu dışında işlem yapması durumunda, işlemin karşı tarafındaki iyiniyetli üçüncü kişilerin menfaatlerini, anonim şirketin menfaatine üstün tutmuştur. Ancak, Kanun Koyucunun bu düzenlemesi bazı durumlarda yetkisiz temsilin varlığına rağmen şirketin zarara uğramasına sebep olabilmektedir. Bu durumda şirket temsilcinin özen yükümlülüğünü ihlal ettiği gerekçesiyle, uğradığı zararı, temsil yetkisini aşarak özen yükümlülüğünü ihlal eden kişiye rücu edecektir[191]. Çünkü, şirket temsilcisinin şirketin işletme konusunu ve dolayısıyla temsil yetkisinin kapsamını öğrenme, bu kapsam dışında işlem yapmama yükümlülüğü bulunmaktadır.

3.2.3.Limited Şirketler

Limited şirket sözleşmelerinde "esaslı noktaları belirtilmiş ve tanımlanmış bir şekilde, şirket işletme konusu" nun yer alması anonim şirketlerde olduğu gibi zorunludur[192]. Ancak, anonim şirketlere ilişkin düzenlemenin aksine, limited şirketlerde TTK m. 36/1'deki sicilin olumlu etkisinin uygulanacağı hususlar arasında, dikkatsizlik sonucu "Esaslı noktaları belirtilmiş ve tanımlanmış bir şekilde şirketin işletme konusu" da sayılmıştır[193]. Söz konusu TTK m. 587'ye rağmen, "*Müdürlerin*

[189] 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu
[190] Y. 11. HD. 14.04.2005-E.5641/K.3694, Eriş, Şirketler, s. 1864.
[191] Rücu hakkı ilgili Kanun hükmünde açıkça düzenlenmemiştir, madde gerekçesinde bu hususta bahsedilmiştir. Rücu hakkına ilişkin açık düzenleme Comanies Act 2006'da düzenlenmiştir. (Companies Act 2006, Sec. 40/5).
[192] Bkz. m. 576/1, b.
[193] Bkz. TTK m. 587/1.

temsil yetkilerinin kapsamına, yetkinin sınırlandırılmasına, imzaya yetkili olanların belirlenmesine, imza şekli ile bunların tescil ve ilanına bu Kanunun anonim şirketlere ilişkin ilgili hükümleri kıyas yolu ile uygulanır" şeklindeki TTK m. 629/1 hükmü uyarınca TTK m. 371/2'nin son cümlesi limited şirketler bakımından da uygulanacaktır. Böylece işletme konusu dışında yapılan işlemelerin şirketin yetkisi dışında kalmış olmasına rağmen şirketin bu işlemlerle bağlı olacağı ve şirketin işlemle bağlılıktan ancak üçüncü kişinin kötüniyetini ispat ederek kaçınacağına ilişkin esaslar, limited şirketler için de geçerli olacaktır[194].

Kanaatimizce, TTK m. 587/1 hükmü kanun koyucunun dikkatsizliğinden kaynaklanmaktadır. Çünkü, kanun koyucunun 68/151/AET sayılı Yönerge m. 9/1, f.2 bağlamında AT müktesebatına uyum sağlama amacı, TTK m. 629/1 'deki atıfa uymayı gerektirir. Diğer yandan, kanun sistemiyle bağdaşmayan ve dikkatsizlik ürünü olan, m. 587/c'deki, "esaslı noktaları belirlenmiş ve tanımlanmış bir şekilde şirketin işletme konusu" kısmının metinden çıkarılarak durumun düzeltilmesi gerektiği açıktır. Ancak, bu yönde bu değişiklik yapılmasa dahi, TTK m. 629/1'deki atıf nedeniyle TTK m. 371/2'deki –şirket sözleşmesinin ilanının üçüncü kişinin kötüniyetinin ispatı için yeterli sayılmayacağına ilişkin- açık ifade nedeniyle aynı sonuca varılacaktır.

3.3.ÜÇÜNCÜ KİŞİLER BAKIMINDAN İYİNİYETİN BELİRLENMESİ

Kollektif şirketlerden farklı olarak[195], anonim şirkette şirket temsilcisinin temsil yetkisini düzenleyen hükümlerde, ortaklığın işletme konusu dışında işlem yapması durumunda iyiniyetli üçüncü kişilere karşı şirketin bağlı olacağı belirtilmiştir. Yani, şirket adına işlem yapan şirket temsilcileri anonim şirketin işletme konusu dışında işlem yapmaları halinde, üçüncü kişilerin şirketin işletme konusu dışında işlem yaptığını bildiği veya bilmeleri gerektiği durumlarda, anonim

[194]Yıldız, Ultra Vires İlkesinin Kaldırılması, s. 130, 131.; Alışkan, a.g.m., s. 213.

[195] Kanun koyucu, bilerek veya şehven anonim şirketlerde konu dışı işlemleri ve ticaret sicilinin üçüncü kişilere etkisini özel olarak düzenleyen TTK m. 371/2'ye benzer bir düzenlemeye yer vermediğinden kollektif şirketlerinde iyi niyet-kötüniyet ayrımı olmaksızın borçlar hukukundaki yetkisiz temsil hükümleri uygulanacaktır. Bu nedenle şahıs şirketleri ile işlem yapacak üçüncü kişilerin, şirketin işlemle bağlı olmama durumunu bertaraf edebilmesi için şirketle işlem yapmadan önce şirket sözleşmesindeki işletme konusunu incelemeleri ve işlemin şirketin temsilcilerinin yetkisi kapsamında olup olmadığını araştırmaları gerekmektedir.

şirket, işlemle bağlı olmadığını ileri sürebilecektir. O halde, şirketin işletme konusu dışında işlemlerle bağlı olmaması için üçüncü kişinin mutlaka kötüniyetli olması gerekir. Bu nedenle, üçüncü kişilerin ne zaman kötüniyetli olduklarının değerlendirilmesi gerekmektedir.

TTK m. 371/2 hükmüne göre: Temsile yetkili olanların, üçüncü kişilerle, işletme konusu dışında yaptığı işlemler de şirketi bağlar; meğerki, üçüncü kişinin, işlemin işletme konusu dışında bulunduğunu bildiği veya durumun gereğinden, bilebilecek durumda bulunduğu ispat edilsin. Şirket esas sözleşmesinin ilan edilmiş olması, bu hususun ispatı açısından, tek başına yeterli delil değildir. Böylece, Kanun koyucu, üçüncü kişilerin iyiniyetleri açısından tescil ve ilanın tek başına yeterli delil olarak değerlendirilmeyeceğini açıkça ifade etmiştir. Şu halde, anonim şirketin, üçüncü kişinin işletme konusu dışında işlem yaptığını "bilme" veya "bilebilecek durumda olma" halinin varlığının tespitinde hangi ölçütlerin kullanılacağı önem arz etmektedir.

TTK m. 371/2'de üçüncü kişinin, işlemin işletme konusu dışında bulunduğunu bilmesi veya durumun gereğince bilebilecek durumda bulunduğunu ispat edilmesi durumunda ona karşı işlemin şirketi bağlamadığının ileri sürülebilmesinin öngörülmesi ile 68/151/AET sayılı Şirketler Hukukuna İlişkin Birinci Yönerge m. 9/no.1, f. 2 hükmünde tanınan imkânın kullanıldığı görülmektedir. Fakat, TTK m. 371/2, c.1'de, "meğerki, üçüncü kişinin, işlemin işletme konusu dışında bulunduğunu *bildiği veya durumun gereğinden, bilebilecek durumda bulunduğu* ispat edilsin" denilerek, hüküm TMK m. 3 uygun bir şekilde düzenlemiştir[196] [197]. Ancak, Yönerge'de yer alan bu ifade TMK m. 3'deki *bilmesi gerekme*'yi içermemektir, "müspet vukuf"a yakındır[198]. İşlemin şirketi bağlamadığının ileri sürülmesi açısından-üçüncü kişilerin korunması amacıyla-Yönerge'de TMK m. 3'e nazaran daha dar bir alan söz konusu iken, TMK m. 3'e göre TTK m. 371/1'in düzenlenmesi üçüncü kişilerin korunması ve Yönerge'ye

[196] Uyum sağlamaya çalışılan 68/151/AET sayılı Yönerge m. 9/no.1, f.2'de işlemin faaliyet konusu dışında olduğunun üçüncü kişi tarafından *bilindiğini veya halin icabından bilinmemesinin mümkün olmayacağının* ispat edilmesi ifadesine yer verilmiştir.

[197] Taraf olduğu konu dışı işlemde, "durumun gereklerine göre kendisinden beklenen özeni göstermeyen kimse iyi niyet iddiasında bulunamaz" .(TMK m. 3/2)

[198] Kendigelen, Ehliyet, a.g.m., s. 507 vd.

uyum açısından yerinde olmamıştır[199]. Yine, "bilme" ve "bilebilecek durumda olma" halini düzenleyen TTK hükmü, nesnel ölçütlerle belirlenmesi mümkün olmayan ve her durum için tek tek gözetilmesi gereken "kötüniyet" iddialarının ispatında yetersiz kalmıştır. Bu nedenle ticaret hayatındaki işlem güvenliğinin sağlanması için daha nesnel ve objektif kuralların kabul edilmesi daha yerinde olurdu.

Yukarıda belirtildiği gibi TTK m. 371/2'deki "iyiniyet" TMK m. 3'e uygun bir şekilde düzenlenmiştir. Ancak söz konusu iyiniyetin belirlenmesinde büyük ölçüde somut olayın şartlarına göre bir değerlendirme yapmak gerekir[200]. Çünkü bazen yapılan işlem şirketin işletme konusu ile hiçbir ilgisi bulunmayabilir veya bazen de duruma müspet olarak vakıf olunması üçüncü kişinin iyiniyetini ortadan kaldırabilmektedir. Yine, İngiliz doktrinde olduğu gibi, aldatma kastının varlığı veya hileli davranışların olması, üçüncü kişinin iyiniyetini ortadan kaldırabilmektedir[201]. Son olarak, doktrinde ticaret unvanında yer alan işletme konusunun üçüncü kişilerin iyiniyetini ortadan kaldırdığı da savunulmuştur[202].

İşletme konusu dışında işlem yapılması durumunda kötüniyetin tespitinde iki ihtimalle göre hareket etmek gerekir. İlki, anonim ortaklığın esas sözleşmesinin güven kuramına göre yorumlamaktır. Eğer güven kuramına göre yapılan yorum sonucunda yapılan işlemin anonim şirketin işletme konusu ile ilgili olduğu sonucuna varılırsa "iyiniyet" ilkesi devreye girmeksizin doğrudan güven kuramına göre yapılan işlem geçerli kabul edilecektir. İkinci ihtimal, eğer güven kuramına[203] göre yapılan yorum sonucunda işletme konusu dışındaki işleme geçerlilik kazandırmak mümkün değilse üçüncü kişinin şirket temsilcisinin yetkisini aştığını bilmediği veya bilecek

---

[199] Alışkan, a.g.m., s. 212.

[200] Gönen Eriş, **Gerekçeli-Açıklamalı-İçtihatlı 6335 Sayılı Kanunla Güncellenmiş Yeni TTK Hükümlerine Göre Ticari İşletme ve Şirketler Ticaret Sicili Yönetmeliği ve İlgili Tebliğler**, (2. Cilt), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2013, s. 1863.(Şirketler)

[201] Bkz. Griffin, a.g.m., s.11, 12.

[202] Yongalık, Değerlendirme, s. 87;Karş, Yıldız, Ultra Vires İlkesinin Kaldırılması, s. 126, dp. 44.

[203] Güven ve iyiniyet çoğunlukla birbirleriyle özdeş sayılacak kadar yakın olan iki hukuki kavramdır. Bu kavramlar görünüş (apparence) denilen olgunun iki unsurunu ifade etmektedir. Görünüş ise *"bir durumun veya bir işlevin kendilerini göstermelerini sağlayan, üçüncü kişileri bir şeye inandıran ve onlarda, bu verilerle donatılmış olan kimsenin gerçekten bu durumda veya bu işlevde olduğu inancını uyandıran harici işaretlerin bilinçli ya da bilinçsiz olarak biraraya gelmelerinden çıkartılan sonuç*" olarak tanımlanmıştır. Robert Patry, Güven Teorisi ve Ticaret Hukuku ve Kamu Hukukundaki İçtihatlarda Yeni Gelişmeler, (çev.) Haluk Burcuoğlu, **İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmalar Dergisi**, İstanbul 1990, Sayı. 18, s. 15.

durumda olmadığının araştırılması gerekmektedir. Araştırma sonucunda üçüncü kişi işlemin şirketin işletme konusu dışında olduğunu bilmiyor ve bilebilecek durumda değilse söz konusu işlem geçerli olacaktır[204]. Ayrıca, TTK'da borçlar hukukundaki yetkisiz temsil hükümlerinden farklı olarak TTK m.371/2 hükmü ile sadece üçüncü kişinin iyiniyetli olması halinde hukuki görünüşe güven ilkesinin[205] devreye gireceğini düzenlenmiştir. Dolayısıyla sadece üçüncü kişinin iyiniyeti, şirketin işletme konusuna girmeyen işlemin geçerli kılınması için yeterlidir[206].

TTK m. 371/2 hükmü ile iyiniyet karinesi getirilerek üçüncü kişilerin şirket sözleşmesindeki işletme konusunu araştırma yükümlülüğü kaldırılmıştır. Ayrıca, üçüncü kişilerin işletme konusu dışındaki işlemi "bilmesi " ve "bilebilecek durumda olduğunu" ispat yükü sermaye şirketine bırakılmıştır[207]. Şu halde denilebilir ki; TTK m. 371/2 ile üçüncü kişilere daha kapsamlı bir koruma sağlanmış ve üçüncü kişinin iyiniyeti karine olarak kabul edilmiştir.

Diğer yandan TTK m. 371/2 hükmünün "hakkın kötüye kullanımı yasağı" kapsamında değerlendirmek gerekir. Sermaye şirketinin işletme konusu dışındaki işlemlerle bağlı olamadığını ancak korunmaya değer bir menfaati varsa ileri sürebilir. Yani, şirket işletme konusu dışındaki işlem nedeniyle zarara uğruyor veya zarara uğrama ihtimali söz konusu ise işlemle bağlı olmadığını ileri sürebilecektir[208].

Sonuç olarak diyebiliriz ki, sermaye şirketleri, işletme konusu dışındaki yapılan işlemlerle bağlı olmadığını ancak iyiniyetli olmayan üçüncü kişilere karşı ileri sürebilir. Üçüncü kişinin iyiniyetli olmadığı da şirket tarafından ispat edilmek zorundadır. Söz konusu iyiniyet, TMK 3/2'e[209] göre tespit edilip somut olayın şartları

---

[204] Alper, a.g.e., s. 159,160.

[205] Türk hukukunda hukuki görünüşe haklı güvenin korunması ilkesi, TMK 3 'deki " iyi niyetin korunması " ilkesine dayandırılmış olup Alman hukukunda söz konusu ilke dürüstlük ilkesinden kaynaklanmaktadır. Hüseyin Hatemi, Ultra Vires Kuramı ve Türk Hukuku, **Prof. Dr. Ersin Çamoğlu'na Armağan**, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2013, s. 332.

[206] Alper, a.g.e., s. 161,162.

[207] Burçak Yıldız, TTK Tasarısı'nda Şirketlerin Ehliyeti ve Bu Bağlamda TTK m. 137 Hükmündeki "Ultra Vires" Sınırlamasının Yerindeliğinin Değerlendirilmesi, **AÜHFD**., Cilt No. 55, Sayı. 1, 2006, s. 342 (Tasarı).

[208] Alper, a.g.e., s. 159.

[209] TMK m. 3'de yer alan iyi niyet sadece ispat hukuku açısından bir karine oluşturup maddi hukuk açısından " bozulabilir geçerlilik "yaptırımını getirmemektedir. İyi niyet karinesi çürütülmüşse işlem yapıldığı andan itibaren "askıda hükümsüz" olup icazet verilmediğinde işlem yapıldığı andan itibaren geçersiz olacaktır. Hatemi, a.g.m., s.333.

ve şirket temsilcileri ile üçüncü kişiler arasında yapılan gizli işlemler, kötüniyetin ispatını kolaylaştıracaktır. Yine, şirketin internet sitesinde yayınlanan bilgiler, tacir olan üçüncü kişilerin iyiniyetini ortadan kaldıracaktır. Çünkü, tacirlerin basiretli hareket etme yükümlülüğü işleme giriştikleri şirketlerin internet sitelerini inceleme yükümlülüğü yükler.

3.4.ŞİRKETLE İŞLEM YAPAN ŞİRKET YÖNETİCİLERİ AÇISINDAN İYİ NİYETİN BELİRLENMESİ

Şirketle işlem yapan kişilerin şirket yöneticisi olması durumunun ayrı olarak değerlendirilmesi kanaatindeyiz. Çünkü, şirket yöneticileri TTK m. 371 kapsamında "üçüncü kişi" konumunda değildir. Yukarı da üçüncü kişilere ilişkin ele alınan husus şirket yöneticileri açısından da ele alınmalıdır. TTK'da şirket temsilcisinin işletme konusu dışındaki işleme taraf olması hususu düzenlenmemiştir.

Anonim şirkette, yönetim kurulunun kendisi adına veya başkasına temsilen işlem tesis etmesi durumunda TTK m. 395/1 kapsamında şirketle işlem yapma yasağı ile karşılaşacaktır. Bu hükme göre, yönetim kurulu üyesi, genel kuruldan izin almadan, şirketle kendisi veya başkası adına herhangi bir işlem yapamaz. Kanaatimizce genel kurula tanınan bu yetki, TTK m. 395/1'in şirketi korumayı amaç edinmesi sebebiyle, işletme konusu içinde kalan işlemlerle sınırlıdır. İşlemin konu dışında işlem tesis edilmesi durumunda yönetim kurulu TTK m. 371/2 kapsamında "üçüncü kişi" olmadığından iyiniyetli olup olmadığına bakılmasına gerek olmaksızın şirketin menfaati korunmalıdır ve şirket her zaman işlemle bağlı olmadığını ileri sürebilmelidir[210] [211]. Şirket temsilcisinin şirketin işletme konusu dışında yaptığı işlemler için genel kurul onay veremez ve bu işlemlere genel kurul önceden genel bir izin de veremez. Çünkü, böyle bir iznin varlığına ilişkin genel kurul kararı, esas sözleşme hükmüne ve işlevler aykırılığı ilkesine aykırıdır. Şirket temsilcisine, şirketle işlem yapması konusunda esas sözleşme ile izin verilse dahi, işletme konusu dışındaki işlemler için bu izin verilemez[212] [213].

---

[210] Kendigelen, İlk Tespitler, s. 283.

[211] Ayrıca, şirketin kendisi ile işlem yapan şirket temsilcisinin işlemin şirketin işletme konusu dışında olduğunu özen yükümlülüğü kapsamında bilmek zorunda olduğundan dolayı iyi niyetli kabul edilmemelidir.

[212] Kırca/Şehirali Çelik/Manavgat, a.g.e., s.667.

İngiliz hukukunda sadece anonim şirketin yöneticisi değil, anonim şirketin bağlı bulunduğu holding yöneticisi veya bu yöneticilerle bağlantılı kişiler[214] karşısında da şirket işlemin geçersizliğini ileri sürebilmektedir[215].

TTK'da şirketle işlem yapan üçüncü kişilerin, şirket yöneticilerinin yakını olması halinde iyiniyet karinesine ilişkin açık bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak, şirketin işletme konusu dışında işlem yapan üçüncü kişilerin şirket yöneticilerinin "yakınları [216]" veya bağlı ortaklık temsilcisi olması halinde iyiniyetli olmadıkları en azından karine olarak kabul edilmelidir[217].

Sonuç olarak şirketin işletme konusu dışında işlemler yapması durumunda üçüncü kişilerin iyiniyetli olmadığının ispat etme yükü şirkete aittir. Ancak, söz konusu işlemler, "üçüncü kişi" konumunda olmayan yönetim kurulu üyeleri ile yapılmışsa artık bu kişilerin iyiniyetli olmadıklarını ispat etmelerine gerek yoktur. Şirket işlemle bağlı olmadığını her zaman ileri sürebilecektir. Çünkü, buna ilişkin bilgiye sahip olmaları özen yükümlülüğünün bir parçasıdır. Yine, işletme konusu dışındaki işlem yönetim kurulu üyelerinin yakınları veya bağlı bulundukları diğer şirketler ile yapılmışsa, üçüncü kişilerin kötüniyeti karine olarak kabul edilmelidir.

3.5.TİCARET SİCİLİNİN İYİNİYETE ETKİSİ

TTK m. 339 ile anonim şirket esas sözleşmesinin tamamının tescil ve ilan edilmesi öngörülmüş, ancak TTK m. 354 ile sicilin olumlu etkisinden yararlanacak hükümler arasında[218] , esas sözleşmede bulunması gerekli asgari kayıtlar arasındaki

---

[213] SEVİLAY, a.g.e., s. 129.
[214] Yöneticilerle bağlantılı kişi kavramı için bkz. Companies Act 2006. Sec. 252, 253.
[215] Compaies Act 2006 m. 41/2'de bu husus açıkça düzenlenmiştir. ;Derek French/Stephen Mayson/Christopher Ryan: **Campany Law**, Oxford University Press, Oxford, 2010, s. 593. vd.
[216] TTK. 393/1'de anonim şirketlerde yönetim kurulunun yakınları olarak sayılan kişiler: yönetim kurulu üyelerinin alt ve üst soyu, eş ve üçüncü dereceye kadar kan ve kayın hısımları.
[217] Alper, a.g.e., s. 163.;Uzunallı, a.g.e., s. 166. ;Yıldız, Ultra Vires İlkesinin Kaldırılması, s.127,128.; Kırca/ Şehirali Çelik/Manavgat, a.g.e., s. 643.
[218] Bu hususlar şunlardır:
a) Esas sözleşmenin tarihi.
b) Şirketin ticaret unvanı ve merkezi.
c) Şirketin, varsa süresi.
d) Şirketin sermayesi, ödenmesinin şekil ve şartları ile payların itibarî değerleri, varsa imtiyazlar.
e) Pay senetlerinin türleri, hamiline veya nama yazılı oldukları.

"şirketin işletme konusu" na yer verilmemiştir. Böylece, işletme konusu bakımından TTK m. 36/1'deki sicilin olumlu etkisi söz konusu olmayacaktır[219]. Ayrıca, gerekçede, kötüniyetin ispatı açısından TTK m. 371/2'nin son cümlesinin TTK m. 354 ile uyumlu olduğu vurgulanmıştır. Sonuç olarak, sicilin olumlu etkisinden yararlanacak esas sözleşme hükümleri arasında "konu" ile ilgili hükme yer verilmediğinden bu hususun üçüncü kişiler tarafından bilindiği hususu ileri sürülemeyecektir[220].

Kanun koyucu, anonim şirketlerde işletme konusu dışındaki işlemlere sicilin etkisi bakımından gösterdiği yaklaşımı limited şirketler için göstermemiştir. Limited şirketler sözleşmelerinde "esaslı noktaları belirtilmiş ve tanımlanmış bir şekilde, şirket işletme konusu" nun yer alması anonim şirketlerde olduğu gibi zorunludur[221] .

---

f) Şirketin nasıl temsil olunacağı.
g) Yönetim kurulu üyeleriyle şirketi temsile yetkili kimselerin ad ve soyadları, unvanları, yerleşme yerleri ve vatandaşlıkları.
h) Şirketin yapacağı ilanların şekli; esas sözleşmede buna ilişkin hüküm bulunduğu takdirde, yönetim kurulu kararlarının pay sahiplerine nasıl bildirileceği.(TTK m. 354)

[219] Alışkan, a.g.m., s. 213;Topçuoğlu, a.g.m., s. 66. ;Yıldız, Ultra Vires İlkesinin Kaldırılması, s. 125. TTK'da esas sözleşmede işletme konusunun yazılı olmasının ve bunun da Ticaret Sicili Gazetesinde ilan edilmiş olmasının üçüncü kişinin iyi niyetli olmadığının ispatı bakımından tek başına yeterli değildir. Bu iki sebepten kaynaklanmaktadır. Birincisi, Anonim şirketin işletme konusu TTK m. 354 kapsamında TTK m. 36/1'in uygulanmayacağı hususlardan oluşudur. İkincisi bir konunun şirketin işletme konusuna girip girmediğinin belirlenmesi, analiz etmeyi ve yargılamayı gerektirir. Burada işletme konusunun ilan edilmiş olması mahkemenin taktiri konusunda yardımcı bir delildir. Tekinalp, Tek Kişi AO, p. 12-84.

[220] Karayalçın, TTK m. 36/3'den doğan kanun boşluğunun, üç yoldan biriyle doldurabileceğini belirtmiştir. Bunlar, hukuki görünüş teorisi, yalnız kamu sicillerini ilgilendiren TMK m. 7 ve hakkın kötüye kullanılmasını yasaklayan TMK m. 2/2. Yaşar Karayalçın, Türk Hukukunda Ticaret Siciline Tescilin Etkileri, **BATİDER**, Cilt No. 8, Sayı. 2, 1975, s. 1.

[221] Limited şirketlerde tescil ve ilan edilen şirket sözleşmesine, aşağıda sayılanlar dışında, 36 ncı maddenin birinci fıkrası hükmü uygulanmaz:
a) Şirket sözleşmesinin tarihi.
b) Şirketin ticaret unvanı ve merkezi.
c) Esas noktaları belirtilmiş ve tanımlanmış şekilde şirketin işletme konusu; şirket sözleşmesinde bu konuda bir hüküm varsa, şirketin süresi.
d) Esas sermayenin itibarî değeri.
e) Gerçek kişi ortağın adı ve soyadı, yerleşim yeri, tüzel kişi ortakların unvanı, merkezleri ve her ortağın üstlendiği esas sermaye payları.
f) Ayni sermayenin konusu ve bu tür sermayenin karşılığında verilecek esas sermaye payları; bir aynın devralınması hâlinde ilgili sözleşmenin konusu, sözleşmenin karşı tarafı, şirketin borçlandığı karşı edim; özel menfaatlerin içerik ve değeri.
g) Öngörülmüş ise, intifa senetlerinin sayısı ve bunlara sağlanan hakların içeriği.
h) Müdürlerin ve şirketi temsile yetkili diğer kişilerin adları, soyadları veya unvanları ve yerleşim yerleri.
ı) Temsil yetkisinin kullanılma şekli.
i) Denetçinin yerleşim yeri, merkezi, varsa ticaret siciline tescil edilmiş şubesi
j) Şirket sözleşmesinde öngörülmüş bulunan imtiyaz, ek yükümlülük veya yan edim yükümlülükleri, esas sermaye payları ile ilgili önerilmeye muhatap olma, önalım, geri alım ve alım hakları.

Fakat, anonim şirketlere ilişkin düzenlemenin aksine, limited şirketlerde, işletme konusunun şirket sözleşmesinde belirtilmesi, sicilin olumlu etkisini doğurmaktadır. Çünkü, limited şirketlere ilişkin TTK m. 587/1 hükmünde işletme konusu, sicilin olumlu etki doğurduğu hususlar arasında sayılmıştır. Söz konusu bu hükme rağmen TTK m. 629/1'da yapılan atıf ile TTK m. 371/2'deki, "Şirket esas sözleşmesinin ilan edilmiş olması, bu hususun ispatı açısından, tek başına yeterli delil değildir." hükmünün limited şirketler bakımından da uygulanması gerekir. Kanaatimizce, TTK m. 587/1 hükmü kanun koyucunun dikkatsizliğinden kaynaklanmaktadır. Kanun sistemiyle bağdaşmayan ve dikkatsizlik ürünü olan bu hükmün, "esaslı noktaları belirlenmiş ve tanımlanmış bir şekilde şirketin işletme konusu" kısmının metinden çıkarılarak durumun düzeltilmesi gerektiği düşüncesindeyiz.

Kollektif ve komandit şirketler ele alındığında, anonim şirketlerdeki gibi sicilin olumlu etkisini sınırlandıran bir hükme rastlanılmamaktadır. Şirket sözleşmesinde bulunması gereken hususların ilan[222] ve tescil edilmesi ile üçüncü kişilerin bu kayıtları bildikleri kabul edilir[223]. Sonuç olarak, kollektif şirketle işlem yapacak üçüncü kişilerin şirketin işlemle bağlanmaması ihtimalini bertaraf edebilmesi için işlem yapmadan önce şirket sözleşmesindeki işletme konusunu incelemeleri ve işlemin temsilcinin temsil yetkisi kapsamında olup olmadığını incelemeleri gerekmektedir. Çünkü, işletme konusu dışındaki işlemleri bilmedikleri iddiası herhangi bir karşılık bulmayacaktır.

3.6.TİCARET UNVANININ İYİNİYETE ETKİSİ

Ticaret şirketlerinin hak ehliyetlerinin işletme konusu ile sınırlı olması (Ultra Vires İlkesi) ilkesi kaldırılmasına rağmen, Türk Ticaret Kanunu'nda anonim, limited ve kooperatif şirketlerin ticaret unvanlarının oluşturulmasına ilişkin hükümlerde bir

---

k) Şirket tarafından yapılacak olan ilanların şekli, türü ve şirket sözleşmesinde bu konuda bir hüküm bulunduğu takdirde, müdürlerin ortaklara ne şekilde bildirimde bulunacakları. (TTK m. 587)

[222] Tescil edilmiş bilginin ilanı gerekiyorsa sicilin olumlu etkisinin görülebilmesi için aynı zamanda ilan edilmiş olması gerekir. Ahmet Battal, Ticaret Sicilinin Müspet Fonksiyonunun ve Temsile İlişkin Sonuçlarının Dış Görünüş Teorisi Açısından İncelenmesi, **BATİDER**, 1997, Cilt No. 19, Sayı. 1, s. 87.

[223] Bkz. TTK m. 36, 215.

değişikliğe gidilmemiştir. Anonim ve Limited şirketlerin ticaret unvanlarının çekirdek kısmını hâlâ işletme konusu ve şirket ifadeleri oluşturmaktadır.

Türk ticaret kanununun ilgili maddeleri değerlendirildiğinde anonim ve limited şirketlerin esas/şirket sözleşmelerinin tescil ve ilanı, "konu" unsuru açısından sicilin olumlu etkisi yaratmazken, "ticaret unvanı" açısında bu etkiden bahsetmek mümkündür. Çünkü, kanunda TTK m. 36'nın uygulanacağı hususlar arasında "ticaret unvanı" da sayılmıştır[224]. YONGALIK[225]'a göre, şirketler, şirketle ilgili her türlü işlemi ticaret unvanı altında yaptıklarından dolayı, konu ticaret unvanları olduğu sürece üçüncü kişinin iyiniyeti ortadan kalkacak ve sonucun konu ticaret unvanları kullanmayan kollektif ve komandit şirketleri kapsamadığından ticaret şirketleri arasında bir farklılığa sebep olacaktır[226]. Yine ticaret unvanına iyiniyeti ortadan kaldırıcı bir etki tanınmasının ultra vires nedeniyle uzun ticaret unvanlarının seçme ve tescil ettirme uygulamalarının devam edeceğine ve buna bağlı olarak tescil edilen ticaret unvanları ile kullanılan ticaret unvanları arasında bir farklılık doğacağına dikkat çekmiştir[227].

Anonim ve limited şirketlerin ticaret unvanında işletme konusunun göstermek zorunda oluşu[228], ticaret unvanının esas sözleşmede belirtilmesi zorunlu unsurlardan oluşu[229] ve son olarak ticaret unvanına sicilin müsbet fonksiyonunu yüklemesi[230] karşısında hala üçüncü kişinin iyiniyetinden bahsetmek mümkün olacak

---

[224] Bkz. TTK m. 354.

[225] Yongalık, a.g.m., s. 86. Ultra vires ilkesinin kaldırılmasından sonra konu ticaret unvanının kullanılmasının anlamsızlığı konusunda bkz. Aynur Yongalık, Ticaret Unvanı Alanındaki Yeni Gelişmeler-Türk Hukuku Açısından bir Değerlendirme, **BATİDER**, 2002, Cilt No. 21, Sayı. 3. S. 5-30.

[226] Kanun koyucu bilerek veya sehven Anonim şirketlerde konu dışı işlemleri ve ticaret sicilinin üçüncü kişilere etkisini özel olarak düzenleyen TTK m. 371/2'ye benzer bir düzenlemeye yer vermediğinden, kolektif şirketlerde iyiniyet-kötüniyet ayrımı olmaksızın, borçlar hukukundaki yetkisiz temsil hükümleri çerçevesinde bir sonuca varılacaktır. Dolayısıyla kanaatimizce, kollektif ve komandit şirketler açısından ticaret unvanının iyi niyete etkisinin değerlendirilmesinde hukuki bir yarar yoktur.

[227] Tescil edilen ve kullanılan ticaret unvanları arasında paralelliğin sağlanması " hukuki görünüş ilkesi"nin gereğidir. Ayrıca bu paralelliğin zorunluluğunu 14.02.2014 tarihli Ticaret Unvanları Hakkındaki Tebliğ'den çıkarabilmekteyiz. İlgili Tebliğ'in 4. maddesinin 2. fıkrasına göre: "Ticaret unvanında yer alan ibareler, tacirin kimliği, işletmenin genişliği, önemi ve finansal durumu hakkında üçüncü kişilerde yanlış bir görüşün oluşmasına sebep olacak nitelikte ve gerçeğe aykırı olamaz. "

[228] Bkz. TTK m. 43.

[229] Bkz. TTK m. 399/2

[230] Bkz. TTK m. 354/1

mıdır? Kanaatimizce ticaret unvanının temel işlevi şirketin yönetim organının görev ve yetki sınırını belirlemek değil, şirketi/taciri tanıtma ve onu diğer tacirlerden ayırt etmektir[231] [232]. Bu nedenle, şirketlerin ticaret unvanında işletme konusunun zorunlu unsur olarak öngörülmüş olması, üçüncü kişilerin iyiniyetini ortadan kaldıracağı sonucuna götürmemelidir. Aksini kabul etmek TTK m.354/1 ve TTK m. 371/2 hükümlerini işlevsiz ve anlamsız hâle getirebilir[233]. Bu şekilde yorumlamak aynı zamanda "bir kanun hükmünün, başka bir kanun hükmünü uygulanamaz yahut amaçsız ve işlevsiz kılacak biçimde yorumlanamayacağı ilkesi[234]" nin de gereğidir.

Ticaret Unvanları Hakkındaki Tebliğin 4. maddesinin 5. fıkrasına[235] göre:"*Anonim ve limited şirketlerin ticaret unvanında işletme konularından en az birinin yer alması zorunludur*" . Söz konusu düzenleme uyarınca; anonim şirketin esas sözleşmelerinde ya da limited şirketlerin şirket sözleşmesinde sayılmış olan konuların tamamı ticaret unvanında sayılmamaktadır. Bu nedenle bir anonim veya limited şirketin ticaret unvanında yer verilmemiş, ancak esas/şirket sözleşmesinde sayılmış işletme konuları olabilir. Bu nedenle şirketle işlem yapan üçüncü kişinin ticaret unvanında yer almayan konunun şirketin işletme konusu içerisinde olabileceğini düşünmesi muhtemeldir[236]. Bu nedenle, kanaatimizce konu ticaret

[231] Benzer olarak bkz. Kırca/Şehirali Çelik/Manavgat, a.g.e., s. 642; Kırca, Birleşme, s. 72.;Uzunallı, a.g.e., s. 115.

[232] Anonim şirketin son bulması ve tasfiye sürecine girmesi durumunda ticaret siciline tasfiye haline girdiği tescil ve ilanı ile birlikte ticaret unvanına "tasfiye halinde " ibaresi eklenir. Bu halde organların tasfiye yetkileri tasfiye amacıyla sınırlı olmasına rağmen (TTK m. 532,533) TTK m. 539/2'a "Tasfiye memurlarının üçüncü kişilerle tasfiye amacı dışında yaptığı işlemler şirketi bağlar; meğer ki, üçüncü kişinin işlemin tasfiye amacının dışında olduğunu bildiği veya hâlin gereğinden bilmemesinin mümkün olamayacağı ispat edilsin. Tasfiyenin sadece tescil ve ilan edilmesi, bu hususun ispatı için yeterli delil değildir." Kırca, Birleşme, s. 72, dp. 8.

[233]Uzunallı, a.g.e., s. 115.; Kırca, Birleşme, s 72.

[234] Kırca, a.g.m., s. 72('den naklen)

[235] RG. 14.02.2014, Sayı, 28913.

[236] Aynı sonuca Mülga Anonim ve Limited Şirketlerin Kuruluş ve Anasözleşme Değişikliği İşletmelerine İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğ (İç Ticaret 2003/3) m. 3,A,a,dd,f.2 hükmü gereğince de varmak mümkündür. İlgili Tebliğe göre "Ana sözleşmeye şirketin gerçekten faaliyet göstereceği en azından sektör bazında belli bir konu yazılmalıdır. Her konuyu kapsayacak tarzda bir ana sözleşme düzenlenmemelidir. Şirketin ana sözleşmesine yazılabilecek amaç ve konular ticaret unvanında gösterilen konu ile sınırlıdır" . Her ne kadar bu hükmün son cümlesi ticaret unvanındaki işletme konusunun üçüncü kişilerin iyi niyetini ortadan kaldırıcı bir etkiye sahip olacağına ilişkin görüşlerin dayanağı olsa da bu hüküm normlar hiyerarşisine aykırılık teşkil ettiği ve hukuki dayanaktan yoksun olduğu için eleştirilmiştir.

unvanlarının sicilin olumlu etkisine tabi olması üçüncü kişinin iyiniyetini ortadan kaldırmak için yeterli değildir[237].

Son olarak işlemin ticaret unvanında yer olan işletme konusuna uygunluğuna ilişkin yorum rizikosu üçüncü kişiye bırakılması yerinde değildir. İşlemin ticaret unvanında yer alan işletme konusuna uygunluğuna ilişkin şüphe üçüncü kişi aleyhine sonuçlanmamalıdır. İşlemin işletme konusuna girip girmediği hususu kapsamlı bir değerlendirmeyi gerektirmektedir. Bu nedenle böyle bir durumda, ancak işlemin işletme konusuyla açıkça uyumlu olmaması durumunda üçüncü kişinin korunmaya değer olmadığını savunmak gerekir.

3.7. FESİH DAVASI

TTK'da ultra vires ilkesinin izlerine rastlayabileceğimiz diğer bir hüküm Gümrük Ticaret Bakanlığı'nın fesih davası açmasına ilişkin hükümdür. TTK m. 210/3'e göre[238], kamu düzenine veya işletme konusuna aykırı işlemlerde veya bu yönde hazırlıklarda ya da muvazaalı iş ve faaliyetlerde bulunduğu belirlenen ticaret şirketleri hakkında Gümrük Ticaret Bakanlığı(GTB) işlemin öğrenilmesinden itibaren bir yıl içerisinde fesih davası açabilmektedir[239] [240]. TTK m. 210 gerekçesinde işletme konusuna aykırılık sebebiyle fesih davası açılmasıyla ilgili olarak "*işletme konusuna aykırı işlemlerde fesih davasının sermaye şirketlerinde korunmuş olması önemli ve etkili aykırılıklarda boşluk yaratmamak görüşünden kaynaklanmaktadır*." açıklamasına yer verilmiştir. Tasarı'nın 210. maddesinin 3. fıkrası Alt Komisyon tarafından şahıs şirketlerini de içine alacak şekilde değiştirilerek düzenlenmiştir[241].

---

[237] Yıldız, Ultra Vires İlkesinin Kaldırılması, a.g.m, s. 126, dp., 44.

[238] Geniş bilgi için bkz. Murat Alışkan, **Türk Ticaret Kanunu'na göre Sanayi ve Ticaret Bakanlığının Anonim Şirketleri Denetlemesi ve İlgili Fesih Davaları**, İstanbul 2007, s.202 vd.

[239] Bu hükmün kaynağı ETK m. 274/2 hükmüdür. ETK m. 274/2'e göre kanuna ve esas sözleşme hükümlerine veya kamu düzenine aykırı işlemler ve faaliyetlerde ulunduğu anlaşılan şirketler aleyhine özel hükümlerdeki hükümler saklı kalmak kaydıyla Sanayi ve Ticaret Bakanlığınca fesih davası açılabilir.

[240] Söz konusu düzenleme Amerkan hukukunda şirketlerin işletme konusu dışında yaptıkları işlemler nedeniyle başsavcının (attorney general) ortaklığın feshini talep etmesi ile benzerlik göstermektedir. Alper, a.g.e. s. 58.

[241] Uzunallı, a.g.e., s. 148. Bu değişikliğe ilişkin gerekçeler Adalet Alt Komisyon Raporunda şu şekilde belirtilmiştir: " İşlemlerin denetlenmesine ilişkin Tüzüğün uygulama alanının tüm ticaret şirketlerini kapsayacak şekilde genişletilmesinin daha uygun olacağı, basitleştirilmiş şekilleri ile de olsa Türk Muhasebe Standartlarının uygulanmasına ilişkin yeni ve reform niteliğindeki sistemin de bunu ayrıca gerekli kıldığı düşünülerek birinci fıkranın ikinci cümlesi " Ticaret şirketlerinin " olarak değiştirilmiştir."

Dolayısıyla, GTB, hem şahıs şirketlerine karşı hem de sermaye şirketlerine karşı söz konusu fesih davasını açabilir[242]. Ayrıca Komisyonda ilgili maddenin 3. fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "Devamlı sayılacak şekilde" ifadesi madde metninden çıkarıldığı da vurgulanmıştır[243]. Ancak kanaatimizce bu ifadenin kanun metninden çıkarılması yerinde olmamıştır. Çünkü, bir şirketin temsilcilerinin münferit bir veya birkaç işletme konusu dışında işlem yapması durumunda dahi Bakanlığın fesih davası açması mümkündür. Ayrıca hükmün kapsamına hazırlık faaliyetleri de dahil edilmiştir. Kanaatimizce konu dışı işlemlerde ultra vires ilkesinin terk edilmesi sebebiyle şirketler işletme konusu dışındaki işlemlerle bağlı olduğundan üçüncü kişileri korumak için ayrıca böyle bir düzenlemeye gidilmesi yerinde olmamıştır. Şirketler hukukunda fesih son çare olması sebebiyle hükmün bu amaca uygun yorumlanması ve devamlılık göstermeyen durumlarda fesih davasından kaçınılması gerekir. Ancak bu hususa ilişkin en iyi çalışma "devamlı sayılabilecek şekilde" ibaresinin tekrar kanuna alınması ile yapılabilir.

Bakanlığın fesih davası açma hakkı, TTK m. 210 ile Bakanlığa tanınmış denetim yetkisinin gereğidir[244]. Bakanlıkça yapılacak denetimin amacı Ticaret Şirketlerinin Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nca Denetlenmesi Hakkında Yönetmeliğin 4. maddesinde belirtilmiştir. Yönetmeliğin ilgili maddesine göre[245]: "*Bakanlıkça yapılacak denetimin amacı; ticaret şirketlerinin Kanuna ve Kanuna dayanılarak çıkarılan düzenleyici işlemlere uygun işlem yapmalarını sağlamaktır. Bu amaç doğrultusunda, Bakanlıkça ticaret şirketlerinin kuruluşundan sona ermesine kadar gerçekleşen tüm işlemlerinin Kanuna ve Kanuna dayanılarak çıkarılan düzenleyici işlemlere uygunluğu denetlenir, uygunsuzlukların giderilmesi için rehberlik edilir, cezai sorumluluğu tespit edilenler yetkili makamlara, hukuki*

[242] Alper, a.g.e., s. 154.

[243] Değişikliğe ilişkin gerekçe Adalet Alt Komisyon Raporunda şu şekilde belirtilmiştir: " ... Maddenin dördüncü fıkrasının birinci cümlesinin başında " Devamlı sayılabilecek şekilde " ibaresi, hükmün alanını daralttığı ve uygulamada güçlükler doğuracağı gerekçesiyle, Tasarıdan çıkarılmıştır. Aynı gerekçe ile " sermaye şirketleri " ibaresi "şirketler" e çevrilmiştir. Ayrıca deneyimlerden hareketle kamu düzenine veya işletme konusuna aykırı işlemler için hazırlık yapılması ile muvazaalı faaliyetler de hükmün kapsamına alınmıştır. "Muvaazalı faaliyetler" terimi muvazaalı işlemleri de kapsadığı için tercih edilmiştir .

[244] Ayrıca belirtmek gerekir ki TTK m. 210/3'e göre fesih davasında davacı sadece Gümrük Ticaret Bakanlığıdır. Ancak, ticaret sicil müdürü, pay sahipleri, alacaklılar Bakanlığa durumu bildirip Bakanlığın bilgi sahibi olmasını sağlayabilirler. Ticaret Şirketlerinin Gümrük ve Ticaret Bakanlığınca Denetlenmesi Hakkında Yönetmelik m. 8. (RG. T. 28.8.2012, S. 28395).

[245] RG. T. 28.8.2012, S. 28395.

sorumluluğu tespit edilenler de genel kurul gündemine alınıp görüşülmek üzere şirketin yönetim organına bildirilir ve uygulamada ortaya çıkan aksaklıkların giderilmesine yönelik tedbirler alınır" .[246]

Dotrinde fesih davasının "tüzel kişilerin ilkeli kişiliği ilkesi" [247] ile bağdaştığı savunulmuştur[248]. Bu bağlamda, ticaret şirketlerinin işletme konuları dışındaki faaliyetleri karşısında, Gümrük Ticaret Bakanlığı'nın fesih davası açma yetkisine haiz olması tüzel kişiliğin ilkeli kişiliği ile bağdaştırılmıştır. Çünkü, bu ilke kapsamında tüzel kişiler kuruluş sözleşmelerine uygun olarak faaliyet göstermelidir.

Kanaatimizce, ticaret ortaklarının işletme konusu dışında yaptığı işlemler sebebiyle Gümrük Ticaret Bakanlığına fesih davası açma yetkisi tanınması ölçülü bir yaptırım olmamıştır. Böyle bir yaptırım ancak ultra vires ilkesinin şirketin hak ehliyeti ile ilişkili olması durumunda kabul edilebilir. Ultra vires ilkesinin hak ehliyeti ile ilişkili olması için hukukun şirketin ultra vires işlemlerini geçersizlik yaptırımına tabi tutması ve ticaret şirketlerinin kuruluş ve işlemlerinde sıkı bir izin sisteminin uygulanması gerekir. İzin sisteminin benimsenmesindeki gaye şirketler üzerinde kontrolü sağlamak ve şirketlerin faaliyet alanlarını şirketin işletme konusu ile sınırlandırmaktır[249]. Ancak hukukumuza bakıldığında şirketlerin kuruluşu bakımından tescil sistemi öngörülmüştür.[250] Dolayısıyla, ticaret şirketlerin faaliyetleri devletin sıkı denetim ve kontrolü altında değildir. Ayrıca, şirketlerin işletme konusu dışındaki faaliyetleri nedeniyle Gümrük Ticaret Bakanlığı'na fesih davası açma yetkisi tanınması ultra vires ilkesine yüklenen anlamla da çelişmektedir. Çünkü Türk hukukunda ultra vires ilkesi kaldırılarak ticaret şirketlerinin hak ehliyetine sınırlandırma getirilmekten vazgeçilmiştir. Yine, bir şirketin münhasıran

---

[246] İlgili Yönetmeliğin 9. maddesinin 3. fıkrasına göre, "Ticaret şirketlerinin, kamu düzenine veya işletme konusuna aykırı işlemlerde ve bu yönde hazırlıklarda ya da muvazaalı iş ve faaliyetlerde bulunduğunun Bakanlık denetim elemanlarınca tespit edilmesi halinde Bakanlıkça fesih davası açılabilmesi için inceleme raporu düzenlenir."

[247] Ilkeli kişiliği iki anlama gelecek şekilde kullanılmıştır. Ilki tüzel kişilik kazanılması evresinde kuralların varlığına işaret etmektedir. Ikincisi ise, bir işlem gerçekleşmeden önce o işlemin nasıl gerçekleştirileceğinin belirlenmesidir. Ilkeli kişi şu şekilde tanımlanmıştır: "Varlık amacı ve tüm işlem ve eylemlerini önceden belirlenmiş kurallara sadık kalarak gerçekleştirmeyi ilke edinen kişi" (Metin İkizler, **Tüzel Kişilerin İlkeli Kişiliği, Bu Uğurda Ana Statünün Anlamı ve İşlevi**, Yetkin Yayınları, Ankara 2012, s. 44.

[248] İkizler, a.g.e., s. 382.

[249] Alper, a.g.e., s. 59.

[250] Anonim şirketler için bkz. TTK m. 355/1.

işletme konusuna aykırı işlem ve faaliyetleri sebebiyle söz konusu ortaklığın feshi gibi bir yaptırımla karşılaşması şirketlerin sürekliliğini de zedeler[251]. Bu nedenle kanaatimizce, GTB'ye fesih davası açma yetkisi münhasıran şirketlerin tipi belirleyen gayesini aşan faaliyetleri için verilmelidir. Zaten kanun koyucu her tüzel kişinin kuruluşunu ve nihai gayesini belirtmiş ve tüzel kişiliğin belirlenmesinde numerus clausus ilkesini benimsemiştir. O halde, kanun koyucu tarafından belirlenmeyen bir amaç için faaliyet gösteren şirket ortaklarının faaliyetleri tüzel kişiliğin tipi belirleyen amacından uzaklaşıyorsa GTB'nin fesih yetkisi kabul edilmelidir.

Sonuç olarak ticaret şirketlerinin münhasıran işletme konuları dışında işlem yapmaları halinde fesih davası ile karşı karşıya kalmamaları için fesih davası açma hakkına ilişin hükmün TTK'dan çıkarılması ve fesih davası açma hakkı sadece tipi belirleyen amaca aykırılık halinde söz konusu olması daha yerinde bir uygulama olacaktır. En azından şirketin işletme konusuna aykırılıkların sürekli olması durumunda, başka bir deyişle kuruluş sözleşmesinde yer alan işletme konusu dışında farklı bir işletme konusunu üzerinde sürekli olarak faaliyette bulunulması durumunda GTB tarafından fesih davası açılmalıdır.

3.8.TURK HUKUKUNDA ULTRA VİRES İLKESİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLER.

Ticaret şirketlerinin ehliyetlerini işletme konusu ile sınırlandıran ultra vires ilkesine ilişkin doktrinde farklı görüşler bulunmaktadır. Ultra vires ilkesini eleştiren görüşler çoğunlukta olmakla birlikte ultra vires ilkesini savunan yazarlar da bulunmaktadır. Bu başlık altında ultra vires ilkesini savunan ve eleştiren görüşler ve gerekçeler ele alınacaktır.

3.8.1.Ultra Vires İlkesini Savunan Görüşler

Ultra vires ilkesini savunan birtakım yazarlar, şirket ehliyetlerinin işletme konusu çevresiyle sınırlandırılmasını yerinde bulmuştur[252]. Bazı yazarlar da, ultra vires ilkesinin yerindeliğini şirketler bakımından ayrı ayrı değerlendirip sermaye

[251] Alper, a.g.e., s. 155.
[252] Hayri Domaniç, **Anonim Şirketler**, Eğitim Yayınları, İstanbul 1978, s. 114 vd.

şirketlerinin yapısıyla bağdaştırmaktadır; ancak şahıs şirketleri açısından da uygulanmayacağını belirtmektedir[253].

3.8.1.1.Tüm Şirket Türleri İçin İleri Sürülen Ortak Görüşler

Tüm şirket türleri açısından ultra vires ile korunması hedeflenen menfaat grubu, şirket ortakları kabul edilmektedir. Bu görüşü savunan yazarlara göre, şirketin uzman olmadığı bir alanda faaliyette bulunması durumunda kazanç elde etmeme ihtimali söz konusudur. Bu nedenle şirketin işletme konusu dışında işlem yapılması durumunda şirket sermayesi ve ortak menfaatleri tehlikeye atılabileceği düşünülmüştür. Bu görüşe göre ultra vires ilkesi, şirket ortaklarının şirkete getirdikleri sermayenin nereye ve hangi işlere harcandığını öğrenmelerine olanak tanıdığı ve şirket sözleşmesinde belirtilmeyen konularda işlem yapılmayacağını güvence altına aldığı için şirket ortaklarını korumaktadır. Ayrıca, şirketle işletme konusu dışında işlem yapan üçüncü kişilerin iyiniyeti korunmadığından dolayı da şirket ortaklarının menfaati korunmuştur[254]. Ancak belirtmek gerekir ki pay sahipleri uygulamada yeterince korunmamıştır. Çünkü, genel ve soyut ifadeler yer alan esas sözleşmeler hazırlanıp bu sözleşmelerde şirketin fiilen faaliyette bulunduğu işletme konuları dışında farklı işletme konularına da yer verilmiştir. Bu şekilde şirket, pay sahiplerinin öngöremeyeceği konularda dahi faaliyette bulunabilmekte, böylece şirketin sadece belirli alanda çalışacağı saiki pay ortaklarını korumamıştır[255].

Ayrıca, pay sahiplerinin pek çoğu için öncelikli olarak önem arz eden husus işlemin şirketin işletme konusu içinde olup olmadığı değil, bu işlemin şirkete kazanç ve kendilerine kâr payı sağlayıp sağlamayacağıdır. Bu nedenle şirkete ortak olmak isteyenler için şirketin işletme konusundan çok mali durumlarına işaret eden raporlar önem arz etmektedir[256].

Ultra vires ilkesinin kabul edilmesinin yaralı olacağını savunan yazarların diğer bir gerekçesi şirket alacaklılarını korumaktır[257]. Bu ilke, alacaklıların alacağını

---

[253] Oğuz İmregün, Türk Ticaret Kanunu'na Göre Ticaret Şirketlerinin Ehliyeti ve Temsili**, II. Banka ve Ticaret Hukuku Haftası**, Ankara 1962, s. 278,279.
[254] Halil Arslanlı, **Kollektif ve Komandit Şirketler**, İstanbul 1960, s.82.
[255] Yıldız, Tasarı, s. 327.
[256] Yıldız, Tasarı, s. 327.
[257] Ansay, a.g.m., s. 82.

garanti eden şirket sermayesinin şirketin yetkisi olmayan alanlarda harcanmayacağını güvence altına alarak korumaktadır. Bu görüşe göre şirketle işlem yapacak veya kredi verecek kişiler şirketin konusunu ve çalışma alanını inceleyip şirketin devamlı olarak bu alanda faaliyet göstereceğine inanarak kredi vermektedirler. Bu şekilde şirketin uzman olmadığı bir alanda faaliyette bulunarak şirketin malvarlığının tehlikeye konulması önlenmiş olacak ve buna bağlı olarak şirketle işlem yapan veya şirkete kredi veren alacaklıların çıkarları korunmuş olacaktır[258].

Ancak kanaatimizce, ultra vires ilkesinin şirketin alacaklıları açısından fiilen bir yararı bulunmamaktadır. Çünkü şirketle işlem yapan kişiler veya şirkete kredi veren kişiler her ne kadar şirketin esas sözleşmesini inceleyerek işlem yapsalar da daha sonra bu sözleşmelerin değiştirilmesini engelleyememektedirler. Ayrıca şirketin esas sözleşmesinde şirketin faaliyet göstereceği alanlar olarak birbiriyle bağlantılı olmayan birçok konuya yer verilmiş olabilir. Örneğin, gıda üzerine faaliyette bulunan bir şirkete kredi veren kişinin bu şirketin tekstil alanında faaliyet gösterdiğini fark etmesi durumunda alacağını teminat altına alma olanağı bulunmamaktadır. Şirket alacaklıları için asıl belirleyici kıstas şirketin mali durumudur. Eğer şirketin işletme konusu dışında faaliyette bulunmaması önem arz ediyorsa bunu aralarında bir sözleşme ile sağlayabilirler.

3.8.1.2. Sermaye Şirketleri Açısından Değerlendirme

Ultra vires ilkesinin özellikle sermaye şirketleri bakımından uygulanması gerektiğini savunan bir görüş bulunmaktadır. Bu görüşün temelinde şahıs şirketleri ile sermaye şirketlerinin kuruluş ve ana sözleşme değişikliği aşamalarında farklı usullerin uygulanması yatmaktadır.

Şahıs şirketleri bakımından ultra vires ilkesinin uygulanmasının yerinde olmadığını savunan görüşün gerekçesi, şahıs şirketlerinin kuruluş ve ana sözleşme değişikliği aşamalarında herhangi bir makamın iznine ihtiyaç duymaması ve dolayısıyla izin sistemi değil tescil sisteminin geçerli olmasıdır. Gerçekten de TTK'nın kabul edildiği tarihten itibaren tecsil sistemi benimsenmiş, herhangi bir

[258] Ansay,a.g.m., s. 82. Yıldız, Tasarı, s. 328

resmi makamın iznine gerek olmaksızın sadece esas sözleşmenin ticaret siciline tesciliyle kurulabilmişlerdir.

Doktrinde, ultra vires ilkesinin, şirketin kuruluş anını esas alan sınıflandırmaya göre izin sistemine[259] dayandığı savunulmaktadır. Bu ilke ile şirketlerin kuruluşu denetim altında tutulup ehliyetleri sınırlandırılmaktadır. Kuruluştan sonraki aşamada da esas sözleşme değişikliği izne tabi tutulmakta ve böylece şirketlerin devlet üzerindeki kontrolü kuruluştan sonra da devam etmektedir[260].

Hukukumuzda 1995'te 559 sayılı KHK ve 2003'de 4884 sayılı Kanun'la yapılan değişikliklerden önce, sermaye şirketlerinin kuruluşu bakımından izin sisteminin varlığı savunuluyordu[261]. Kuruluş ve esas sözleşme değişikliği aşamasında izin sistemine tabi olan sermaye şirketleri bakımından ultra vires ilkesinin benimsenmesi de yerinde bir uygulamaydı. 1995'te 559 sayılı KHK ve 2003'te 4884 sayılı Kanun'la[262] şirketler hukukumuzda tescil sisteminin benimsendiği hususu açıklık kazanmıştır. Bu şekilde, ultra vires sınırlandırılmasının yerinde olmadığına ilişkin eleştiriler artmıştır.

Sonuç olarak, günümüz hukukunda şirketlerin kuruluşunda ve esas sözleşme değişikliklerinde mahkeme veya bir Bakanlığın iznine gerek duyulmamaktadır, sadece emredici hukuk kurallarına uygunluk denetlenmektedir. İzin sistemini benimsemiş hukuk sistemlerine daha uygun olan ultra vires ilkesi, hukukumuzla bağdaşmamaktadır.

---

[259] Kuruluş anını esas alan sınıflandırmaya göre; tescil sistemi, izin sistemi ya da serbest kuruluş sistemi söz konusudur. Bunlardan izin sistemine göre; devlet, tüzel kişilerin faaliyette bulunup bulunmama konusunda taktir yetkisine sahiptir ve bu toplulukların tüzel kişilik kazanması devletin iznine bağlıdır. Genellikle ultra vires ilkesini benimsemiş hukuk sistemlerinde şirketlerin kuruluşları denetim altında tutulmaktadır. Oğuz İmregün**, Kollektif, Komandit ve Sermayesi Paylara Bölünmüş Komandit Ortaklıklar**, İstanbul 1989, s. 24, dp. 34. Yıldız, AT, s. 192-200. Yıldız, Tasarı, s. 323, 324, dp. 10.

[260] İmregün**, Kollektif Ortaklıklar**, s. 24, dp. 34. ; Arslanlı, Devletçilik, s. 61

[261] İmregün, **Anonim Ortaklıklar**, İstanbul 1989, s. 12.

[262] 4884 sayılı Türk Ticaret Kanunu, Vergi Usul Kanunu, Damga Vergisi Kanunu, İş Kanunu ve Sosyal Sigortalar Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, m. 2-5 (RG. 17.06.2003, S. 25141)

3.8.2.Ultra Vires İlkesinin Kaldırılmasını Savunan Görüşler

6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 137. maddesinde şirketlerin işletme konusu çevresi dışında işlem yapamaması şeklinde vücut bulan ultra vires ilkesi günümüzde uygulanabilirliğini yitirmesi ve yürürlükten kaldırılmasının gerekliliği savunun görüşlerin ağırlık kazanmasıyla 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na alınmamıştır. Bu başlık altında ultra vires ilkesinin kaldırılmasının gerekçelerine değinilecektir.

3.8.2.1.Hukukumuzda Tescil Sisteminin Benimsenmesi

Şirketlerin ehliyetlerinin sınırsız olup olmadığı hususu, şirket sözleşmesinde şirketin ehliyetine ilişkin yer alan hususların şirket dışında bir başka makamın iznine gerek olmaksızın değiştirilip değiştirilmediği ile ilgili bir husustur. Bu nedenle şirketlerin ehliyetini sınırlandıran ultra vires ilkesi, izin sistemini benimsemiş hukuk sistemleri ile bağdaşmaktadır. Bunu destekler şekilde 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 137. maddesinin gerekçesinde Türk Ticaret Kanunu'nda izin sisteminin benimsendiği ve bu gerekçeyle ultra vires ilkesinin benimsendiği ifade edilmiştir[263].

6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'na bakıldığında sermaye şirketleri bakımından başlangıçta izin sistemine yönelik düzenlemeler olduğu görülmektedir. Ancak belirtmek gerekir ki, bu tasarı henüz kanunlaşmadan önce anonim şirketlerin kuruluş aşamasına ilişkin şöyle bir fıkraya yer verilmiştir: "*İktisadi ve Ticaret Vekaleti esas mukavelelerin kanunun müfessir hükümlerinden ayrıldığını ileri sürerek izninden imtina edemez*" [264]. Bu düzenleme ile doktrinde, sermaye şirketlerinin kuruluşu bakımından tescil sisteminin benimsendiğine ilişkin görüşler artmıştır. Ancak kesin olarak tescil sistemine geçiş 1995'te 559 sayılı KHK ile 6762 sayılı TTK'da yapılan birtakım değişikliklerle gerçekleşmiştir.

559 sayılı KHK ile yürürlükten kaldırılan TTK m. 299'a göre, sermaye şirketlerinin kuruluşu ve esas sözleşme değişikliği aşamasında, önce Bakanlık'ın izni ve sonrasında mahkemenin onayı gerekmekteydi. Bu kanun maddesinin yürürlükte

[263] 1957 tarihli Türk Ticaret Kanunu Gerekçesi, **TBMM Zabıt Ceridesi** 1956, Cilt No. 13, Sayı. 198, V.24, s. 28.
[264] Bkz. 6762 sayılı TTK, m. 280

olduğu dönemde doktrinde bazı yazarlarca sermaye şirketlerinin kuruluşunda sırasıyla Bakanlık, mahkeme ve sicil memurluğunun inceleme yapması işbölümü olarak yorumlanmıştır[265]. Bu görüşe şirketin emredici hükümlere uygun olarak kuruluş aşmasını gerçekleştirip gerçekleştirmediği mahkeme ve sicil memuru gerçekleştirmektedir. Ancak bakanlığın incelemesi, ekonomik inceleme olarak yorumlanmıştır. Yani bakanlık bu inceleme ile sözleşme hükümlerini ülkenin ekonomik düzenine uygunluğunu değerlendirmeli ve inceleme sonucunda esas sözleşmenin bu menfaatlere uygun şekilde değiştirilmesi isteyebilmelidir. Bu yaklaşım ile de sermaye şirketlerinin izin sistemine tabi olduğu ve ultra vires ilkesin de izin sistemine tabi olan sermaye şirketleri ile bağdaştığı savunulmuştur.[266]

Ancak, bu görüşün aksine, TTK n. 299'un yürürlükte olduğu dönemde dahi, doktrinde bazı yazarlarca bakanlığın, sadece emredici hükümlere uygunluk açısından inceleme yetkisi olduğu ve ekonomik değerlendirme yetkisi olmadığı savunulmuştur[267]. Yani Bakanlık, emredici hükümlere uygunluk sağlandığı takdirde izin vermek zorundaydı. Nitekim, bakanlığın o dönemdeki uygulaması o yöndeydi.

559 sayılı KHK ile anonim şirketlerin kuruluşunda ve esas sözleşme değişikliklerinde mahkemenin onay şartını öngören TTK m. 299 hükmü kaldırılarak[268] mahkemenin ekonomik açıdan inceleme yapacağı şeklindeki görüş de önemini yitirmiştir. Bu şekilde, bakanlığın emredici hükümlere uygunluk yönünden inceleme yapabileceği hususu açıklığa kavuşunca şirketlerin kuruluşu açısından tescil sisteminin benimsendiği hususu doktrinde hakim görüş tarafından savunulmuştur[269].

[265] İmregün, Anonim, s. 13, 54.
[266] Yıldız, Tasarı, s 330, 331; Serder, a.g.e., s. 95.
[267] Hayri Domaniç, a.g.e., s. 190-191.
[268] Türk Ticaret Kanununun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname, RG. 27.06.1995, S. 22326.
[269] Ergün Özsunay, **Medeni Hukukumuzda Tüzel Kişiler**, İstanbul 1969, s.63.; İmregün, Anonim, s. 25, 151.

2003 yılında TTK m. 273'ü değiştiren 4884 sayılı Kanun'la[270] belirli alanlarda faaliyet gösterenler[271] dışında kalan anonim şirketlerin kuruluş ve ana sözleşme değişikliğinde GTB'nin izni kaldırılmıştır.

Günümüzde TTK'da düzenlenen ticaret şirketlerinde kuruluş ve esas sözleşme değişikliği bakımından tescil sistemi geçerlidir. Bu sebeple ultra vires ilkesini kabul eden TTK 137'nin gerekçesinde izin sisteminin benimsenmesi ve izin sisteminin de bu ilkeyi korumak için kabul edildiği hususu geçerliliğini yitirmiştir. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu yukarıda yapılan eleştiriler kapsamında düzenlenerek şirketlerin ehliyeti işletme konusu ile sınırlandırılmamış olup gerekçesinde açıkça ultra vires ilkesinin kaldırıldığı ifade edilmiştir.

3.8.2.2.Şirket Ortaklarının ve Alacaklılarının Yeterince Korumaması

Ultra vires ilkesinin benimsenerek korunması hedeflenen öncelikli grup pay sahipleridir. Bu fikirde olan yazarlar şirketin uzman olmadığı bir alanda faaliyet göstermesinin sermayenin muhafaza edilmesi açısından tehlike arz ettiğini düşünmektedirler. Çünkü şirkete ortak olmak isteyenler şirketin esas sözleşmesini incelemekte ve yatırım yapıp yapmayacağına bu inceleme ile karar vermektedir. Ayrıca, şirketin işletme konusu dışında işlem yapılması durumunda iyiniyetli üçüncü kişilerin şirkete başvurmaları engellenmiş olmasının da pay sahiplerinin korunmasını sağlayacağı düşünülmüştür[272].

Ultra vires ilkesini savunan görüşlerin karşısında bu ilkenin kaldırılmasını savunan yazarların gerekçelerinin başında, savunulanın aksine bu ilkenin ortakları

---

[270] 4884 sayılı Türk Ticaret Kanunu, Vergi Usul Kanunu, Damga Vergisi Kanunu, İş Kanunu ve Sosyal Sigortalar Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkındaki Kanun, m. 2-5 (RG. 17.06.2003, S. 25141)

[271] TTK m. 210, 333, 453 ve 6103 sayılı (Yürürlük) Kanunu'nun 20. Maddesi uyarınca GTB tarafından yürürlüğe konulan Tebliğ'e (Anonim ve Limited Şirketlerin Asgari Sermayelerini Yeni Asgari Tutarlara Yükseltmelerine ve Kuruluş ve Esas Sözleşme Değişikliği İzne Tabi Anonim Şirketlerin Belirlenmesine İlişkin Tebliğ , RG. T. 15.11.2012, S. 28468) göre bankalar, finansal kiralama şirketleri, faktoring şirketleri,tüketici finansmanı ve kart hizmetleri şirketleri, sigorta şirketleri, holdingler, varlık yönetim şirketleri, umumi mağazacılıkla uğraşan şirketleri, döviz büfesi işleten şirketler, tarım ürünleri lisanslı depoculuk şirketleri, ürün ihtisas borsası şirketleri, bağımsız denetim şirketleri, teknoloji geliştirme bölgesi yönetici şirketleri, gözetim şirketleri, Sermaye Piyasası Kanununa tabi şirketler ile serbest bölge kurucusu ve işleticisi şirketlerin kuruluşlarını ve ana sözleşme değişiklikleri Gümrük Ticaret Bakanlığı'nın iznine bağlıdır. Bahtiyar, a.g.e., s. 134.

[272] Arslanlı, Kollektif Şirket, s. 82.

yeterince korumadığı hususu yer almaktadır. Uygulamada, şirket esas sözleşmelerinde konu kısmının oldukça geniş ve soyut ifadelerle düzenlendiği görülmektedir. Bu şekilde fiilen uygulamada bulunmadıkları konular dışında birçok konuya yer verilmiştir. Bu şekilde şirket ortakların öngöremeyeceği birçok konuda şirket faaliyette bulunabilmekte ve belirli bir alanda faaliyette bulunacağı amacı ile hareket eden pay sahipleri korunmamış olacaktır[273]. Zaten, şirkete ortak olmak isteyenlerin pek çoğu, şirketin işletme konusundan ziyade şirketin mali durumu kendilerine kar payı sağlayıp sağlamadığı ile ilgilenmektedirler. Bu nedenle ultra vires ilkesinin pay sahiplerinin menfaatini koruduğu iddiası yersizdir.

Ultra vires ilkesi şirket ortaklarını koruyamadığı gibi şirket alacaklılarını koruyamamaktadır. Ultra vires ilkesinin uygulanması gerektiğini savunan görüşe göre, şirketle işlem yapacak kişiler şirketin konusuna ve çalışma alanlarını inceleyerek karar vermekte ve şirketin devamlı olarak esas sözleşmede belirtilen alanlarda faaliyette bulunacağına güvenerek kredi vermektedir. Ultra vires ilkesi ile de şirketin uzman olmadığı bir alanda faaliyette bulunması engellenerek şirketle işlem yapan alacaklıların menfaati korunmuş olacaktır[274]. Ancak ultra vires ilkesinin yürürlükten kaldırılmasını savunan görüşe göre, söz konusu sınırlandırma iddia edildiğinin aksine şirket alacaklılarına fiilen bir yarar sağlaması mümkün değildir. Çünkü şirket alacaklıları şirketle işlem yapmadan önce şirket ana sözleşmesini inceleyip kararlarını bu doğrultuda vermiş olsa da işlem yapıldıktan sonra veya henüz alacaklarını tahsil etmeden önce şirket ana sözleşmesini değiştirirse, alacaklıların herhangi bir müdahale hakkı bulunmamaktadır. Bu şekilde ultra vires ilkesinin alacaklılarına sağlayacağı koruma da ortadan kalkmış olacaktır[275]. Yine şirket ortakları için belirtiğimiz şekilde alacaklılar bakımından önemli olan husus şirketin işletme konusu değil mali durumudur.

---

[273] Yıldız, Tasarı,, s. 327.

[274] Ansay, a.g.m., s. 82.

[275] Ingiltere'de de ultra vires ilkesinin şirket alacaklılarını korumadığı hususu vurgulanmıştır. Ultra vires ilkesinin alacaklıları korumadığı yönündeki görüşe göre; şirket ortakları ultra vires işlemlerin ifasını engellemek amacıyla injuction diye adlandırılan bir davayı açma yetkisine sahip olmasına rağmen şirket alacaklılarının böyle bir dava açma ve ultra vires işlemleri engelleme yetkisi bulunmamaktadır Griffin, a.g.m., s. 2.

3.8.2.3.Şirketle İşlem Yapan Üçüncü Kişileri Korumaması

Ultra vires ilkesinin kabul edilmesiyle şirket ortakları ile kamu düzeninin menfaatleri, üçüncü kişilerin menfaatinden üstün tutulmuştur. Bilindiği üzere, ultra vires ilkesinin benimsenmesiyle şirketlerin ehliyetleri işletme konusu ile sınırlandırılmakta ve ultra vires işlem üçüncü kişi iyiniyetli olsa dahi "yok" hükmünde kabul edilmiştir. Bu şekilde, üçüncü kişiler işlemin ifasını talep edememekte ve yetkisiz temsil hükümlerine dahi dayanamamaktadır. Ayrıca, şirketin esas sözleşmesinde soyut ve oldukça geniş ifadeler kullanılması, üçüncü kişilerin şirketin ehliyetini tayin etmesini güçlendirmiştir. Şirketin işletme konusuyla bağlantılı işlemler, şirketin işletme konusu kapsamında olsa da buna ilişkin ticari teamüllerin ve yargı kararlarının üçüncü kişilerce bilinmesini beklemek yerinde bir uygulama olmayacaktır[276].

Esas sözleşmenin soyut ve genişliği karşısından şirketin ehliyetinin kapsamını ve sınırlarını tam olarak saptayamayan üçüncü kişiler ultra vires işlemler nedeniyle mağdur olmasına rağmen şirketin işletme konusunu göz ardı ederek işlem yapan şirket yöneticileri korunmaktadır. Ancak kanaatimizce, korunması gereken kişiler, şirketin işletme konusu dışında olduğunu bile bile işlem yapan yöneticiler değil, şirketin esas sözleşmesinde yer alan konu kısmının soyut ve genel düzenlenmesi sebebiyle şirketin ehliyetinin sınırını tam olarak tayin edemeyen üçüncü kişi olmadır[277]. Yukarıda yapılan açıklamalar aşığında ultra vires ilkesi, üçüncü kişileri değil de yöneticileri koruduğu için eleştirilmiştir.

3.8.2.4. Ticari İşlem Güvenliğine Zarar Vermesi

Ticari hayatta, ticari işlem güvenliği ve çabukluk ticari hayatta önem taşıyan hususlar arasında yer almaktadır. Ancak ultra vires ilkesi yatırımları yavaşlatması ve ticari işlem güvenliğine zarar vermesi sebebiyle eleştirilmiştir[278]. Esas sözleşmelerde genel ve soyut ifadelerin kullanılması sebebiyle şirketlerin ehliyetlerinin kapsamını

[276]Soyut ve oldukça geniş işletme konuları hususunda uygulamada yaşanan güçlükler ve mahkeme kararları arasındaki çelişkiler konusunda bkz. Yıldız Hukuki İşlem ve Sözleşmeler, s. 55 vd.

[277] Ansay, a.g.m., s. 82.;Arslanlı, Kollektif Şirket, s. 82.

[278] İsmail Kırca, Bankacılık İşlemleri-Ticaret Şirketlerinde Temsil Yetkisinin Kapsamı ve Sınırlandırılması, Banka Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Bildiriler-Tartışmalar, Ankara 2007, s.277.

belirlemek oldukça zorlaşmıştır. Bu şekilde şirket ehliyetini tayin etmedeki zorluk, ticari yaşam içerisinde çabuk karar vermeleri gereken tacirleri her işlem için şirketin esas sözleşmesini incelemek ve yorumlamak zorunda bırakmakta ve yatırımların yavaşlamasına sebep olmaktadır[279].

Şirketler değişen piyasa koşullarına ayak uydurabilmek amaçlı önemli ölçüde esnekliğe ihtiyaç duyarlar. Kuruluş aşamasında şirketin işletme konusuna dahil olan bir husus piyasa koşullarındaki değişiklikler sonucunda ihtiyaç duyulmayan bir konu haline gelebilir. Benzer şekilde, kuruluş aşamasında esas sözleşmede belirtilmeyen ya da öngörülmeyen bir konu, belli bir süre sonra şirketin amacını gerçekleştirmek için zorunlu bir unsur halini alabilir[280].Sürekli gelişime gebe olan ticari hayatın gelişmelere uyum sağlaması ancak ultra vires ilkesinin kaldırılması ile mümkün olacağı için bu ilke eleştirilmiştir[281].

3.8.2.5.Serbest Piyasa Ekonomisin Benimsenmiş Olması

Ultra vires ilkesinin kaldırılmasının gerektiğini ileri süren görüşlerin dayandığı diğer bir nokta, bu ilkenin serbest piyasa ekonomik sistemini benimsemiş olan hukukumuzla bağdaşmamış olmasıdır[282].

Planlı ekonomiyi esas almış hukuk sistemlerinde, şirketler sadece kalkınma planlarında öngörülen belirli görevleri yerine getirmektedir. Şirketlerin kalkınma planlarında öngörülen görevler kapsamında faaliyetlerde bulunup bulunmadığı da ultra vires ile sağlanmaktadır. Bu denetimin düzgün bir şekilde yapılabilmesi için şirketlerin kuruluş ve ana sözleşme değişiklikleri bakımından izin sistemine tabi tutulması benimsenmiştir. Bu izin sistemi ile sadece ülke ekonomisinin ihtiyaç duyduğu alanlarda şirketlerin faaliyette bulunmasına izin verilmektedir. Yine, devletler ekonomik düzenin işleyişine uygun gördüğü ve tekelinde bulundurmadığı konularda şirketlerin faaliyette bulunmasına izin vermektedir. Bu sistemle devletlerin ekonomide etken rol oynaması sağlanmakta ve şirketlerin büyüyerek devlete rakip

[279] Arkan, a.g.e., s. 42. ;Arslanlı, Devletçilik, s. 19.
[280] Arslanlı, Devletçilik, s. 18-19.
[281] Yıldız, Tasarı, s. 329.
[282] Ünal Tekinalp, Ticaret Ortaklarının İşletme Konuları ile İlgili Olmayan Ornotaklıklara Katılıp Katılmayacakları Sorunu Üzerine Düşünceler, **İktisat Maliye Dergisi**, 1982, Cilt No. 28, Sayı. 10, s.425.; İmregün, Ehliyet, s. 280.

olmaları ve tekel oluşturmaları engellenmektedir. Bu şekilde kamu düzeni korunduğu gibi vatandaşların hakları da koruma altına alınmaktadır[283].

Planlı ekonomik sistemin arkasına sığınan ultra vires ilkesinin serbest piyasa ekonomisini benimsemiş hukuk sistemimizde yaşam bulması mümkün değildir. Hukukumuzda kalkınma planlarının sadece rehberlik ve caydırıcılık işlevleri bulunmaktadır. Hukuk sistemimizde serbest ekonomi sistemi gereğince ve Anayasa'daki[284] düzenlemeler ışığında, şirketler diledikleri alanlarda faaliyette bulunup sözleşme yapma özgürlüğüne sahiptir; aynı şekilde özel teşebbüs kurma konusunda tam bir serbestiye sahiptirler. Anayasa'nın ilgili hükmü gereğince Devlet'e yüklenen görev "özel teşebbüslerin milli ekonominin gereklerine ve sosyal amaçlarına uygun yürümesini, güvenlik ve kararlılık içinde çalışmasını sağlayarak tedbirler almak" tır.

Kanaatimizce de Devlet'in özel teşebbüslerle ilgili alacağı tedbirler, bunların güvenlik ve kararlılık içinde çalışmasına ve milli ekonominin gereklerine uygun olmalıdır. Bunun ötesinde planlı ekonomik düzenle bağdaşan ultra vires ilkesine doktrinde belirtilen gerekçeler ışığında veda etmelidir.

3.8.2.6.Avrupa Müktesebatına Uyum Zorunluluğu

Avrupa Birliği müktesebatında, şirketler hukuku konusunda ilk düzenleme, "Kurucu Antlaşmanın 58. maddesinin 2. fıkrası kapsamındaki Şirketlerin Ortaklarının ve Üçüncü Kişilerin Menfaatlerinin Korunması için Üye Ülkelerce Söz konusu Nitelikteki Şirketlerden Talep Edilen Güvencelerin Topluluk Çapında Eşdeğer Kılınması Amacıyla Bu Tür Güvencelerin Uyumlaştırılması Konusundaki 68/151 sayılı ve 9 Mart 1968 tarihli Birinci Konsey Yönergesi" dir[285]. Bu Yönerge, pay sahipleri ve şirketle işlem yapan üçüncü kişilerin menfaatlerini korumak

[283] Yıldız, Tasarı, 326.
[284] Bkz. Anayasa m. 48.
[285] First Council Directive 68/151/EEC of 9 March 1968 on co-ordination of safeguards which, for the protection of the interests of members and others, are required by Member States of companies within the meaning of the second paragraph of Article 58 of the Treaty, with a view to making such safeguards equivalent throughout the Community (68/151/EEC);O.J. EEC No L, Edition 65, 14.03.1968, s. 8-12.

amacıyla kabul edilmiş olup sınırlı sorumlu şirket tipleri için uygulama alanı bulmuştur[286].

Birçok konuda düzenlemeye içine alan Birinci Yönerge şirketlerin işletme konusuna ilişkin ultra vires ilkesine de yer vermiştir. Yönerge hükümlerinde, ultra vires konusunda, katı bir tutum izlenmekten kaçınılmıştır[287].

Birinci Konsey Yönergesinin 9. maddesinin 1. bendinde, şirketlerin konu dışı işlemlerinin bağlayıcılığı üzerinde durulmuştur. Söz konusu maddenin 1. fıkrasının 1. bendinde "*Şirket organlarının, şirket konuları içerisinde yer almasa bile yapmış olduğu tüm işlemler bağlayıcı olacaktır. Meğerki işbu işlemler kanunun bu organlara tanıdığı veyahut tevdi edilmesine izin verdiği yetkileri aşsın*." şeklindeki düzenleme ile ultra vires ilkesinin şirketler tarafından ileri sürülmesi engellenmeye çalışılmıştır. Ultra vires işlemlerin geçersizliğinin ileri sürülemeyeceğini ileri süren bu ilkeye Yönerge m. 9/2/1'de "üçüncü kişinin kötüniyetli olması haline ilişkin" bir istisnaya yer verilmiştir. Bu düzenleme ile üye ülkeler Yönergeyi iç hukukuna uygularken ultra vires işlemlerin şirketi bağlayabilmesi için üçüncü kişilerin kötüniyetli olmaması şartını getirebilirler. Farklı bir anlatımla, iç hukuklarında üçüncü kişilerin ultra vires işlemin şirketin işletme konusu dışında kaldığını bilmesi ya da bilmeleri gerektiği durumda işlemin tarafları bağlamayacağı yönünde bir yaklaşım benimseyebilirler. Yine ilgili Yönergeye göre, esas sözleşmede yer alan şirket konusunun tescil ve ilan edilmesi üçüncü kişilerin bu durumu bilmeleri ya da biliyor sayılmaları için yeterli sayılmamaktadır[288].

AT'ye üyelik sürecinde müzakere eden ülke konumunda olan Türkiye, Türkiye-Avrupa Toplulukları Ortaklık Konseyi'nin 1/95 sayılı Kararı ve sonrasında Bakanlar Kurulu'nun 23.06.2003 tarih ve 2003/5930 sayılı Avrupa Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Ulusal Programı ve Avrupa Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenilmesine Dair Kararı uyarınca, AT müktesebatını iç hukuk düzenine aktarma yükümlülüğü

[286] Yönergenin hangi şirket tiplerine uygulanacağı madde 1'de, her bir üye ülke açısından tek tek gösterilmiştir.
[287] Alper, a.g.e., s. 26.
[288] Yıldız, Tasarı, s. 326.

altına girmiştir[289]. Bu ulusal programda Türk Ticaret Kanunu'nun şirketler hukukunun AT yönergelerine uyum sağlayacak şekilde değiştirilmesi de taahhüt edilmiştir[290]. Son olarak AT Konseyi'nin üyelik müzakere Çerçeve Belgesi'ni kabul ederek müzakereleri başlatması ve Türkiye'nin "müzakere eden ülke" sıfatından sonra TTK'da ehliyete ilişkin düzenlemeler AB çatısı altında şekil bulmak zorunda kalmıştır.

[289] 24.07.2003. S. 25178 (Mükerrer)
[290] Yıldız, Tasarı, s. 337.

SONUÇ

Ultra vires kavramı hem şirketler hukukunda hem de Anayasa ve İdare Hukuku'nda bir doktrin olarak çeşitli şekillerde tanımlanmış ve iki farklı biçimde anlaşılıp uygulanmıştır. Ultra vires kavramının birinci anlamı, doğrudan doğruya şirketin ehliyeti ile ilgilidir; ikincil anlamı ise belirli bir olayda hukuki işlemin şirketin işletme konusuna girmekle birlikte işlemi yapan organın, ilgili işlemi yapma yetkisinin olmamasıdır.

Kaynağı Anglo-Sakson hukuku olan ultra vires ilkesi, şirketlerin kuruluş ve faaliyetlerinin devletin sıkı denetimi altında olduğu dönemlerde doğmuştur. Bu nedenle, şirketlerin kuruluş sözleşmelerinde yer alan işletme konuları dışında işlem yapmaları kısıtlanmıştır. Bu kısıtlayıcı kararlar sonucunda özel kanunlarla kurulan şirketlerin hak ehliyeti, gerçek kişilerin hak ehliyeti gibi sınırsız değil, Devletin çizdiği sınırlar dâhilinde olmuştur.

Türk hukukunda ultra vires ilkesine ilk kez 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda yer verilmiştir. Bu bağlamda, ticaret şirketlerinin hak ehliyeti, şirket sözleşmesinde yazılı işletme konusu ile sınırlandırılmaktaydı. Şirketin üçüncü kişilerle işletme konusu dışında yaptığı işlemlere nasıl bir sonuç bağlanacağına ilişkin bir düzenleme de bulunmamaktaydı. Ancak, hak ehliyetsizliği nedeniyle işletme konusu dışındaki işlem yok hükmünde kabul edilmekteydi ve şirketin işletme konusunu değiştirerek dahi yoklukla sakat olan işleme onay vermeyeceği, işletme konusu değişikliğinden sonra şirketin işlemi yeniden yapması gerektiği kabul edilmekteydi.

6762 sayılı TTK m. 137 hükmü, tüzel kişiliğe sahip ticaret şirketlerinin hak ve borç edinmelerini şirket sözleşmesinde yazılı "işletme mevzuu çevresi" içinde kalma koşuluna bağlamıştır. Maddenin şirketin işletme mevzuu içinde kalmak şartıyla değil de işletme mevzuu çevresi içinde kalmak şartıyla şeklinde kaleme alınması tesadüfi değildir, bilinçlidir. Böylece kanun koyucu, şirketin doğrudan işletme konusuna girmemekle birlikte, o şirketin ticari faaliyetleri ile ilişkili olan, kolaylaştıran işlemleri de şirketin işletme mevzuundan saymıştır. Bu kavramın kullanılması, kanun koyucunun şirketlere ilişkin işletme konusuna oranla daha geniş kapsamlı bir ehliyet tanıma isteğinin sonucudur.

Serbest piyasa ekonomisinin gelişmesi, uluslararası alanda şirketler hukukunda gelişmelerin yaşanması ve ultra vires ilkesinin kaynağı olan Anglo-Sakson hukuk sistemlerinde dahi ultra vires ilkesinin yumuşaması ultra vires ilkesinin kaldırılmasını gündeme getirmiştir. 2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun 68/151 sayılı Direktifi ve ETK dönemindeki eleştiriler dikkate alınarak ultra vires ilkesi kaldırılmıştır.

Tüzel kişilerin hak ehliyeti ve fiil ehliyetinin sınırları ile ultra vires ilkesi arasındaki çizgiyi de belirlemek gerekmektedir. Bu hususta, tüzel kişilerin hak ehliyetini TMK m. 48 belirlemektedir. Hak ehliyetini düzenleyen bu madde kapsamında kanun koyucu, gerçek ve tüzel kişiler bakımından "ehliyet eşitliği" ilkesini benimsemiştir. Bu bağlamda gerçek kişilerde olduğu gibi, tüzel kişilerin de malvarlığı hakları, kişiler hukukundan doğan haklar ve dava ile taraf olma hakları bulunmaktadır. TMK m. 48 ile tüzel kişilerin ehliyetinin sınırlandırılmadığı anlaşılsa da ancak belirli amaçlar için belirli tüzel kişiler kurulmaktadır. Tüzel kişinin kanunda belirlenmiş amacı dışında, başka amaçlar gerçekleştirmek üzere faaliyette bulunması ve hukuki işlemler yapmaları ve amaç dışı işlemlerin sürekli bir nitelik arz etmesi, söz konusu işlemlerde bir ehliyetsizlik yaratır.

6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda ultra vires ilkesini hayata geçiren hüküm kaldırılmıştır. Bu madde yerine 6102 sayılı kanun ile m.125/2 hükmü getirilmiştir. Bu hükme göre, ticaret şirketleri, yaş, cinsi hısımlık gibi yaradılış gereği insana özgü olanlar dışındaki bütün haklara ve borçlara ehildirler. Böylece TTK m. 125/2 ticaret şirketlerine sınırsız bir hak ehliyeti kazandırmıştır. Şirketlerin konuları

kapsamında olup olmadığına bakılmaksızın yaptıkları tüm işlemler kendilerini bağlayacak, hak ehliyeti kapsamında değerlendirilecektir. Sonuç olarak şirketlerin hak ehliyeti işletme konusu çevresi sınırından kurtulmuştur. Kanun koyucu, TTK m. 125/2 ile şirketlerin hak ehliyetine kanuni istisnalar dışında sınırlama getirmemiştir. Söz konusu "kanuni istisnalar" diğer bazı özel kanunlardan kaynaklanmaktadır. Bankalar Kanunundan kaynaklanan istisnaları bu kapsamda kanuni istisna olarak değerlendirilmiştir. Yine, TTK'da şirketlerin ehliyetini daraltıcı nitelikteki hükümler de " kanuni istisnalar" kapsamında değerlendirilmelidir.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile ultra vires ilkesi kuralı terk edildiği söylense de bu kuralın tamamen ortadan kaldırıldığını söylemek güçtür. Halen ticaret şirketlerinin işletme konularının şirketin esas sözleşmesinde ve ticaret unvanında yazılma zorunluluğunun devam etmesi, yine işletme konusunun yönetime ve temsile ilişkin sınırlandırmalarda belirleyici nitelikte olması ultra vires ilkesinin tam olarak kaldırılmadığını göstermektedir. Ancak belirtmek gerekir ki, ultra vires ilkesi tam olarak kaldırılmamasına rağmen TTK'da ETK'dan farklı olarak "işletme konusunun" şirketin hak ehliyetinin kapsamını belirleme işlevi ortadan kalkmıştır.

Ultra vires ilkesi belirli fonksiyonlarını fiil ehliyeti açısından sürdürmektedir. organ temsil yetkisinin kapsam ve sınırları, fiil ehliyeti ile bağlantılı bir kavramdır. tüzel kişinin organları, kuruluş sözleşmelerinde belirlenmiş amaçları gerçekleştirmek için faaliyette bulunmakta ve kuruluş sözleşmelerinde belirlenmiş amaçları aşarak yaptıkları işlemlerde yetkisiz temsil gündeme gelmektedir. Kollektif ve anonim şirketlerinin temsili ile ilgili TTK hükümlerine bakarsak burada temsil yetkisinin sadece işletme konusu ile sınırlandırıldığını görebiliriz. Bu kapsamda denilebilir ki, ticaret şirketlerinin hak ehliyeti sınırsız olmasına rağmen fiil ehliyeti açısından aynı durum söz konusu değildir ve şirketin fiil ehliyeti şirketin işletme konusu ile sınırlandırılmıştır.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile ultra vires ilkesine yüklenen anlam değişmiştir. Bu bağlamda denilebilir ki, bu ilkeye Kara Avrupa hukuk sistemiyle uyumlu bir anlam yüklenmiştir. Kanun koyucu ultra vires ilkesinin organın temsil yetkisini sınırladığını açıkça kabul etmiştir.

Şirketlerin ultra vires işlemlerinin hukuki sonuçları değerlendirildiğinde 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'ndan farklı düzenlemelere gidildiği görülmüştür. ETK'da ultra vires işlemlerin hüküm ve sonuçlarına ilişkin bir düzenlemeye yer verilmemişti; ancak doktrinde bu konuda farklı fikirler bulunmaktaydı. Çoğunluk görüş ve Yargıtay'ın görüşü ultra vires işlemlerin "yok" hükmünde olduğuna ilişkindi. Yokluk hali hukukumuzda gerek eski gerek yeni Borçlar Kanununda düzenlenen bir hukuki sonuç olmamakla birlikte, hukuki işlemin baştan itibaren hiç varlık kazanmamış olmasıdır. Bu nedenle şirketin ultra vires işlemle bağlı tutulması ve bu işlemi uygulaması mümkün değildir. Ayrıca, ultra vires işlem erteleme, onay, icazet veya zamanla intra vires işleme dönüştürülmesi mümkün değildir. Dolayısıyla, işlemi geçerli kılmak isteyen şirket, önce esas sözleşmesini söz konusu işlemi kapsayacak şekilde değiştirmeli, ardından işlemi yeniden tesis etmelidir. Kanaatimizce, üçüncü kişilerin ve şirketin menfaati korumak amacıyla ultra vires işlemlere kesin hükümsüzlük(butlan) yaptırımının uygulanması daha uygun olacaktır, doktrinde de bu yönde görüşler bulunmaktadır. Ultra vires işleme kesin hükümsüzlük yaptırımı uygulandığında yokluk ile aynı sonuçları doğurmasına rağmen istisnai durumda konu dışı işlemi ayakta tutmak mümkün olabilmektedir. Kesin hükümsüzlüğün ileri sürmenin hakkın kötüye kullanılmasını teşkil ettiği durumlarda kesin hükümsüzlük(butlan) sonuçları doğmamaktadır. Oysa yok işlemi ayakta tutmak için herhangi bir çıkış yolu bulunmamaktadır. Diğer yandan ultra vires işlemlerin yok hükmünde olması için hükümsüzlüğün hukuki işlemin kendisine ait olması gerekir. Yani ultra vires işlemin kurucu unsurlarında bir eksiklik varsa bu işlem yok hükmündedir. Oysa ultra vires işlem tamamlanmıştır ve kurucu unsurlarında bir eksiklik söz konusu değildir. Bu nedenle ultra vires işlemler batıl kabul edilmeli ve esas sözleşme değişikliği veya kollektif şirketlerinde alınacak bir oybirliği kararıyla yeniden vücut bulmalıdır. Yine ultra vires işlemlere yaptırım uygulanmasındaki amaç kamu düzeni değil, ticaret şirketlerinin, şirket ortaklarının ve şirketle işlem yapmış üçüncü kişilerin menfaatini korumaktır. Bu nedenle ultra vires işlem yapıldıktan sonra geçersiz sayılmasında korunacak bir menfaat söz konusu değilse geçersiz kabul edilmesinde bir mana yoktur.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda şahıs ve sermaye şirketi ayrımı yapılmaksızın her bir ticaret şirketinde temsil yetkisinin sınırını, ETK hükümlerine

paralel olarak işletme konusu belirlemektedir. Ancak ilgili paralelliğe rağmen, kollektif şirket yöneticilerinin şirketin işletme konusu dışındaki yaptığı işlemlerin akıbetine sermaye şirketlerinden farklı olarak kanunda değinilmemiştir. Dolayısıyla, Kanun koyucu bilerek veya sehven Anonim şirketlerde konu dışı işlemleri ve ticaret sicilinin üçüncü kişilere etkisini özel olarak düzenleyen TTK m. 371/2'ye benzer bir düzenlemeye yer vermediğinden, kolektif şirketlerde iyiniyet-kötüniyet ayrımı olmaksızın, borçlar hukukundaki yetkisiz temsil hükümleri çerçevesinde bir sonuca varılacaktır. Bu bağlamda, organların işletme konuları dışındaki işlemler "askıda hükümsüz" olup, ancak temsil olunanın onaylaması ile geçerli olur. Bu sonuç, ortakların menfaatini korumakla birlikle sicilin olumlu etkisi sebebiyle üçüncü kişilerin de mağduriyetine sebep olacaktır. Konu dışı işleme şirket ve kendi menfaatlerine uygun olmadığını düşünen ortaklar icazet vermediğinde konu dışı işlem geçersiz olacaktır. Ayrıca, üçüncü kişi konu dışı işlemin geçersiz olmasından dolayı doğan zararının giderilmesini yetkisiz temsilciden isteyemeyecektir. Çünkü sicilin olumlu etkisi sebebiyle üçüncü kişilerin, tescil ve ilan edilen şirketin işletme konusunu ve dolayısıyla konu dışı işlemi bildikleri kabul edilecektir. Kanaatimizce, TTK m. 371/2'de yer alan düzenleme kollektif ve komandit şirketler de dahil, tüm ticaret şirketlerini kapsayacak şekilde, TTK m. 125 içinde yer alması daha uygun olurdu.

Anonim şirketlerde şirketin işletme konusu dışındaki işlemlerin hukuki sonucu TTK'da özel olarak düzenlenmiştir. Dolayısıyla, anonim şirketlerin işletme konusu dışındaki işlemlerine, yetkisiz temsile ilişkin genel hükümlerdeki "askıda geçersizlik" yaptırımı uygulanmayacaktır. Anonim şirketlerin temsil yetkisinin kapsamının sınırı belirleyen TTK m.371/1'e göre temsile yetkili olanların üçüncü kişilerle işletme konusu dışında yaptığı işlemler kural olarak şirketi bağlar. Fakat üçüncü kişinin, işlemin işletme konusu dışında bulunduğunu bildiği veya durumun gereğinden bilebilecek durumda bulunduğu ispat edildiği taktirde işlemle şirket bağlı olmayacaktır. Bu bağlamda üçüncü kişilerin iyiniyetli olmamaları durumunda konu dışı işlem "yokluk" yaptırımına tabi olmayacaktır. Şirketin işlemle bağlı olmadığını ileri sürünceye kadar işlem geçerli olmaya devam edecektir. Bu durumda tıpkı irade sakatlıklarında olduğu gibi "askıda geçerlilik" yaptırımının geçerli olduğunu kabul etmek gerekir. Kanun koyucu anonim şirketlerde, şirketin işletme konusu dışında

işlem yapması durumunda, işlemin karşı tarafındaki iyiniyetli üçüncü kişilerin menfaatlerini, anonim şirketin menfaatine üstün tutmuştur.

Anonim şirket, kendisi ile işlem yapan üçüncü kişilerin iyiniyetli olmadığını ileri sürerek işlemle bağlı olmadığını iddia edebilecektir. Üçüncü kişinin kötüniyetli olduğunu ispat yükü anonim şirkete aittir. Ayrıca, üçüncü kişinin kötüniyetinin varlığı işlemi kendiliğinden geçersiz kılmamaktadır. Geçersizlik sonucunun doğabilmesi için şirketin işlemle bağlanmama iradesini ortaya koyması gerekmektedir.

Kanun koyucu, kollektif şirketlerden farklı olarak anonim şirketin işletme konusunun esas sözleşmede tescil ve ilanını üçüncü kişinin kötüniyetinin ispatı için yeterli bulmamıştır. Yani iyiniyetin belirlenmesi konusunda ticaret sicil kayıtları dikkate alınmayacaktır. Bu şekilde sicilin olumlu işlevi uygulama alanı bulmayacaktır. Ancak, iyiniyete ilişkin bu düzenleme, şirketle işlem yapan kişinin üçüncü kişi olması durumunda geçerlidir. Çünkü, anonim şirketle işlem yapan kişi başkası adına hareket eden yönetici ise, bu durumda söz konusu kişi üçüncü kişi olmayacaktır. Bu durumda işlemin karşı tarafında yer alan yöneticinin, işlemin anonim şirketin işletme konusu dışında kaldığı konusunda kötüniyetli olduğu kabul edilecektir.

Anonim şirketlerin konu dışı işlemlerin hükümsüzlüğünü ancak, anonim şirket ileri sürebilir. Çünkü TTK'da konu dışı işlemin hükümsüzlüğünün pay sahipleri veya alacaklılar tarafından ileri sürülmesine ilişkin bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak, pay sahipleri, şirketin işletme konusu dışında yaptığı işlemlerin genel kurulda görüşülmesini isteyebilir veya gerekirse işletme konusu dışındaki işlemler sebebiyle yönetim kurulu üyelerini ibradan kaçınabilirler.

Anonim şirketin, üçüncü kişinin işletme konusu dışında işlem yaptığını TTK m. 371/2 hükmünde belirtilen "bilme" veya "bilebilecek durumda olma" halinin varlığının tespitinde hangi ölçütlerin kullanılacağı önem arz etmektedir. TTK m. 371/2'de üçüncü kişinin, işlemin işletme konusu dışında bulunduğunu bilmesi veya durumun gereğince bilebilecek durumda bulunduğunu ispat edilmesi durumunda ona karşı işlemin şirketi bağlamadığının ileri sürülebilmesinin öngörülmesi ile

68/151/AET sayılı Şirketler Hukukuna İlişkin Birinci Yönerge m. 9/no.1, f. 2 hükmünde tanınan imkanın kullanıldığı görülmektedir. . Fakat, TTK m. 371/2, c.1'de hüküm TMK m. 3 uygun bir şekilde düzenlemiştir. Ancak, Yönerge'de yer alan bu ifade TMK m. 3'deki *bilmesi gerekme*'yi içermemektir, "müspet vukuf" a yakındır. İşlemin şirketi bağlamadığının ileri sürülmesi açısından-üçüncü kişilerin korunması amacıyla- Yönerge'de TMK m. 3'e nazaran daha dar bir alan söz konusu iken, TMK m. 3'e göre TTK m. 371/1'in düzenlenmesi üçüncü kişilerin korunması ve Yönerge'ye uyum açısından yerinde olmamıştır. Yine, "bilme" ve "bilebilecek durumda olma" halini düzenleyen TTK hükmü, nesnel ölçütlerle belirlenmesi mümkün olmayan ve her durum için tek tek gözetilmesi gereken "kötüniyet" iddialarının ispatında yetersiz kalmıştır. Bu nedenle ticaret hayatındaki işlem güvenliğinin sağlanması için daha nesnel ve objektif kuralların kabul edilmesi daha yerinde olurdu.

TTK m. 371/2 hükmü ile iyiniyet karinesi getirilerek üçüncü kişilerin şirket sözleşmesindeki işletme konusunu araştırma yükümlülüğünü kaldırılmıştır. Ayrıca, üçüncü kişilerin işletme konusu dışındaki işlemi "bilmesi " ve "bilebilecek durumda olduğunu" ispat yükü sermaye şirketine bırakılmıştır. Şu halde denilebilir ki; TTK m. 371/2 ile üçüncü kişilere daha kapsamlı bir koruma sağlanmış ve üçüncü kişinin iyiniyeti karine olarak kabul edilmiştir.

Ticaret şirketlerinin hak ehliyetlerinin işletme konusu ile sınırlı olması (Ultra Vires İlkesi) ilkesi kaldırılmasına rağmen, Türk Ticaret Kanunu'nda anonim, limited ve kooperatif şirketlerin ticaret unvanlarının oluşturulmasına ilişkin hükümlerde bir değişikliğe gidilmemiştir. Anonim ve Limited şirketlerin ticaret unvanlarının çekirdek kısmını hâlâ işletme konusu ve şirket ifadeleri oluşturmaktadır. Anonim ve limited şirketlerin ticaret unvanında işletme konusunun göstermek zorunda oluşu, ticaret unvanının esas sözleşmede belirtilmesi zorunlu unsurlardan oluşu ve son olarak ticaret unvanına sicilin müsbet fonksiyonunu yüklemesi karşısında hala üçüncü kişinin iyiniyetinden bahsetmek mümkün olacaktır. Kanaatimizce ticaret unvanının temel işlevi şirketin yönetim organının görev ve yetki sınırını belirlemek değil, şirketi/taciri tanıtma ve onu diğer tacirlerden ayırt etmektir. Bu nedenle, şirketlerin ticaret unvanında işletme konusunun zorunlu unsur olarak öngörülmüş

olması, üçüncü kişilerin iyiniyetini ortadan kaldıracağı sonucuna götürmemelidir. Aksini kabul etmek TTK m.354/1 ve TTK m. 371/2 hükümlerini işlevsiz ve anlamsız hâle getirebilir. Bu şekilde yorumlamak aynı zamanda "bir kanun hükmünün, başka bir kanun hükmünü uygulanamaz yahut amaçsız ve işlevsiz kılacak biçimde yorumlanamayacağı ilkesi" nin de gereğidir. Ticaret Unvanları Hakkındaki Tebliğin 4. maddesinin 5. fıkrası uyarınca; anonim şirketin esas sözleşmelerinde ya da limited şirketlerin şirket sözleşmesinde sayılmış olan konuların tamamı ticaret unvanında sayılmamaktadır. Bu nedenle bir anonim veya limited şirketin ticaret unvanında yer verilmemiş, ancak esas/şirket sözleşmesinde sayılmış işletme konuları olabilir. Bu nedenle şirketle işlem yapan üçüncü kişinin ticaret unvanında yer almayan konunun şirketin işletme konusu içerisinde olabileceğini düşünmesi muhtemeldir. Bu nedenle, kanaatimizce konu ticaret unvanlarının sicilin olumlu etkisine tabi olması üçüncü kişinin iyiniyetini ortadan kaldırmak için yeterli değildir. Son olarak işlemin ticaret unvanında yer olan işletme konusuna uygunluğuna ilişkin yorum rizikosu üçüncü kişiye bırakılması yerinde değildir.

TTK'da ultra vires ilkesinin izlerine rastlayabileceğimiz diğer bir hüküm Gümrük Ticaret Bakanlığı'nın ticaret ortaklarının işletme konuları dışında işlem yapmaları halinde fesih davası açmasına ilişkin hükümdür. Kanaatimizce, ticaret ortaklarının işletme konusu dışında yaptığı işlemler sebebiyle Gümrük Ticaret Bakanlığına fesih davası açma yetkisi tanınması ölçülü bir yaptırım olmamıştır. Böyle bir yaptırım ancak ultra vires ilkesinin şirketin hak ehliyeti ile ilişkili olması durumunda kabul edilebilir. Ultra vires ilkesinin hak ehliyeti ile ilişkili olması için hukukun şirketin ultra vires işlemlerini geçersizlik yaptırımına tabi tutması ve ticaret şirketlerinin kuruluş ve işlemlerinde sıkı bir izin sisteminin uygulanması gerekir. Ticaret şirketlerinin münhasıran işletme konuları dışında işlem yapmaları halinde fesih davası ile karşı karşıya kalmamaları için fesih davası açma hakkına ilişin hükmün TTK'dan çıkarılması ve fesih davası açma hakkı sadece tipi belirleyen amaca aykırılık halinde söz konusu olması daha yerinde bir uygulama olacaktır. En azından şirketin işletme konusuna aykırılıkların sürekli olması durumunda, başka bir deyişle kuruluş sözleşmesinde yer alan işletme konusu dışında farklı bir işletme konusunu üzerinde sürekli olarak faaliyette bulunulması durumunda GTB tarafından fesih davası açılmalıdır.

KAYNAKÇA

Kitaplar

AKİPEK, Jale / AKINTÜRK, Turgut / KARAMAN, Ateş, **Türk Medeni Hukuku**, Cilt No. 1, Başlangıç Hükümleri-Kişiler Hukuku, Beta Yayınları, İstanbul 2012.

AKÜNAL, Teoman, **Türk Medeni Hukukunda Tüzel Kişiler**, Filiz Kitapevi, İstanbul 1988.

ALIŞKAN, Murat, **Türk Ticaret Kanunu'na göre Sanayi ve Ticaret Bakanlığının Anonim Şirketleri Denetlemesi ve İlgili Fesih Davaları**, İstanbul 2007.

ALPER, Gizem, **Türk Özel Hukukunda Ultra Vires İlkesi (Anlamı Kapsamı)**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2013.

ARSLANLI, Halil, Kollektif **ve Komandit Şirketler**, İstanbul,1960.

ARSLANLI, Halil, **Türk Hukukunda Devletçiliğin Anonim Şirketlerin Ehliyeti Üzerine Tesiri**, Cumhuriyet Matbaası, İstanbul 1942.

BAHTİYAR, Mehmet**, Ortaklıklar Hukuku**, , Beta Yayınları, İstanbul 2015.

BİLGİLİ, Fatih / DEMİRKAPI, Ertan, **Şirketler Hukuku**, Dora Yayıncılık, Bursa 2013.

CAIN, Thomas Ewan**, Charlesworth's Company Law**, 8. Ed., London 1965.

Orhan Nuri Çevik, **Uygulamada Şirketler Hukuku**, Yetkin Hukuk Yayınları, Ankara 1989,

DOMANİÇ, Hayri, **Anonim Şirketler**, Eğitim Yayınları, İstanbul 1978.

ERGÜN, Ömer, **Medeni Hukuk Tüzel Kişilerinin Ehliyeti Durumu**, XII Levha, İstanbul 2010.

ERİŞ, Gönen, **Açıklamalı-İçtihatlı En Son Değişikliklerle Birlikte Türk Ticaret Kanunu, Ticari İşletme ve Şirketler**, Cilt No. 2, Ankara 2007 (İçtihat).

ERİŞ, Gönen, **Gerekçeli-Açıklamalı-İçtihatlı 6335 Sayılı Kanunla Güncellenmiş Yeni TTK Hükümlerine Göre Ticari İşletme ve Şirketler Ticaret Sicili Yönetmeliği ve İlgili Tebliğler**, (2. Cilt), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2013(Şirketler).

FRENCH, Derek / MAYSON, Stephen / RYAN, Christopher**, Campany Law**, Oxford University Press, Oxford 2010.

GÖZLER, Kemal / KAPLAN, Gürsel, **İdare Hukuku Dersleri**, Ekin Basım Yayım Dağıtım, Bursa 2013.

GÖZÜBÜYÜK, Şeref, **Yönetim Hukuku**, Turhan Kitapevi, Ankara 2015.

İKİZLER, Metin, **Tüzel Kişilerin İlkeli Kişiliği, Bu Uğurda Ana Statünün Anlamı ve İşlevi**, Yetkin Yayınları, Ankara 2012.

İMREGÜN, Oğuz**, Kollektif, Komandit ve Sermayesi Paylara Bölünmüş Komandit Ortaklıklar**, Yasa Yayınları, İstanbul 1989.

İMREGÜN, Oğuz, **Kara Ticareti Hukuku Dersleri**, İstanbul 1991.

KENDİGELEN, Abuzer, **Yeni Türk Ticaret Kanunu-Değişiklikler, Yenilik ve İlk Tespitler**, XII Levha Yayınları, İstanbul 2012.

KIRCA, İsmail / ŞEHRİALİ ÇELİK, Feyzan Hayal/MANAVGAT, Çağlar, **Anonim Şirketler Hukuku**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Cilt No. 1, Ankara 2013.

McDONALD, D. G., **The Rule in Trevor v. Whitworth: United States Perspective**, United States 1980.

MOROĞLU, Erdoğan/ KENDİGELEN, Abuzer, **İçtihatlı-Notlu Türk Ticaret Kanunu ve İlgili Mevzuat**, XII Levha Yayınları İstanbul 2012.

OĞUZMAN, Kemal / ÖZ, Turgut, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2010.

OZSUNAY, Ergün, **Medeni Hukukumuzda Tüzel Kişiler**, İstanbul, 1969.

ÖZTAN, Bilge, **Medeni Hukuk Tüzel Kişilerinde Organ Kavramı ve Organların Fiillerinden Doğan Sorumluluk**, AÜHF Yayınları, Ankara 1970.

POROY, Reha / TEKİNALP, Ünal / ÇAMOĞLU, Ersin, **Ortaklıklar ve Kooperatifler Hukuku**, Beta Yayınları, 2003.

Poroy Reha / Tekinalp Ünal / Çamoğlu Ersin, **Ortaklıklar Hukuku I**, Vedat Yayıncılık, İstanbul 2014.

PULAŞLI Hasan, **Şirketler Hukuku,** Karahan Kitabevi, Adana 2005.

PULAŞLI, Hasan, **Şirketler Hukuku Şerhi, Cilt No. 1**, Adalet Yayınevi, Ankara 2015.

PULAŞLI, Hasan, **6102 sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Yeni Şirketler Hukuku Genel Esaslar**, Adalet Yayınevi, Ankara 2012.

PULAŞLI, Hasan, **Yeni Şirketler Hukuku: 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Genel Esaslar**, Adalet Yayınevi, Ankara 2012.

SERDER, Selen, **" Anonim Şirketlerin Ehliyeti (Özellikle Ultra Vires Doktrini ile Sınırlandırılması)**" , Doktora Tezi, T.C. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Ankara 2009.

ŞENER, Oruç Hami, **Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku Ders Kitabı**, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2015.

TANDOĞAN, Haluk, **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, Cilt No. 2, Ankara 1982.

TEKİL, Fahiman, **Şirketler Hukuku**, , Cilt No. 1, İstanbul 1976.

TEKİNALP, Ünal, **Yeni Anonim ve Limited Ortaklıklar Hukuku ile Tek Kişi Ortaklığının Esasları,** Vedat Yayıncılık, İstanbul 2011.

Ünal Tekinalp, **Sermaye Ortaklarının Yeni Hukuku**, Vedat Yayıncılık, İstanbul 2015, N., 12-84(Sermaye)

TEOMAN, Ömer, **Yaşayan Ticaret Hukuku, Cilt No. 1: Hukukî Mütalâalar**, Kitap 10: 2000-2002, İstanbul 2003.

UZUNALLI, Sevilay, **Anonim Şirkette İşletme Konusu**, Adalet Yayınevi, Ankara 2013.

VON STEİGER, Fritz, **İsviçre'de Anonim Şirketler Hukuku**, (çev.), Tahir ÇAĞA), Fakülte Matbaası, İstanbul 1968.

1957 tarihli Türk Ticaret Kanunu Gerekçesi, **TBMM Zabıt Ceridesi** 1956,Cilt No. 13, S. 198, V.24.

2006 tarihli İngiliz Şirketler Kanunu'nun tam metni için bkz. http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/46/pdfs/ukpga_20060046_en.pdf (01.07.2015)

Makaleler

AKYAZAN, Sıtkı, "Türk Ticaret Kanununun 137. maddesinin Anlam ve Kapsamı Üzerine Bir İnceleme" , **BATİDER**, 1974, Cilt No. 7, s. 829-840.

ALIŞKAN, Murat, "İşletme Konusu ve 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa göre Ticaret Şirketlerinin Ehliyeti ve Temsili" , **MÜHF-HAD**, Özel Sayı " 6102 sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu'nu Beklerken" 10-11-12 Mayıs 2012-Sempozyum, C. 18, Sayı 2, s.207-219.

ANSAY, Tuğrul, "Anonim Şirketlerde Ehliyet Meselesi" , **I. Ticaret ve Banka Hukuku Haftası**, Ankara 1960, s. 81-97.

ARKAN, Sabih, "Türk Ticaret kanunu Tasarısı'na Göre Değerlendirmeler" **Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, Konferans, Bildiri-Tartışmalar BTHAE Yayınları**, Ankara 2005, s. 41-60.

BATTAL, Ahmet, "Ticaret Sicilinin Müspet Fonksiyonunun ve Temsile İlişkin Sonuçlarının Dış Görünüş Teorisi Açısından İncelenmesi" , **BATİDER**, , Cilt No. 19, Sayı. 1, 1997, s. 83-101.

ÇAĞLAR, Hayrettin/ÇALIŞKAN, Esra, "Anonim Şirketlere Ait Taşınmazların Satımında Ehliyet ve Temsil Sorunu" , **GÜHF Dergisi**, 2010, Cilt No. 14, Sayı. 1, s. 61-85.

ESENER, Turhan, "Hukuki Muamelerde Tahvil" , **AÜHFD**, Cilt No. 16, Sayı. 1-4, 1959, s. 234-259.

GARRETT, Ray: "History,Purpose and Summary of The Model Business Corporation Act" , **The Business Lawyer**, Vol. 6, 1950-1951, s.7-13.

GRİFFİN, Stephen, "The Rise and Fall of The Ultra Vires Rule In Corporate Law" http://ssudl.solent.ac.uk/954/1/1998_2_1.pdf (25.06.2015), s.5-31.

HATEMİ, Hüseyin, "Ultra Vires Kuramı ve Türk Hukuku" , **Prof. Dr. Ersin Çamoğlu'na Armağan**, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2013, s. 327-333.

İMREGÜN, Oğuz, "Türk Ticaret Kanunu'na Göre Ticaret Şirketlerinin Ehliyeti ve Temsili" , **II. Banka ve Ticaret Hukuku Haftası**, Ankara 1962, s. 273-296.

İPEK, Mehtap, "Anonim Ortaklığın Temsili" **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2002, Y.1, Sayı. 2, s. 307-330.

İSMAYILOV, Araz, "6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununda Ultra Vires İlkesinin Yeri" , **MÜHFD**, 2014, Cilt No. 3, Sayı. 2, s. 381-399.

KALE, Serdar, "Şirketlerin Taraf Ehliyeti" , **MÜHF-HAD**, ,Cilt No. 18, Sayı. 2. 2012, s. 119-126.

KARAMUSTAFAOĞLU, Tuncer, "İngiliz İdare Hukuku ve Ultra Vires Doktrini" , Ord. Prof. Dr. Ernst E. Hirsch'e Armağan, **AÜHF Yayınları**, **Ajans-Türk Matbaası**, Ankara 1964, s. 45-73.

KARAYALÇIN, Yaşar, "Türk Hukukunda Ticaret Siciline Tescilin Etkileri" , **BATİDER**, Cilt No. 8, Sayı. 2, 1975, s. 1-29.

KAYA, Ali, "Şirketlerin Hukuki Ehliyetlerinin Sınırları II" , **Adalet Dergisi**, Sayı.4, 1983, s. 542-557.

KENDİGELEN, Abuzer, "Sermaye Şirketlerinde Ehliyet-Temsil-Butlan ve Kuruluştan Doğan Sorumluluk-Avrupa Birliği Konseyi'nin Şirketler Hukukuna İlişkin 9 Mart 1968 Tarihli Birinci Yönergesi(II ve III Bölümler**)**", **Makalelerim Cilt No. 1, 1986-2001**, Arıkan Basım Yayın, İstanbul 2006, s.509-536. (Ehliyet)

KENDİGELEN, Abuzer, "Sanayi ve Ticaret Bakanlığının İç Ticaret 1995/I Sayılı " Anonim ve Limited Şirketlerin Kuruluş ve Anasözleşme Değişikliği İşlemlerine İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğ'inin Hukuki Açıdan Değerlendirilmesi" , **Makalelerim Cilt No. 1, 1986-2001**, 2006, , s. 167-213.

KIRCA, İsmail, "6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Ticaret Şirketlerinin Ehliyeti ve Birleşmesi, **Bankacılar Dergisi**, İstanbul 2011, Sayı. 79, s. 71-79. (Birleşme)

KIRCA, İsmail, "Bankacılık İşlemleri-Ticaret Şirketlerinde Temsil Yetkisinin Kapsamı ve Sınırlandırılması"**, Banka Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Bildiriler-Tartışmalar**, Ankara 2007, s. 265-292.

LEACOCK, Stephan J., "The Rise and Fall of the Ultra Vires Doctrine in United States, United Kingtom, and Commonweath Caribbean Corporate Common Law: A Triumph of Experience Over Logic" , **DePaul Business & Commercial Law Journal**, Vol. 5, No.1, 2006, s. 67-104.

MAHLMAN, Matthias, "The Politics of Constitutional Identity and Its Legal Frame-The Ultra Vires Decision of The German Federal Constituonal Court" , **German Law Journal**, Vol.11, No.12, 2010, s. 1407-1420.

MUMCU, Uğur, "İngiliz Hukukunda Ultra Vires Kavramı" , **AÜHF Dergisi**, Cilt No. 27, Sayı. 1-2, 1970, s.37-66.

NYOMBİ, Chrispas, "The Demise of the Ultra Vires Doctrine İn Company Law" , http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2066953 (26.06.2015);

PATRY, Robert, "Güven Teorisi ve Ticaret Hukuku ve Kamu Hukukundaki İçtihatlarda Yeni Gelişmeler" , (çev.), Haluk BURCUOĞLU, **İstanbul**

Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmalar Dergisi, Sayı. 18, İstanbul 1990, s.15-25.

TEKİNALP, Ünal, "Ticaret Ortaklarının İşletme Konuları ile İlgili Olmayan Ortaklıklara Katılıp Katılmayacakları Sorunu Üzerine Düşünceler" , **İktisat Maliye Dergisi**, Cilt No. 28, Sayı. 10, 1982, s.422-426. (Düşünceler)

TEKİNALP, Ünal, "Ultra Vires" , 40. Yılında Türk Ticaret Kanunu, **Beta Yayınevi**, İstanbul, 1997, s. 45-46. (Ultra Vires)

TOPÇUOĞLU, Metin, "Ticaret Şirketlerinde Konu Dışı İşlemler ve Sonuçları" , **SDÜHFD**, Cilt No .2, Sayı. 2, 2012, s. 47-80.

TURANLI, Hüsnü, "Yeni TTK ve Ultra Vires İlkesi" , **Regesta Dergisi**, Cilt No. 2, Sayı. 3, 2012, s. 49-74.

YILDIZ, Burçak, "Şirketlerin Ehliyetine İlişkin Olarak Özellik Arz Eden Bazı Hukuki İşlem ve Sözleşmeler" , **Ankara Barosu Dergisi**, Sayı. 2006-2, 2006, s.55- 86. (Ehliyet)

YILDIZ, Burçak, "AT ve İngiliz Hukuk Sistemlerinde Şirketlerin Ehliyeti " , **BATİDER**, Cilt No. 23, Sayı. 3, 2006, s. 185-206. (AT)

YILDIZ, Burçak, "Ultra Vires İlkesinin Kaldırılmasının Ardından İşletme Konusu Unsuru ve Ticaret Şirketlerinin İşletme Konusu Dışındaki İşlemlerinin Hukuki Niteliği", **BATİDER**, Cilt No. 27, Sayı. 3, 2011, s. 111-134. (Ultra Vires İlkesinin Kaldırılması)

YILDIZ, Burçak, "TTK Tasarısında Şirketlerin Ehliyeti ve Bu Bağlamda TTK m. 137 Hükmündeki "Ultra Vires" Sınırlamasının Yerindeliğinin Değerlendirilmesi" , **AÜHFD**, Cilt No. 55, Sayı. 1-2, 2006, s. 321-353.(Tasarı)

YONGALIK, Aynur, "Ticaret Unvanı Alanındaki Yeni Gelişmeler-Türk Hukuku Açısından Bir Değerlendirme-" **BATİDER**, Cilt No. 21, Sayı. 3, 2002, s. 5-30.

YONGALIK, Aynur, "Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'na (m.124-133) Türk Ticaret Kanunu (m.136-145) ile Karşılaştırmalı Bakış ve Değerlendirme" **BATİDER**, Cilt No. 26, Sayı.1, s.81-91.